

Det har kommet følgende innspill (antall 40):

1	Nord-Fron kommune, 17.06.21
<p>Utvalg for miljø, landbruk og areal viser til kommunedirektørens innspill (se nedenfor) til oppstartsarbeidet med rullering av forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, og støtter innspillene som er lagt frem.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Bygninger<ol style="list-style-type: none">a. Utvalget viser til at det i kommunale planer i hovedsak er brukt BRA. Det er en klar anbefaling av det kun brukes BRA da dette er enkelt å forholde seg til og det er enkelt å veilede rundt regelverket.b. Utvalget mener det må være en praktisk tilnærming i regelverket når det gjelder tiltak for aktive setrer, for eksempel bygging av utedoer mv.2. Motorferdsel<ol style="list-style-type: none">a. Utvalget mener at fire turer ved kjøring til hytter med proviant, brensel etc. er lite og er en betydelig begrensning i forhold til det verneforskriften sier. Utvalget mener det ikke er behov for antallsbegrensning ut fra at antall hytter dette gjelder er få og omfanget lite, samt at det er godt innarbeidede leiekjørere som kjører.b. Utvalget mener det ved utkjøring av saltstein i utgangspunktet burde vært gitt direkte hjemmel for dette i verneforskriften, da dette er noe som skjer årlig.c. Utvalget mener det i forbindelse med drift av setrer, gjerding før beiteslipp etc. bør åpnes for kjøring før 1. juni.d. Utvalget mener det må legges til rette for at Røde Kors kan kjøre nødvendig øvelser i området for å kunne gjennomføre aksjoner på en trygg måte. En støtter likevel at det settes en antallsbegrensning og at det også for Røde Kors må være begrensninger.e. Utvalget mener at det ved skadefelling av rovvilt må på plass rutiner og opplegg som sørger for raske svar for bruk av snøscooter for utkjøring av mannskap og evt. grovlokalisering av spor i forbindelse med skadefelling, og at det bør vurderes å gi flerårig godkjenning.f. Utvalget mener det for bås jakt på jerv bør legges opp til at det i samarbeid med Statsforvalter og kommune gis flerårige tillatelser. Det har til nå vært gitt 8 turer årlig, dette er tilstrekkelig.g. Utvalget mener generelt at det må legges til rette og veiledes til at det velges flerårige tillatelser der dette er mulig.3. 3. Bilveger<ol style="list-style-type: none">a. Utvalget mener at strekningen Fryvollane-Storgranbakken fortsatt er å anse som bilveg og at det i forvaltningsplanen må legges til rette for at denne strekningen vedlikeholdes og brukes på samme måte som den var brukt før vernet.4. 4. Hogst<ol style="list-style-type: none">a. Utvalget tilrår at gjeldende regelverk videreføres, dvs. at hogst er tillatt i tråd med verneskogbestemmelsene i skogbruksloven.5. 5. Skjøtselstiltak i Frydalen landskapsvernområde<ol style="list-style-type: none">a. Det er registrert tre viktige lokaliteter i Nord-Fron med verdifull naturbeitemark, hvor lokalitetene er avhengig av godt beitetrykk for at naturverdiene skal opprettholdes. Utvalget legger til grunn at Rondane-Dovre nasjonalparkstyre fortsetter det gode samarbeidet som er etablert med de ulike aktørene, og at det blir prioritert tilstrekkelig med midler til gjennomføring av nødvendige skjøtselstiltak.b. Utvalget har ellers ingen merknader når det gjelder oversikt over aktører, kunnskapsgrunnlaget, organiseringen av planarbeidet og tidsplanen	

Sekretariatets kommentar:

1 a Forvaltningsplanen må oppgi BYA. Fotavtrykket er viktig for å vurdre konsekvenser for verneverdien. Vi har ikke mulighet til å kontrollere areal oppgitt i BRA.

1 b Ivaretatt i gjeldende forvaltningsplan.

2 a En begrensning i antall turer er viktig for å begrense motorferdselen. Sekretariatet opplever ikke å få mange søknader der det er ønske om flere enn fire turer. Bruk av leiekjører i landskapsvernområdene, utan at oppdragsgiver trenger søke om tillatelse, for inntil fire turer, er etter sekretariatets vurdering en prøveordning som har fungert godt.

2 b Søknadsplikten er styrt av verneforskriften for Rondane nasjonalpark § 3 pkt. 6.3 d)

2 c) Ved behov for kjøring på Peer Gynt seterveg før 1. juni, kan det gis dispensasjon ved dokumenterte behov i samband med utøving av næringsvirksomhet, jf. det som står om samme i Grimsdalen LVO.

2 d) Behandles etter § 48, og i tråd med brev fra Miljødirektoratet (15.05.20) om redningstjenestens øvingsvirksomhet.

2 e og f) Sekretariatet mener vi har gode rutiner for behandling av søknader om motorferdsel i samband med skadefellingsløyver. Slike saker må behandles etter naturmangfoldloven § 48, og det kan derfor ikke gi stående tillatelser for en hel sesong. (sjekke tillatelser til bruk gangstbå)

2 g) Sekretariatet har en etablert praksis for å gi flerårige tillatelser for kurante, kjente, gjentatte formål, jf. gjeldende forvaltningsplan.

3 a) Veggen Fryvolla – Storgranbakken er definert som bilveg fram til nasjonalparkgrensen i gjeldende forvaltningsplan, og følger åpningstiden for Peer Gynt seterveg.

4 a) Tas til orientering.

5 Sekretariatet har også gode erfaringer med samarbeid om skjøtselstiltak i Frydalen, og dette vil søkes videreført, jf. også at skjøtelsesplanen er på høring.

2

Statens vegvesen, 14.07.21

Statens vegvesens rolle i planleggingen

Statens vegvesen har ansvar for å sørge for at føringer i Nasjonal transportplan (NTP), Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, vegnormalene og andre nasjonale og regionale arealpolitiske føringer blir ivaretatt i planleggingen. Vi uttaler oss som forvalter av riksveg på vegne av staten, som statlig fagmyndighet med sektoransvar innenfor vegtransport.

Statens vegvesen har det generelle ansvaret for å påse at trafiksikkerhet og fremkommelighet ivaretas i transportsystemet. Dette gir oss rett til å stille krav til både statlige, fylkeskommunale og kommunale veger, gater og løsninger for gående og syklende.

Våre innspill til planarbeidet

Statens vegvesen blir berørt av dette planarbeidet dersom tiltakene omfatter riksveg eller areal langs disse. Innen dette området ser det ut til er være kun E6.

Vegvesenet har også ansvaret for Nasjonale Turistveger. I dette området gjelder det strekningen Rondane, som går langs fv. 27 mellom Follidal og Muen, samt fv. 219 til Sollia. Ta gjerne kontakt for nødvendige avklaringer og spørsmål underveis i arbeidet med planen.

Sekretariatets kommentar:
Innspillet tas til orientering.

3 | **Margaretha Isaksen, 13.08.21**

Jeg har bodd på Kvam Nyseter fra 1950-tallet og sett endringene fra aktivt seterliv til turisme. Naturen har endret seg, og dyre-og fuglelivet er redusert. Det er beklagelig at ikke Flakkhøen og Bergimillom ble tatt med som landskapsvern. Dette området ligger nær Frydalen landskapsvern og Flakkstjønna naturreservat. Her har vært et rikt fugleliv. Nå har hyttebygging, bilvei og lysforurensning (sterke utelys) gjort sitt inntog.

Ved Frya står i dag et oppslag om fiskeregler. Her kunne man også skrive annen informasjon som gjelder for området; bl. annet om båltenning. Min erfaring er at noen griller pølser under gamle furutrær, og legger igjen søppel etter telting ved Flakksjøen. Terrengsykling burde etter min mening forbys i landskapsvern-områder. Stiene er ganske slitt og steiner kommer fram.

Når det gjelder Nasjonalparken er det behov for bedre markering av grensene.

Ved stien fra Kvam Nyseter til Eldåbu, er den gamle, solide plakaten veltet til side og erstattet med en liten plakat uten informasjon om regler for Nasjonalparken. Den forsvinner ved første snøfall.

Det burde vært informasjon på norsk og engelsk i Frydalen, fortrinnsvis ved parkeringsplassen, som er utgangspunkt for turer i Nasjonalparken.

Sekretariatets kommentar:

Det blir arbeidet kontinuerlig for å bedre informasjonen i verneområdene, og at vi kan se på de nevnte forhold i dette arbeidet. Informasjonstavler må settes opp i tråd med besøksstrategiene og designmanualen fra Miljødirektoratet.

Grensendinger og endringer i verneforskriftene er ikke tema i forvaltningsplanen.

4 | **Asbjørn Vistven, 14.08.21**

Takk for tilsendt materiale om Rullering av Forvaltningsplan, som ser ut til å være godt ivaretatt med sine punkter og eksempler. Dette håper vi vil holde de aktuelle naturområdene i en slik stand at de svarer til ønsket og forventningene fra da områdene ble opprettet.

Vedr. punkt «innspill til aktuelle problemstillinger knyttet til forvaltningen av verneområdene», etc er vi alle klar over den sterke utviklingen av utstyr, drivstofftyper/kilder, kapasitet, hastighet, etc for de fleste områder innen næring/yrker, sport/trening, lek/hobby - og friluftsliv.

Det blir en omfattende oppgave å forsøke å forholde seg til alt som ønskes og forsøkes brukt også i naturområder.

Jeg gjør ikke noe forsøk på å ramse opp utstyr eller aktiviteter som allerede er i markedet - eller enda ikke er «oppfunnet», enten det er tiltenkt til bruk på bakken, i vann eller i luft.

Mitt lille bidrag er å minne om å lage bestemmelser og tekst som er så romslige at de kan være dekkende for det meste av hva man kan forvente forsøkt solgt/brukt i naturområder, for å demme opp for de fleste grupper av trender, mote, etc.

Innen hver av gruppene kan man ha krav i forhold til evt påvirkning av plante- og dyrelivet når det gjelder t.eks.lyd, bevegelse, hastighet, vibrasjoner, lys , lukt, utslipp, spor, slitasje, erosjon, visuelle uttrykk etc.- alt som kan berøre naturmangfoldet.

Sekretariatets kommentar:

Sekretariatet tar innspillets ønsker om å ivareta verneverdiene til orientering, og viser til at dette er førende for arbeidet med forvaltningsplanen.

5

Knut Olstad, 26.08.21

I forbindelse med rulleringen har Peer Gynt følgende ønsker/kommentarer:

- Turer på barmark. Vi mener vi bør underlegges samme regelverk som Rondvassbu: Rapport I ettertid, en tillit vi mener oss fortjent til. Enkelte år kan vi klare oss med få turer, andre sesonger kan behovet være større. Viser til befaring tidligere i sommer, der man tydelig ser at kjøresporet gror sakte igjen. Dette takket være liten belastning og følgelig lite eller intet behov for vedlikehold.
- Overnatting. PG er godt tilfreds med de seks faste gjestesengene vi har, i gjennomsnitt har vi overnatting bare hvert tredje døgn i sommersesongen. Svært beskjedent, med andre ord, ikke minst tatt i betraktning at det de nettene det gjelder bare er halvt belegg. Det vanlige er to personer, snittet er vel 3,5. «Problemet» oppstår når eksempelvis to personer har bestilt overnatting, og vi må avvise en familie på fem.- Så avbestiller de to.. -altså null inntekter den dagen. Vi driver ikke Peer Gynt for å tjene penger, det forstår de fleste, men de få kronene vi tjener på overnatting er et godt bidrag for å få forretningen til å gå rundt. Ettersom vår nabo i øst lovlig kan huse et kvart tusen pr. døgn, synes vi at vi enkelte ganger må få kunne avvike fra vår faste godkjenning.
- Vinterløype forbi PG. Vi henvendte oss i fjor til løypelagene med ønske om at skisporet ble lagt nedenfor vollen, ca. 50 meter fra dørhella. Grunnen til at traseen i vinter ble lagt om er ukjent, men løsningen var neppe gunstig for hverken skiløpere eller eiere av Kampeveien 1019. Vedlagt er forslag til justering av den opprinnelige Troll-løypa. Den følger, etter vår forstand, naturlig lendet utenfor «Røyken».

- Sykling Smuksjøseter- PG. Våre vandrende gjester setter ikke videre pris på denne aktiviteten. Foreslår at denne tillatelsen tas ut av forvaltningsplanen.
- Informasjonsskilt. Savner opplysninger om vern og bruk av nasjonalparken, gjeldende regler og anbefalinger. Informasjon om beitedyr, båndtvang m.m. Hvor skiltene eventuelt burde stå skal vi ikke ha noen bestemt formening om, men ved innfallsportene fra Høvringen/Smuksjø/Kampen er et forslag

Sekretariatets kommentar:

Strekpunkt 1. Rondvassbu har et stort antall overnattingsplasser (128), og en mer omfattende drift på vernetidspunktet, sammenlignet med overnattingskapasiteten og virksomheten ved Peer Gynt hytta. Det er derfor rimeleg at motorferdselen til Peer Gynt hytta må ha et tilsvarende mindre omfang. I tillegg kommer at tilkomsten til Peer Gynt hytta er definert som et kjørespor i gjeldende forvaltningsplan.

Strekpunkt 2. Forvaltningsplanen har ikke retningslinjer som begrenser antall overnattingsplasser til 6 stk. Det legges likevel til grunn at virksomheten drives i den bygningsmassen som var på vernetidspunktet. Gjeldende verneforskrift og forvaltningsplan åpner ikke for utvidelse av bygningsmassen eller overnattingskapasiteten.

Strekpunkt 3. Sekretariatet har i utgangspunktet ikke innvendinger til omlegging av skiløypetraseen slik det er skissert i innspillet.

Strekpunkt 4. Stien Smuksjøseter – Peer Gynt hytta ligger i en sone for organisert ferdsel i gjeldende forvaltningsplan, og sykling på stien er lov innenfor denne sona. Bruk av soner for organisert ferdsel blir tatt opp til vurdering i det videre arbeidet med forvaltningsplanen.

Strekpunkt 5. Informasjonstavler er satt opp både på Høvringen og ved Smuksjøseter. Utforming og innhold er i tråd med designmanualen gitt av Miljødirektoratet.

6 Sel og Vågå bondelag, 26.08.21

1. På grunn av organisert beitebruk ønsker vi at beitebrukere skal falle inn under enkeltpersoner.

I veileder M-481 | 2016 Opprettelse av verneområder etter naturmangfoldloven er det tatt inn* noen føringer for utarbeiding av forvaltningsplan:

Organisert bruk av hest

• Enkeltpersoners bruk av hest skal være tillatt. Organisert bruk av hest skal normalt være tillatt på veier, samt traseer og områder som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen. Aktuelle traseer og eventuelt områder skal således angis i forvaltningsplan. Organisert bruk av hest utenfor veg og slike angitte traseer skal da være søknadspliktig. Det er særlig hensynet til markslitasje som gjør det nødvendig å legge restriksjoner på denne typen organisert virksomhet.

2. Av hensyn til bevegelseshemmede, blinde eller lignende og eldre skal det ikke kreves søknad for bruk av hest til frakt av telt, proviant, fisk, bær eller vilt fra en tredje aktør for disse.

3. I tidsrommet for høsting av naturressurser som fisk, bær og vilt er det ikke søknadspliktig for organisert bruk av hest såfremt hesten brukes i forbindelse med høsting av fisk, bær og vilt.

4. Beitebrukere skal ha stående tillatelse til bruk av sykkel herunder også elektrisk sykkel under sanking utenfor sti for å muliggjøre en kortere sankingsperiode og behovet for mindre mannskap i fjellet. Som er gunstig for reinsdyrstammen.

5. Under skadefelling har jegere på kommunalt jaktlag lov til å benytte mekanisk og elektrisk sykkel utenfor sti fra og til post.

Det må legges til rette for att hjelpemanskaper også kan benytte visse motoriserte/elektrifiserte kjøretøy uten

behov for søknad når liv og helse er i fare. Disse må også gis tilgang til trening gjennom søknad først.

Det skal også legges til rette for at forsvaret gjennom detaljert og grundig søknad kan få godkjent å øve i området. Spesielt på vinterstid da dette området tilbyr noen av de tøffeste omgivelsene å overleve og forflytte seg i her på Østlandet. Heimevernaskolen på Dombås ligger nærme nasjonalparken, og dets overlevelse er avhengig av tilgang til spesielle treningsforhold.

Videre mener vi at det må tas hensyn til tidligere tradisjoner i området

Sekretariatets kommentar:

1. Generelt vil den enkelte beitebruker være å oppfatte som en «enkeltperson» når det gjelder bruk av hest. Større opplegg med fellessanking e.l. der det legges opp til omfattende bruk av hest, kan likevel være å se på som organisert bruk av hest.

2. Gjeldende forvaltningsplan har ikke klare retningslinjer for slik bruk av hest, og vi må se på dette i det videre arbeidet med forvaltningsplanen.

3. Hva som er formålet med den organsierte bruken er hest er ikke relevant for vurdering av slike søknader.

4. Naturmangfoldloven og verneforskriften har ikke hjemmel for å gi slike stående tillatelser. En kan heller ikke særbehandle enkelte brukergupper i denne typen saker.

5. Bruk av motorferdsel i samband med skadefellingsforsøk må behandles som søknader i hvert enkelt tilfelle. Bruk av EL-sykkel i verneområdene er definert som motorferdsel.

Redningstjenstenes øvinger behandles etter § 48, og i tråd med brev fra Miljødirektoratet (15.05.20) om redningstjenestens øvingsvirksomhet.

Forsvarets aktiviteter behandles etter § 48, og i tråd med brev fra Miljødirektoratet (03.04.19) om definisjon av Forsvarets operative virksomhet

7	Folldal kommune, 26.08.21
<p>Folldal kommune tar varsel om oppstart av rullering av Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane og Hemmeldalen naturreservat til etterretning.</p> <p>Folldal kommune vil påpeke at:</p> <ul style="list-style-type: none"> • det er viktig at alle involverte parter har reell mulighet til medvirkning • det er viktig at også interessegrupper som ivaretar personer med nedsatt funksjonsevne blir hørt i prosessen • det er viktig med tydelighet underveis i forhold både til muligheter og begrensninger • det er viktig å vurdere mulighet for bruk av områdene avhengig av årstidene 	
<p>Sekretariatets kommentar:</p> <p>Sekretariatet vil legge vekt på å følge opp kommunens innspill om medvirkning i det videre planarbeidet.</p>	

8	Statsforvalteren I Innlandet, 30.08.21
<p>Vi viser til oversendelse fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 30.03.21, deres ref. 2020/12316-28.</p> <p>Å ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane er et hovedformål for verneområdene i Rondane, Dovre og Hemmeldalen. Villreinen er nå både internasjonalt og nasjonalt inne på «rødlista» over truede arter. Norge og Innlandet, med areal i seks av ti nasjonale villreinområder, har et særlig stort ansvar for å ivareta arten i Europa.</p> <p>Vi må dessverre erkjenne at 60 år med nasjonalpark og 40 år med regional plan i Rondaneområdet ikke har vært tilstrekkelig for å hindre tap av viktige beiteområder og stenging av viktige trekkruiter. Nedgangen i antall vinterdyr og sjukdomsutbrudd er ytterligere farevarsler.</p> <p>Skal vi ha villrein i Rondane 100-200 år fram i tid, mener Statsforvalteren at det er nødvendig med en overordna arealstrategi for området, som en rammebetingelse for de ulike forvaltningsaktørens arbeid. For villreinen er det nå nødvendig å ta et tydeligere forvaltningsgrep. Vi er kommet til et stadium der Statsforvalteren mener det er nødvendig å veie den frie ferdselsretten opp mot villreinens framtid i området.</p> <p>Vi har nå en sjelden mulighet til å ta et helhetsgrep for området gjennom ulike prosesser som er igangsatt/varslet (revisjon av forvaltningsplan, revisjon av verneforskrifter, kvalitetsnormen for villrein og regional plan (evt. revisjon og tiltaksplan)). En samordning mellom disse prosessene bør formaliseres.</p> <p>Forvaltningsplanene for verneområdene i Rondane og Dovre, samt Hemmeldalen, vil legge sterke føringer for forvaltningen av Rondane villreinområde de neste ti årene. Det er derfor avgjørende at villreinhensyn legges som et hovedpremiss for revisjonsarbeidet.</p> <p>1.Internasjonale og nasjonale føringer for ivaretaking av villreinen</p> <p>Norge har et internasjonalt ansvar for å ivareta villreinen etter både konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) og Bernkonvensjonen. Ved siden av mindre forekomster i det vestlige Russland, er Norge det eneste europeiske landet med opprinnelig, vill fjellrein.</p> <p>IUCN satte i 2016 villreinen på den globale rødlista for truede arter, som følge av en global tilbakegang på om lag 40 % siste 21-27 år (https://www.iucnredlist.org/species/29742/22167140).</p> <p>Den norske «rødlista» fra 2015 er under revisjon, og en revidert liste vil bli framlagt i november 2021. Villreinen var i 2015 kategorisert som «livskraftig», mens den i det nye forslaget foreslås kategorisert som «Nær truet».</p>	

Seks av ti nasjonale villreinområder, inkl. Rondane, har areal helt eller delvis i Innlandet. Disse seks områdene utgjør den nordlige europeiske villreinregionen. Den sørlige europeiske villreinregionen består av fire områder, der det er påvist den dødelige og smittsomme skrantesjuken i to av områdene (Nordfjella og Hardangervidda). Innlandet sitter med andre ord og forvalter en betydelig andel av det siste regionale villreinområdet i Europa uten smittsom skrantesjuka. I Innlandet overlapper de nasjonale villreinområdene i stor grad med nasjonalparkene, slik at nasjonalparkforvaltningen blir svært viktig for villreinen.

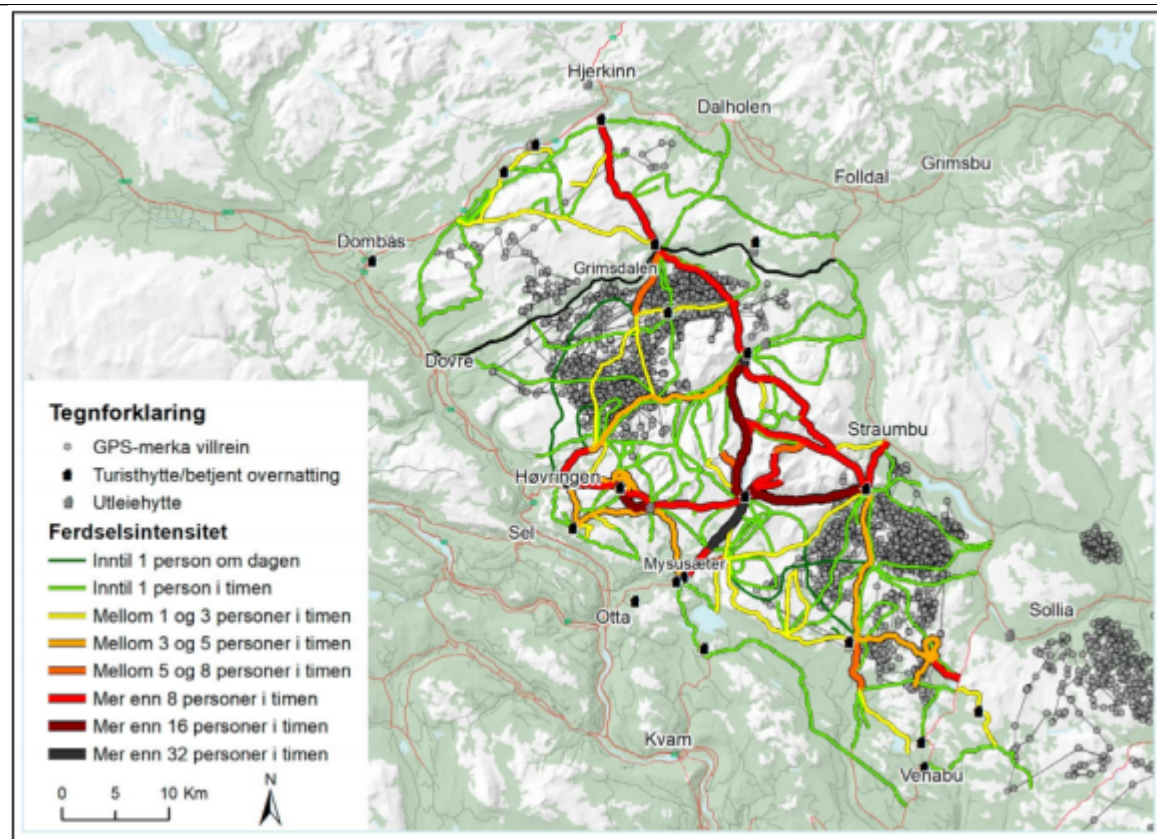
Nasjonalt har det vært økende fokus på ivaretagelse av villreinen, og «Kvalitetsnormen for villrein» ble fastsatt i juni 2020. «Formålet med kvalitetsnormen er å bidra til at villrein, og de ulike villreinområdene, forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås».

<https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2020-06-23-1298> Arbeidet med å klassifisere de nasjonale villreinområdene er startet opp, og for Rondane villreinområdet skal klassifiseringen være ferdig i løpet av 2021.

2. Status for villreinen i Rondane

I NINA Rapport 1013 (2014) oppsummeres effektene av inngrep og ferdsel på villreinens arealbruk slik:

- I vintersesongen i Rondane nord reduseres bruken av områder i en avstand på 15 km fra private hytter og DNT-hytter og opp til 3 km fra veier.
- Analyser av reinens bevegelser på tvers av veiene i Rondane (Rv 27, Fv 385, Rv 219)¹ bekrefter at reinsdyra unngår nærområdene til disse vegene, og at det er 68 % lavere sannsynlighet for at reinsdyra krysser vegene sammenlignet med landskapet forøvrig.
- Dersom forstyrrelsene øker ut over 30 personer/dag på stier reduseres krysningsfrekvensen, og stiene framstår etter hvert som barrierer i landskapet. Det er ikke registrert kryssing av stier av noen av de GPS-merka reinsdyra der ferdselen er på 220 personer/dag eller mer.

Figur 1. Illustrasjonsfigur som viser mengden av ferdsel på stiene og villreinens arealbruk i den uken det er flest folk i fjellet (uke 32) Reinen holder seg høyt i terrenget mellom de mest brukte stiene, der beitet generelt er dårligere enn i de lavereliggende områdene. Kilde: NINA Temahefte 74.

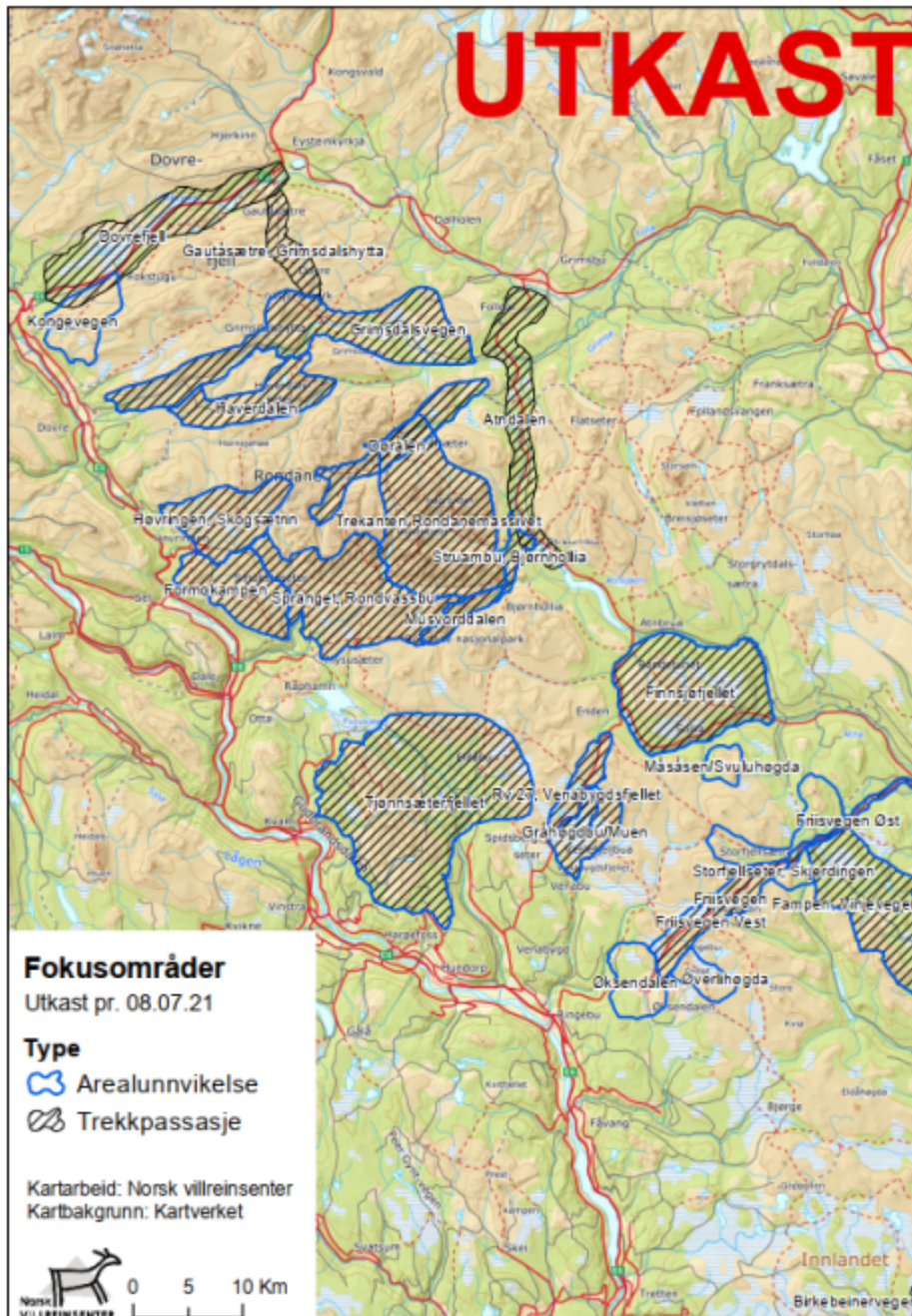
Denne menneskelige aktiviteten har ført til at Rondane-stammen nå er delt i tre-fire mer eller mindre isolerte bestandsenheter (områdene nord for Ula, Vulufjell, Finnsjøfjellet og områdene sør for fv. 27) og at de mest verdifulle villreinområdene i Sel har gått helt ut av bruk.

Det er også klart at det i Rondane Nord nå er færre dyr enn naturgrunlaget gir rom for (NINA Rapport 1013). En reduksjon av antall dyr i en bestand fører til større sårbarhet for villreinstammen. Ved siste revisjon av bestandsplanen for Rondane Nord foreslo likevel villreinutvalget (dvs. rettighetshaverne) våren 2021 å ytterligere redusere antall dyr i bestandene, fordi gjeldende bestandsmål var vanskelige å nå, ut fra dagens bruk av området. Nord for Ula ble det langsiktige bestandsmålet på 1200 dyr opprettholdt, men utvalget anså det som lite realistisk å komme opp igjen på et høyere nivå enn 1100 i kommende planperiode. Sør for Ula ble bestandsmålet foreslått redusert fra 500 til 400 dyr, dvs. en reduksjon på 20%. Dette er mye for en bestand som i utgangspunktet ikke er så stor. Villreinemnda har imidlertid utsatt denne reduksjonen, i påvente av resultatene fra kvalitetsnormen.

Situasjonen for villreinen i Rondane er alvorlig. Arbeidet med kvalitetsnormen har vist at innenfor en svært stor andel av arealet som omfattes av forvaltningsplanarbeidet, er det utfordringer mellom villreinens arealbruk og menneskelig aktivitet.

Vi vet i tillegg ikke hvilke konsekvenser dagens ferdselstrykk vil ha for villreinen på lengre sikt, men en mulig konsekvens så vi et eksempel på sommeren 2019. Et fotråteutbrudd i området nord for Ula førte til at anslagsvis 30-40 % av kalvene døde i løpet i perioden fram til september-oktober. Fra tamreindrifta er det kjent at slike sjukdomsutbrudd oppstår når dyrene står tett. En så sommeren 2019 at mange dyr ble stående på et relativt lite område

mellom Grimsdalsvegen og E6 over Dovrefjell utover sommeren, uten å krysse sørover over Grimsdalen.

Figur 2. Fokusområder fra arbeidet med kvalitetsnorm for villrein. Utkast pr. 08.07.21. Fokusområder omfatter områder hvor det er, eller man mistenker at det kan bli, utfordringer for villreinen som skyldes arealinngrep og menneskelig aktivitet. Effektene av dette er ofte arealunnavikelse, der reinen unngår å bruke hele eller deler av funksjonsområder den ellers ville ha tatt i bruk på den gjeldende årstid, eller ulik grad av hindringer av reinens naturlige trekk mellom ulike funksjonsområder.

3. Skal vi ha villrein i Rondane om 100 år trengs det nå et overordna, strategisk grep

3.1 Samordning av pågående prosesser

Forvaltningen av villreinen og villreinsens leveområder er fordelt på mange aktører og ulike forvaltningsnivåer. For å opprettholde en livskraftig villreinstamme i Rondane er det nødvendig med et helhetlig forvaltningsgrep for å redusere presset på villreinen i Rondane.

Det går nå flere parallelle prosesser som gir en sjelden mulighet for å ta et slikt helhetsgrep:

a) Rammer for arealforvaltningen:

- Revisjon av forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane og Dovre
- Revisjon av verneforskriftene (varslet)
- Evt. revisjon av regional plan Rondane og Sølknkletten (avventer resultatene fra kvalitetsnormen)

b) Økonomiske midler til restaurerende tiltak:

- Tiltaksplan i henhold til kvalitetsnormen for villrein
- Verdiskapingsprogrammet «Villreinfjell som verdiskaper
- Handlingsprogram for regional plan Rondane og Sølknkletten

I tillegg vil det være behov for et tettere samarbeid mellom offentlige organer, private næringsinteresser og frivillige organisasjoner. Det bør også iverksettes et omfattende informasjonsprogram for å forklare og formidle bakgrunnen for de tiltak som gjennomføres.

Nasjonalparkstyret har ansvar kun for revisjon av forvaltningsplanen. Nasjonalparkstyret oppfordres derfor til å be Klima- og miljødepartementet via Miljødirektoratet om å sikre en formell kobling og samordning mellom de nevnte prosessene og virkemidlene, samt å igangsette en prosess for å revidere forskriftene for verneområdene som går utover den planlagte revisjonen av forskrifter for organisert ferdsel og sykling (jfr. punkt 4.4).

3.2 Strategisk grep i forvaltningsplanen

Rondane er det villreinområdet i Norge der konfliktene mellom villreinens arealbruk og rekreasjonsbruken antakelig er størst. Konfliktlinjene er kjente og det har vært krevende å etablere konsensus om enkelte tiltak. Det er derfor viktig at forvaltningsplanarbeidet peker ut en hovedstrategi i en tidlig fase, som blir overordna og gjeldende på tvers av alle de 14 ulike verneområdene. Dette vil også bidra til å motvirke at en «kjører seg fast» i konflikter i ulike delområder tidlig i planarbeidet.

For å opprettholde en livskraftig villreinstamme i Rondane mener vi det er avgjørende at villreinens leveområder framover forvaltes etter en to-delt arealstrategi/sonering;

1. Områder som i dag har liten ferdsel og må skjermes.
2. I andre områder (fokusområdene) må ferdselen styres, og restaurerende tiltak må iverksettes der det er nødvendig, særlig i trekkområder (jfr. figur 2).

Sonering er et aktuelt forvaltningsgrep for å oppnå dette. Erfaringene med dagens sonering i Rondane med avsatte soner for organisert ferdsel er delte, mens Jotunheimen synes å ha bedre erfaringer med sin form for sonering av hele arealet. Utformingen av soneringen må derfor vurderes nøye, bl.a. hvor mange typer av soner en skal ha, og også navnsetting. Utformingen bør også skje i nært samarbeid med Miljødirektoratet.

Soneringen må også hensynta andre arter, som eks. rovfugl, og baseres på en sammenstilling av data som finnes i ulike sårbarhetsanalyser. Med den svake styringen som er av allemannsretten pr. i dag, og ut fra den utviklingen en ser med stadig nye friluftslivformer og -utstyr, så er det uvisst i hvilken grad en greier å dempe ferdselspresset i fokusområdene. Det er derfor av avgjørende betydning for villreinens framtid i Rondane at de områder som i dag har begrenset ferdsel og aktivitet skjermes. I disse sonene bør dispensasjonspraksisen være særlig streng, og ferdselsregulerende tiltak, som nedlegging av stier og ferdselsforbud i deler av året, bør vurderes.

Tiltak i fokusområdene vil gjerne være sammensatte. Det er derfor behov for grundigere analyser for fokusområdene der ulike ses tiltak i sammenheng, og det er behov for samarbeid mellom flere parter. Vi viser her til de tiltak som er foreslått i besøksstrategiene for Rondane og Dovre nasjonalparker. Vi understreker imidlertid at det haster med å

komme i gang med tiltak i flere områder, og en må også ha en langsiktig horisont for de restaurerende tiltakene; «Den negative utviklingen har skjedd over lang tid, og det vil ta tid å snu den» (NINA Temahefte 74).

4. Andre innspill

4.1 Bevaringsmål

Villrein

Gjennom kvalitetsnormen for villrein skal tilstanden for villreinbestanden og dens leveområder vurderes hvert fjerde år. For å unngå unødvendig dobbeltarbeid bør bevaringsmålet for villrein knyttes til kvalitetsnormens klassifisering. Forslag til bevaringsmål:

«Indikatorene i kvalitetsnormen for villrein skal ha en kvalitet som tilsvarer gul eller grønn klassifisering».

Rovfugl

Bevaringsmål for rovfugl mener vi bør vinkles mot bevaring av hekkeområdenes kvalitet, framfor å koble bevaringsmålene til antall par. Her bør det vurderes om historiske hekkeplasser som har gått ut av bruk skal være med/hensyntas.

4.2 Kunnskapsgrunnlaget

Villrein

Det foreligger et omfattende kunnskapsgrunnlag om villreinen i Rondane-området, særlig gjennom den omfattende forskningsaktiviteten som er gjennomført av Norsk institutt for naturforskning de siste årene. Gjennom arbeidet med kvalitetsnormen vil kunnskapsnivået øke ytterligere. Forvaltningsplanarbeidet må innlemme resultatene fra klassifiseringsarbeidet som gjøres etter kvalitetsnormen for villrein, og som skal ferdigstilles høsten 2021.

Kunnskapsgrunnlaget for villrein vil derfor være godt, med unntak av oversikt over tilgjengelige sommerbeiter og kunnskap om mulig utveksling av dyr til Sølnekletten. I motsetning til mange andre villreinområder er det sentralt og i nord rikelig med lavressurser, og dermed gode vinterbeiter for reinen. Til gjengjeld er andelen frodige sommerbeiter mindre her enn i de vestlige kystnære villreinområdene, og andelen fjell i dagen (impediment) så mye som en tredel i nord og en fjerdedel i sør. Økende ferdsel sommerstid har i tillegg ført til at deler av barmarksbeitene ikke benyttes pga. forstyrrelser. Vi mangler derfor pr. i dag en vurdering av tilgjengelige sommerbeiter.

Rovfugl

I NINAs oppsummering av situasjonen i Rondane går det fram at «Andre arter som kongeørn, hubro og jaktfalk er også fortrent fra historisk viktige områder». Hvilke områder er dette? Hvordan kan vi legge om forvaltningen slik at rovfuglene finner tilbake til disse områdene? Kunnskapsgrunnlaget for rovfugler bør omfatte også historiske hekkelokaliteter.

Fjellhekkende ender

I tillegg til rovfugl og villrein ser vi at fjellhekkende ender er en gruppe det er viktig å ha søkelys på, og som krever omtanke og hensyn på lik linje med rovfugler. Hvis ikke denne artsgruppen allerede er kartlagt nok ift. sårbare områder er dette noe styret bør bestille kartlegging og analyse av.

Sårbarhetskart

Vi mener det er viktig å sammenstille alle data som finnes i sårbarhetsanalyser og rapporter i et sårbarhetskart, som grunnlag for sonering, fastsetting av bevaringsmål og forslag til forvaltningstiltak. Et slikt kart vil også være et nyttig verktøy for motorferdsel, inkl. Nødvendig forvaltningsrelatert motorferdsel ifm. jervuttak. Sårbarhetskartet må knyttes til

de ulike tidsperiodene som må skjermes. I den tidligere planen var vår/vinter og sommer/høst kategorier. Dette bør vurderes finjustert/delt opp mer.

4.3 Overvåking og oppsyn

I brev til Klima- og miljødepartementet om «Evaluering av forvaltningsordning for nasjonalparker og andre store verneområder» fra 31.mai 2021, anbefaler Miljødirektoratet at oppsyn og overvåking styrkes og at det bør utvikles et eget overvåkningsprogram for de store verneområdene.

Et slikt overvåkingsprogram bør etableres for verneområdene i Rondane-Dovre med særlig søkelys på villrein og ferdsel. En videreføring av NINAs prosjekt for å kartlegge villrein og ferdsel må inngå i dette, og arbeidet må samordnes med arbeidet etter kvalitetsnorm for villrein.

Utviklingen i motorferdsel, både lovlig og ulovlig, bør også inngå blant de indikatorene som skal overvåkes.

4.4 Forskriftsendringer

I gjeldende forvaltningsplan har vedlegg 2 en oversikt over forslag til endringer av verneforskriftene, ut fra erfaringer som var gjort fram til forvaltningsplanen ble godkjent. Disse er fortsatt ikke vurdert endret. Det er nå behov for en ny gjennomgang, både ut fra ny kunnskap og ut fra at det foregår betydelige endringer i utøvelsen av friluftslivet/naturbruken.

Nasjonalparkstyret har ikke mulighet til å gjennomføre slike forskriftsendringer, men bør ta initiativ overfor nasjonale myndigheter til at dette blir gjort.

4.5 Organisert ferdsel

I verneforskriften for Rondane nasjonalpark, Dovre nasjonalpark og Dørålen landskapsvernområde er det følgende bestemmelser om organisert ferdsel: «Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger. Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Det vises forøvrig til forvaltningsplanen».

I forvaltningsplanen er dette ytterligere utdypet:

«For ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må det søkes forvaltningsmyndigheten om dispensasjon fra verneforskriftene for Rondane og Dovre nasjonalparker samt Dørålen landskapsvernområde»

En har siden gjeldende forvaltningsplan ble utarbeidet sett en økning i den organiserte ferdselen, i form av konkurranser, turposter og kommersielle, guida turer. Vi ser også en endring i den organiserte ferdselen, f.eks. ved at det benyttes digitale turposter og ikke fysiske turposter. Skillet mellom «tradisjonell turvirksomhet» og kommersielle aktører har også blitt mer flytende. DNTs fellesturer langs merka stier faller entydig under definisjonen, men det kan stilles spørsmålstegn ved om aktivitetstilbudet i regi av turistverter på den enkelte turisthytte skal være unntatt den søknadsplikten kommersielle guidefirmaer har. I verneforskriften for nyere nasjonalparker er det satt søkelys på konsekvensene for naturgrunnet av organisert ferdsel, uavhengig av hvem som arrangerer turen.

Med den utviklingen vi ser innen organisert ferdsel, bør det av hensyn til verneverdiene og i forhold til likebehandling av aktører, innføres meldeplikt for alle typer av organisert ferdsel. Dette gjelder også organiserte aktiviteter som utøves individuelt, som digitale turposter. En slik meldeplikt vil gi forvaltningsmyndigheten oversikt over aktivitetsnivået, og de kan si ut hvilke tiltak som krever søknad. I de mest uberørte områdene bør det være søknadsplikt for alle typer av organisert ferdsel.

Disse endringene vil kreve en forskriftsendring som nasjonalparkstyret ikke har myndighet til å gjennomføre, men kun kan oppfordre til blir gjennomført. Dersom en ikke får gjennomført slike forskriftsendringer, bør forvaltningsplanen avgrense hva som regnes

som «tradisjonell turvirksomhet» og ha en oppdatert definisjon av «organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet». Å definere ferdselsformer som skader naturmiljøet er imidlertid utfordrende, når det ikke er hver enkelt aktivitet som skader naturmiljøet, men det totale omfanget av disse aktivitetene.

4.6 Landbruk

Fjellområdene i Norge er ikke bare viktige naturområder, de er også gamle kulturlandskap med spor etter en gammel fangstkultur og setring. Tradisjonell landbruksdrift og villreinen har levd godt side om side så langt. Men også landbruket er i endring, med større effektivitetskrav som igjen medfører større enheter og økende mekanisering. Det er en nedgang i seterbruket, og setrene tas i bruk til fritidsformål. Det er også en økt satsing på tilleggsnæringer.

Det er derfor behov for å gå gjennom retningslinjene for landbruksdrifta:

a. Det er viktig å få en definisjon av landbruksdrift og presisering av hvilken bruk og aktivitet som ligger innenfor LNF-formålet. Dette gjelder bl.a. utvikling av tilleggsnæringer og setrer som ikke lenger brukes til landbruksformål, men som brukes som fritidseiendommer.

I dag ser vi at det kan være ulik praksis i kommunene når det gjelder hva som er akseptert som landbruksdrift i tråd med LNF, og hva som er reelle behov i dag når det gjelder bygningsmasse. Nye driftsformer kan medføre både redusert behov for bygningsmasse, men også behov for bygninger med nye funksjoner på grunn av intensivt drift. Det er viktig at man forholder seg til de definisjoner og føringer som er forankret hos lovgiver/departement/direktorat, jf. offisielle veiledere m.m. Vi viser blant annet til veileder Garden som ressurs (Landbruks- og matdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2017). Her er det avklart hvilke tiltak og aktiviteter som er definert som landbruksdrift.

I områder hvor vernebestemmelser gir restriksjoner eller avklaringer i forhold til landbruksdrift, vil disse gjelde foran det som tillates av tiltak innenfor landbruksformålet etter plan- og bygningsloven (pbl). I områder der landbruksdrift ikke er særskilt regulert gjennom verneforskriften, bør retningslinjer for landbruksdrift i forvaltningsplanene forholde seg til de samme definisjoner som gjelder etter pbl.

b. Saltsteiner:

Det bør vurderes om utplassering av saltsteiner bør inngå i en beiteplan e.l. der plassering og inngjerding vurderes opp mot faren for sjukdomsspredning (jfr. forebyggende tiltak som er innført i områder med skrantesjuka).

c. Bruk av droner for ettersyn av beitedyr:

Dette bør kun tillates i unntakstilfeller og ikke som ordinært tilsyn.

4.7 Reiseliv

Det er en nasjonal målsetting at verneområdene, særlig nasjonalparkene kan utnyttes også økonomisk, særlig for lokalsamfunnene rundt verneområdene. For villreininteressene vil organiserte turer kunne gi mindre forstyrrelser og større kunnskapsformidling enn samme mengde individuell ferdsel. Utfordringen er hvilke områder som benyttes, og antallet av slike turer.

I forhold til mengden operatører er det en utfordring at det ikke er juridisk grunnlag for å behandle lokaltilknyttede virksomheter og f.eks. utenlandske guidefirmaer ulikt. Et tiltak som indirekte kunne tilgodese lokal næringsvirksomhet ville være å innføre krav om sertifisering av aktivitetsfirma. Det er pr. i dag ikke mulig å stille krav om sertifisering, selv om både store deler av næringslivet selv og forvaltningen ønsker en slik ordning. I «Nasjonal reiselivsstrategi 2030» som ble overlevert fra Innovasjon Norge til regjeringen i april 2021(<https://business.visitnorway.com/no/strategi-for-norskreiseliv/>) er en av

målsettingene å øke verdiskapingen på Norges helt spesielle tradisjoner for naturopplevelse. Dette skal nås gjennom utviklingen av et konsept som skal bidra til bedre besøksforvaltning. Innovasjon Norge mener det bør stilles krav (gjennom kriterier/sertifiseringer etc.) til hvem som kan være deltakere på aktørsiden. Nasjonalparkstyret utfordres til å jobbe mot nasjonale myndigheter for å få gjennomført slike sertifiseringsordninger.

Likebehandling av tilbyderne er uansett viktig, jfr. avsnitt 4.5 om organisert ferdsel. Dette gjelder også privat utleievirksomhet vs. DNTs åpningstider på sine hytter. DNTs hytter er i dag pålagt å holde stengt i kalvingsperioden (1.mai-10.juni). En slik stenging bør også gjelde for private utleiehytter.

Nasjonalparkriket reiseliv AS, som dekker Nord-Gudbrandsdalsregionen, arbeider for å bli sertifisert som et bærekraftig reisemål. Nasjonalparkriket reiseliv AS vil være en viktig samarbeidsaktør for nasjonalparkforvaltningen framover.

4.8 Motorferdsel

Når det gjelder motorferdsel, spesielt på barmark, er det en generell utfordring at flere forvaltningsplaner for verneområder detaljert beskriver hva det kan gis dispensasjon til. Noe av dette har vist seg å være i strid med motorferdselregelverket og det handlingsrommet kommunene har for å gi dispensasjon. For å unngå forvirring for søkerne og likebehandling av motorferdsel i og utenfor verneområdene, bør retningslinjene i forvaltningsplanene for verneområder harmoniseres med det generelle motorferdselregelverket.

Alle former for motorisert ferdsel er i utgangspunktet forbudt både i nasjonalparken og landskapsvernområdene. Det kan imidlertid søkes om dispensasjon for ulike former for motorisert ferdsel. Årsrapporten for 2020 (figur 1, s. 15) viser at antall tillatelser til motorferdsel har økt kraftig fra 2015 til 2020

https://www.nasjonalparkstyre.no/uploads/files_rondane_dovre/Arsrapporter/2020/Rondane-ogDovre-nasjonalparker-med-tilliggende-landskapsvernomrader-og-naturreservat-arsrapport-2020.pdf

Dette er en økning som ikke er ønskelig for verneverdiene. Oversikten viser imidlertid kun antall dispensasjoner, ikke antall turer. Det hadde vært ønskelig at forvaltningen gikk dypere inn i materialet for å se på utviklingen i antall turer, og for hvilke formål det har vært en økning. Dette som grunnlag for eventuelt å stramme inn på dispensasjonspraksisen.

Det gis i dag dispensasjon til transport av brensel, materialer, proviant og utstyr til hytter og buer, forutsatt at det benyttes leiekjører godkjent av kommunen og forvaltningsmyndigheten. Dette gjelder for inntil 4 turer i Frydalen LVO og 2 turer i Rondane nasjonalpark, Grimsdalen og Hemmeldalen pr. vinter for hver hytte/seter. Dette nivået for antall turer bør videreføres, og ikke økes.

4.9 Informasjon

Informasjon er et viktig virkemiddel for forvaltningen, både i forhold til å skape forståelse for verneverdiene og aksept for forvaltningstiltak. Det er positivt at informasjonsarbeidet er styrket gjennom en felles informasjonsmedarbeider for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, Dovrefjell nasjonalparkstyre og Norsk Villreinsenter Nord. Det vil være behov for å styrke dette arbeidet ytterligere, særlig dersom ferdselsregulerende tiltak blir iverksatt.

Informasjon er pr. i dag også ett av de viktigste virkemidlene for å styre ferdselen. Vi har imidlertid begrensa kunnskap om hvordan ulike informasjonstiltak virker i praksis. Treffer man målgruppene en ønsker å nå, og oppnår man effektene en ønsker? Dette kan for noen tiltak være vanskelig å måle, mens for andre tiltak, som om plasseringen av et skilt er riktig, kan være tilstrekkelig å foreta enkle observasjonsstudier. Det anbefales at nasjonalparkstyret om mulig knytter seg til et forskningsprosjekt for å vurdere effektene av

informasjon og andre ferdselsregulerende tiltak. Finner en fram til indirekte tiltak som er effektive for å styre ferdselen, vil behovet for direkte ferdselsreguleringer bli mindre.

4.10 Bygninger

Rondane nasjonalpark med tilhørende verneområder ble vernet i 2003 og gjeldende forvaltningsplan ble godkjent i 2009. Etter dette ble regional plan for Rondane-Sølnkletten vedtatt i 2013. Forvaltningsplanen har dermed ikke kunnet fange opp føringer i regional plan.

Den regionale planen legger føringer for behandlingen av saker etter pbl. hovedsakelig utenfor verneområdene. Det er et tydeligere fokus enn tidligere på å unngå tiltak som skaper ferdsel inn i villreinens leveområder.

I saker som innebærer nybygg og tilbygg i landskapsvernområdene skal gjennom en dobbel behandling, både etter vernebestemmelsene (og forvaltningsplanen) samt etter pbl. Statsforvalteren m.fl. er høringsinstans i slike dispensasjonssaker etter pbl., mens nasjonalparkstyret behandle sakene etter vernebestemmelsene. Med det utgangspunktet som er skissert over, er det plangruppa sitt generelle inntrykk at villreinfokuset er tydeligere i dispensasjonsbehandlingen etter pbl. enn i behandlingen etter vernebestemmelsene. Ved den kommende revisjonen av forvaltningsplanen bør en vurdere å ta inn et tydeligere villreinfokus i grunnlaget for behandlingen av dispensasjoner som behandles dobbelt etter pbl. og vernebestemmelsene, dvs. i byggesaker. Tilsvarende problemstillinger kan også oppstå i saker som dobbeltbehandles etter landbrukslovgivningen og vernebestemmelsene.

Det er viktig å få fram at bygningstiltak også skal behandles etter plan- og bygningslovens bestemmelser, i tillegg til vernebestemmelser. Vi anbefaler at det henvises til gjeldende regler for beregning av utnyttingsgrad, og at begrepsbruken oppdateres slik at den er i tråd med gjeldende veiledere fra Direktoratet for byggkvalitet.

Behovsvurderinger knyttet til tiltak på/utvidelse av landbruksbygg skal skje i tråd med gjeldende lovverk med veiledere. Jf. også våre merknader under 4.6.

4.11 Saksbehandling

Det er viktig å synliggjøre at søknadspliktige tiltak som regel krever behandling etter flere lovverk. Det bør også gå fram hvem som er rette myndighet etter ulike lovverk, og hvem som er relevante høringsinstanser.

Det er i dag ulik praksis når det gjelder rekkefølge for behandling av tiltak etter ulike lovverk. Dette bør være et tema i revisjonsarbeidet, og man bør konkludere med en felles anbefaling knytta til saksbehandlingsrutiner. Det er også behov for rutiner for dialog mellom de ulike forvaltningsnivåene.

Det bør vurderes om det er hensiktsmessig at kommunen fungerer som et nav i dette arbeidet, og har ansvar for at alle forvaltningsnivå blir involvert i behandling av saker. Dette vil bidra til en mer effektiv og sømløs behandling av tiltak.

5. Organisering av arbeidet

Revisjonsarbeidet omfatter 14 ulike verneområder; nasjonalparker, naturreservater og landskapsvernområder. I dag er det en felles forvaltningsplan for verneområdene i Rondane-Dovre, mens Hemmeldalen naturreservat har sin egen forvaltningsplan. I tråd med føringer fra Miljødirektoratet legger prosjektplanen for revisjonen opp til at det skal lages egne forvaltningsplaner for hvert enkelt verneområde som kun skal være tilgjengelig på nett.

Det vil bli krevende i forhold til en økosystemtilnærming å ivareta områdeovergrepene hensyn, som villrein, på tvers av de 14 forvaltningsplanene. For områdeovergrepene verne- og brukerinteresser er det derfor viktig at nasjonalparkmyndighetene i

revisjonsarbeidet utarbeider et kunnskapsgrunnlag og gjør vurderinger på tvers av de 14 verneområdene tidlig i prosessen.

Selv om Miljødirektoratet nå har bestemt at det skal lages en enkelt plan for hvert verneområde, er det viktig å vise helheten i retningslinjene, over vernegrensene. Dette for å gjøre forvaltningsplanen tilgjengelig og lesbar for alle, forslagsvis gjennom en slags forenklet samleplan på nettsiden til styret.

6. Oppsummering

Gjeldende forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane (2009) peker på at «Hovedutfordringen for de store verneområdene i Rondane er å legge opp til en forvaltning som tar vare på naturkvalitetene i et langsiktig perspektiv, og eventuelt forbedrer disse, samtidig som området fortsatt skal kunne utnyttes til jakt, fiske, friluftsliv og tradisjonell landbruksvirksomhet. I de tilfeller det er motstridende interesser mellom bruk og vern, skal som hovedregel brukerinteressene vike til fordel for verneformålet».

Siden 2009 har utfordringene mellom å balansere bruk og vern blitt stadig større. For å ivareta villreinstammen i Rondane er det framover nødvendig å ta tydeligere valg enn tidligere, ikke bare mellom bruk og vern, men også mellom ulike brukerinteresser. Tradisjonell landbruksdrift bidrar til å ivareta verneverdiene gjennom beiting, og den ivaretar kulturhistoriske verdier i seterlandskapet. I tillegg bidrar landbruksdrifta til å opprettholde bosetting i lokalsamfunnene rundt verneområdene. Dette er vektige argumenter for å prioritere tradisjonell landbruksdrift foran allmenhetens ferdsel, dersom en slik avveining blir nødvendig av hensyn til verneverdiene.

Allemannsretten er et gode som er rotfestet i norsk allmenhet, og som det er viktig å hegne om. Det synes imidlertid å ha vokst fram en oppfatning om at allemannsretten, som er lovfestet i friluftsløven, er nesten uten begrensninger. Dette er ikke riktig. I forarbeidene til loven fremgår det at det er det miljøvennlige (tradisjonelle) friluftslivet loven skal beskytte. Friluftsløven sier også at «Ferdsl skal skje hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet» (§2) og at utøverne plikter å opptre «varsomt og hensynsfullt for å ikke volde skade eller ulempe for grunneier, bruker eller andre, eller påføre miljøet skade» (§11). Brudd på hensynsregelen eller andre bestemmelser i friluftsløven er straffbart (§39). Fritidsbruken av natur har endret seg mye siden friluftsløva ble vedtatt, både i forhold til økt interesse, aktivitetsformer og -utstyr, og omfattende informasjonsdeling gjennom sosiale medier og internett ellers. Dette er i ferd med å skape et press som overskrider naturens tålegrenser, og dermed en utfordring som må løses, ikke minst i verneområder. Men også av hensyn til framtida for allemannsretten er en helt nødt til å løse utfordringene med «overbruk».

Det er lite sannsynlig at vi vil ha en villreinstamme i Rondane i framtida uten en sterkere styring av ferdselen. Ferdslsrestriksjoner innføres nå av flere kommuner rundt om i landet, grunnet i forurensingshensyn og sikkerhetshensyn. Ferdslsrestriksjoner er også innført i fuglereservater for avgrensa perioder. Det bør derfor være legitimt å innføre ferdselsrestriksjoner også for å ivareta en av de få gjenværende bestandene av den siste europeiske villreinen, som sammen med villreinen i Snøhetta og Sølnekletten er blant de genetisk mest opprinnelige. En skal ikke legge begrensninger på allmenhetens ferdsel utover tilfeller der det ikke er absolutt nødvendig, men vi er nå kommet til et stadium i Rondane der dette må vurderes.

Det er mer enn 30 år siden Normann Heitkøtter advarte mot opphør av trekket på vestsida av Rondanemassivet. Det er sju år siden NINA publiserte sin omfattende forskningsrapport der de ropte et kraftig varsko om utviklingen i Rondane og pekte på behov for tiltak (NINA Rapport 1013). Det har opp gjennom årene vært avholdt utallige dialogmøter med diskusjoner om behovet for tiltak. Det er også gjennomført en del tiltak som er positive for villreinen, som flytting av Gråhøgdbu og omlegging av stinettet tilknyttet denne, men den solide forskningskunnskapen som nå foreligger dokumenterer at villreinen stadig taper terreng.

Med de ulike forvaltningsprosessene som nå pågår parallelt, mener Statsforvalteren at vi har en sjelden mulighet til å ta et helhetsgrep for villreinen i Rondane fram mot 2050.

Sekretariatets kommentar:

Regional plan for Rondane Sørnkleppen gir en overordna arealstrategi for villreinen. I tillegg vil kvalitetsnormen for villrein kunne komme med nye føringer for arealbruken.

Det primære å gjennomføre rulleringen av forvaltningsplanen nå. Forvaltningsplanen kan rulleres dersom det kommer nye føringer i regional plan eller som følge av nye nasjonale føringer.

Spørsmålet om ferdselsreguleringer vil bli vurdert i arbeidet med forvaltningsplan. En tenker da på hjemmelen som Miljødirektoratet har etter verneforskriftene til å vedta forskrift om ferdselsrestriksjoner. Slike restriksjoner må være målretta mot bedring av villreinens bruk av leveområder og trekkveger, og ikke en allmenn inngripen i allemannsretten.

Det har kommet et nytt og oppdatert kunnskapsgrunnlag som i stor grad blir lagt til grunn i forvaltningen av områdene.

Fokusområdene som er definert i arbeidet med Kvalitetsnormen for villrein, delnorm 3 er et godt utgangspunkt for å vurdere tiltak for å ivareta villreinens leveområder i forvaltningsplanarbeidet.

Vi tar med innspillet om en to-delt arealstrategi/sonering i forvaltningsplanarbeidet.

Vi er enig i at det bør fastsettes bevaringsmål for villrein, men må ta en nærmere vurdering av hvordan dette skal utformes, innenfor systemet NatStat.

Det er aktuelt å utarbeide ulike tema-/sårbarhetskart i forbindelse arbeidet med forvaltningsplanen.

Generelt er det SNO som forestår oppsyn i verneområdene. Videre er det lagt opp til at overvåking av verneverdiene i stor grad skal følges opp gjennom fastsetting av bevaringsmål i fagsystemet NatStat/Nat Reg.

Det blir opp til nasjonalparkstyret å avgjøre hvilke forslag til forskriftsendringer som skal spilles inn til Miljødirektoratet.

Definisjon av og retningslinjer for organisert ferdsel/ferdselsformer som kan være til skade for verneverdien blir et tema i forvaltningsplanarbeidet.

Vi legger til grunn at definisjonen av landbruk (LNF) i plan- og bygningsloven blir videreført. Vi har en etablert praksis for uttransport av slatsteiner, og inntrykket er at det fungerer greit.

Forslag om å innføre sertifiseringsordninger for reiselivsbedrifter kommer opp i ulike sammenhenger, men ligger utenfor forvaltningsplanens virkeområde. Vi vil likevel peke på ordningen med «Kommersielt merke», som er en del av besøksstrategien.

Nasjonalparkstyret kan ikke pålegge turisthytter (DNT/private) å holde stengt i perioder. Dette må i såfall være en selvpålagt ordning fra aktørene.

Vi opplever å ha et godt samarbeid med Nasjonalparkriket Reiseliv AS og reiselivet for øvrig.

Forvaltningsplanen må legge opp til at motorferdselen holder seg på et minimum, og at det ikke blir en lempeligere praksis innenfor verneområdene enn utenfor.

Sekretariatet opplever å ha god dialog med ulike forvaltningsniv, og legger stor vekt på å videreføre det.

Vi legge til grunn et felles kunnskapsgrunnlag og overordna målsettinger for de ulike verneområdene. Områdene er av ulik vernekategori, og dette må en ta hensyn til i planarbeidet.

9

Arild Killi, 27.08.21

Undertegnede søkte i januar 2021 Dovre kommune om å få flytte sti som går forbi gbnr 86/1/30, Åsbue, i Dovre kommune.

Flytting av sti på adresse Trondheimsvegen 2449, Dovrefjell.

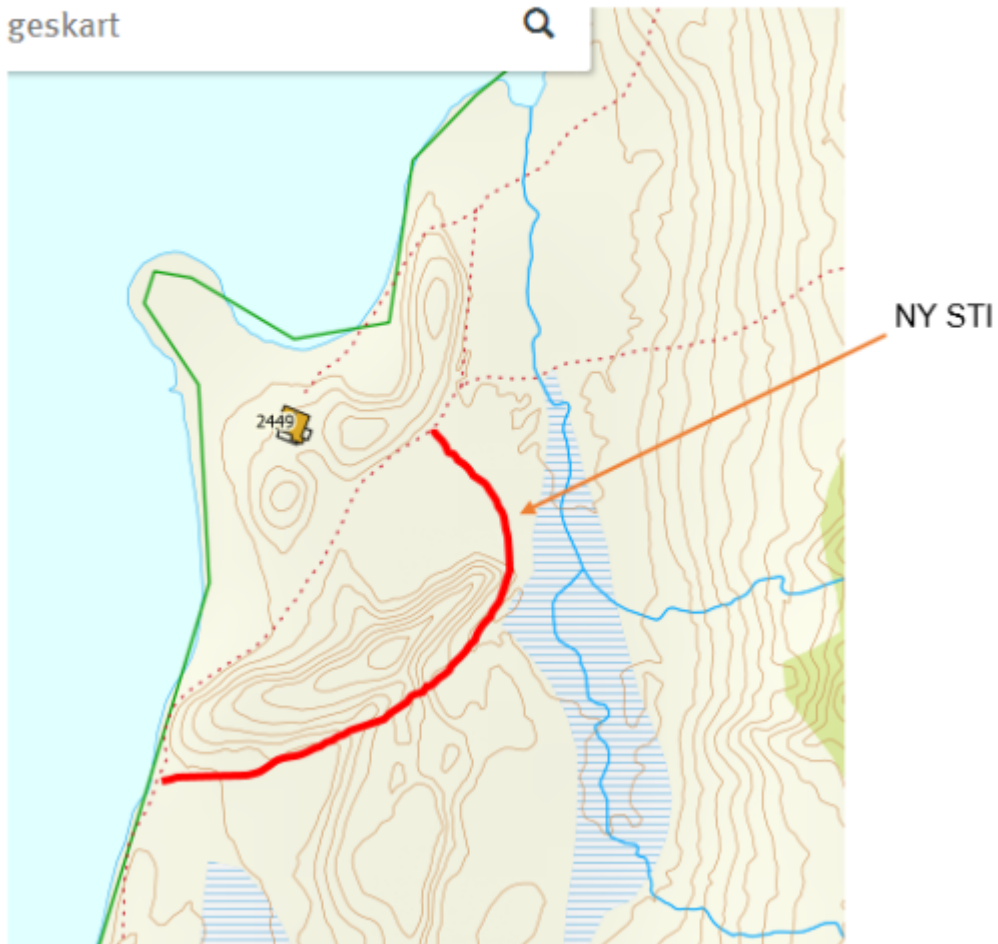
Pilgrimsleden passerer ca 20 meter fra hytteveggen ved min hytte på Dovrefjell. I månedene juni, juli og august er det stor trafikk på stien, noe som medfører en del ulemper for oss som ferierer på hytta.

- Forbipasserende raster i hytteveggen når vi ikke er på hytta. Det legges igjen søppel, og det har også hendt at folk gjør fra seg ved hytteveggen.
- Pilgrimsleden blir mer og mer populær og i perioder om sommeren er det et ganske stort antall mennesker som passerer hytta hver dag.
- Vi har også flere ganger opplevd at folk kommer inn, trolig fordi de tror at hytta er et sted man kan legge seg inn og overnatte, eller at man kan få kjøpt seg noe.

Terrenget er utformet slik at dersom stitraseen flyttes ca 50 meter, vil innsynet til hytta bli minimal. Hytteeier kan ta på seg å utføre dette arbeidet gratis. Det vil ikke bli benyttet anleggsmaskiner til dette arbeidet, alt vil bli gjort med håndmakt.

Kartutsnitt med forslag til ny stitrase :

geskart

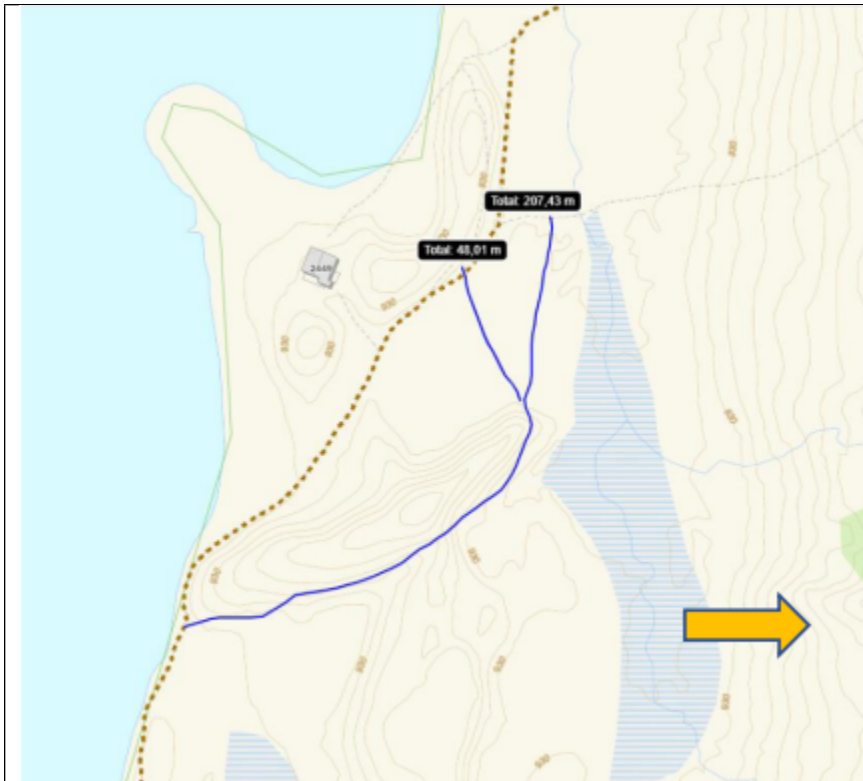

Kommunen sendte brevet videre til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, og det ble foretatt en befaring av området 30 juni 2021. De som deltok på befaringen var:

- Steinar Tolf Jacobsen fra Dovre kommune
- Eirin Berge fra nasjonalparkforvaltningen.
- Arild Killi, fester.

Befaringsnotatet er sendt med som vedlegg til dette dokumentet.

Innspill til forvaltningsplanen:

Jeg mener at når man nå skal rullere forvaltningsplan også må se på om det i noen tilfeller kan åpnes for at stier med stor ferdsel kan legges om dersom ferdselen forbi hytter er så stor at det er til sjenanse for eier.

Det er heller ikke særlig trivelig å komme på hytta når søppel og, i noe tilfeller, også andre etterladenskaper ligger igjen.

Omlegging av sti forbi Trondheimsvegen 2449 vil ikke medføre at distansen på Pilgrimsleden endres. Jeg vil heller ikke tro at opplevelsen av å vandre i dette partiet av Pilgrimsleden vil oppleves andledes om denne stien blir flyttet.

Det gunstigste trasevalget er alternativet markert med gul pil. Her er terrenget forholdsvis tørt, og man vil greie og opparbeide en sti her ved å fjerne einer og vier i traseen.

Sekretariatets kommentar:

Innspillet er registrert. I en vurdering av om stien kan/skal legges om må en legge vekt på om en ny trase er egnet, konsekvensene for verneverdiene og presedens for lignende saker.

10

NVE, 31.08.21

Vi viser til oppstart av forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane og for Hemmeldalen naturreservat i Innlandet fylke.

NVE har sett gjennom forvaltningsplanen for de ulike verneområdene med tanke på energi- og vassdragsinteresser som eksisterende og planlagte energi- og nettanlegg, vannkraftverk, hydrologiske målestasjoner m.m.

- *Vi gjør oppmerksom på at det finnes nettanlegg i området Vesle Hjerkin og et vannkraftverk ved Rondane nasjonalpark.*

- Så langt vi kjenner til er det ingen energi- og vassdragsinteresser knyttet til vern av områdene Grimsdalen, Frydalen, Døralen, Mesætermyre, Myldingi, Flakkstjønna, Veslehjerkinntjønnin, Kattuglehøi, Grimsdalsmyrene, Hovdsjømyrene, Dovre nasjonalpark og Hemmeldalen naturreservat.

Vesle Hjerkin

[Lenke til området i NVE Atlas.](#)

I området Vesle Hjerkin finnes det nettanlegg i området og det kan forekomme behov av drift og vedlikehold av nettanlegg. Dermed kan det være nødvendig med motorisert ferdsel i området. 66 kV regionalnettet Dombås – Sletten i Folldal eid av Fjellnett AS (tidligere Eidefoss AS) går gjennom området fra vest til nord-øst.

Verneforskriften til dette området har de nødvendige standardbestemmelsene for drift, vedlikehold og oppgradering av energianlegg. Vi oppfordrer statsforvalter til å høre med Fjellnett AS om selskapet eventuelt har innspill til forvaltningsplanen.

Rondane nasjonalpark

[Lenke til området i NVE Atlas.](#)

Nært Rondane nasjonalpark ved Øvre Dørålseter ligger vannkraftverket Øvre Dørålseter. Vannkraftverket ble satt i drift i 1998 og er fortsatt i drift. NVE oppfordrer statsforvalter til å kontakte Øvre Dørålseter Turisthytte som benytter seg av kraftverket slik at de kan vurdere nødvendige tilpasninger og presiseringer i forvaltningsplanen med tanke på tilgang til inntaket som ligger spesielt nærme det vernede området.

Sekretariatets kommentar:

Innspillet blir tatt til orientering.

11

Ringsaker kommune, 27.08.21

... har avholdt møte med Pihl AS, Furnes Almending og Ringsaker Jakt- og Fiskeområde (RJFO) vedrørende revidering av forvaltningsplanen for Hemmeldalen NR. I møtet var grunneierne enige om en videreføring av eksisterende forvaltningsplan for Hemmeldalen NR uten endringer.

Sekretariatets kommentar:

Innspillet blir tatt til orientering.

12

Rondane Kvamsfjellet Turløypelag, 29.08.21

Rondane – Kvamsfjellet Turløypelag, RKT, vil med dette komme med innspill/kommentarer til forestående rullering av Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane.

RKT er i dag ansvarlig for maskinpreparering av skiløyper i Frydalen LVO på østsiden av Furusjøen og Frya og i Frydalen. I tillegg har RKT ansvar for vedlikehold og oppfølging av sykkelstier/-trillebaner på østsiden av Furusjøen. De traseene i Frydalen LVO som inngår i ski/sykkelløypene på Kvamsfjellet er av stor betydning for helheten og det er alle traseer som er mye brukt. Det gjelder også skiløypa som ble opparbeidet i 2020 i Frydalen fra Frybrua/Flakken/Kolltjernet til Fiskedalssetrene

Maskinpreparering av skiløyper krever tillatelse fra Nasjonalparkforvaltningen. Den tillatelse som nå gjelder, ble gitt i vedtak i sak 2021/6026-2 432.2 for perioden 2021-2025. Vilkår for tillatelsen framgår i brev av 28.06.2021. Det er tidligere gitt tillatelse til at skiløyper og sykkelstier kan etableres. For å forenkle saksbehandlingen av denne

prosessen og årlig rapportering, foreslår RKT følgende. Når det først er gitt tillatelse til etablering av skiløype og sykkelsti i Frydalen LVO, så kan det da kanskje være unødvendig med nye søknader om tillatelse til maskinpreparering av skiløyper. Turløypelag er ofte frivillig arbeid, sammensatt av et styre, med mer eller mindre kontinuitet. Ved krav om nye søknader der tillatelser gjelder noen år, er det fort gjort å bli "kriminell" vist det blir uteglemt og skaffe nye tillatelser.

Men dersom det er snakk om andre og nye traseer, så er det selvfølgelig et søknadspiktig tiltak.

Styret i RKT ber derfor om at Nasjonalparkforvaltningen vurdere vårt innspill mht varighet for tillatelser til maskinpreparering av skiløyper i Frydalen LVO.

Sekretariatets kommentar:

Trasene for skiløypene er lagt i forvaltningsplanen, og ligger fast til det eventuelt blir vedtatt endringer. Når det gjelder motorferdselen knyttet til preparering av skiløypene er det ikke gjort direkte unntak i forskriften til dette. Det må derfor søkes om tillatelse, og en kan bare gi tillatelse for en begerenset – retningslinjen i gjeldende forvaltningsplan sier fire år.

13

Ole Kristian Rudland, 28.08.21

Som grunneier og seter eier innenfor Frydalen landskapsvernområde har jeg følgende kommentarer til revidering av vernebestemmelsene/forvaltningsplanen for området.

Nysæter

I verne forskriften til Frydalen landskapsvernområde heter det:

§ 2. Formål

Formålet med opprettelsen av Frydalen Landskapsvernområde er å:

Ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.

Likevel opplever vi som seter eiere at dagens forvaltningspraksis ikke samsvarer med intensjonene i verneforskriften. Det er blitt så strengt at man som grunneier og sæter eier ikke orker å gå i gang med diverse søkeprosesser.

Resultatet for Nyseter som et viktig seterlandskap er katastrofalt. På de 25 årene vi har vært på Nyseter har både bygningsmiljø, beiteressurser, artsmangfold og setervoller gradvis endret seg. Det står nå så dårlig til at hele seterlandskapet er i ferd med å gå til grunne. Det er derfor svært viktig at forvaltnings praksisen og regelverket endres nå i en revidering.

For de fleste setrer har bruken endret seg fra tradisjonell seterdrift til å bære preg av mer fritidsbruk. Dette innebærer at kravet til komfort øker. For å sikre overlevelsen av setergrenda må det derfor tas inn regler som gjør at den enkelte seter eier får intensiver for å ta vare på seter miljøet sitt. Dette kan løses på flere måter:

- Unnta sæter miljøene i Frydalen fra Frydalen landskapsvernområde.
- Utarbeide egne «reguleringsplaner» tilpasset for setrene/hyttene i FL.
- Sørgje for en raskere saksgang ved lokal bestemmelse om det er innenfor «reguleringsplan»
- Forplikte seter eier ved utvidelser/nybygg til vedlikehold.

Hvilke regler som skal gjelde overlater jeg til forvaltningen å utarbeide, men det må være klare, entydige og forståelige regler som vil være med på å redde de setrene og miljøet rundt gjennom bruk.

Uten en vesentlig endring av dagens tolkninger og forvaltnings praksis, vil Nasjonalparkstyret, Miljøavdelingen i fylket og Staten bære et stort ansvar for den rasingen av slike setermiljø innebærer.

Personlig har jeg en seter med tre bygninger i forfall. Selet, hytta og låven er i svært dårlig forfatning og krever vedlikehold. Uten at hytta kan oppgraderes til en akseptabel størrelse slik at vi som familie kan benytte den, vil det heller ikke være aktuelt fra vår side og ta vare på eksisterende bygninger.

Et gjennomgående tema som alltid kommer opp når det søkes om ett eller annet i FLV er «hensynet til Villrein»

Villreinen i Rondane er en veldig viktig art og en berikelse for vår natur. Gjennom hundrevis av år har Nysetra som setergrend levd med villrein uten at dette har medført store ulemper for noen. Det oppleves imidlertid til stadighet at villreinen ukritisk brukes for begrunnelse for avslag på ulike søknader.

Her bør forvaltningspraksis endres, det er ikke villreintrekk i Frydalen som i andre deler av Rondane. Det er enkelte mindre flokker av reinsbukk som krysser dalen i bestemte perioder på vår og høst. (Se vedlagt kart).

Gjennom tellinger utført hvert år er disse bukkeflokkene relativt små og antallet er stabilt.

Det er ganske provoserende at villrein brukes som argument for diverse avslag og pålegg i Frydalen LVO. Når hundrevis av biler hver dag kan kjøre langt inn i Nasjonalparken for så å parkere, og campe på Spranget.

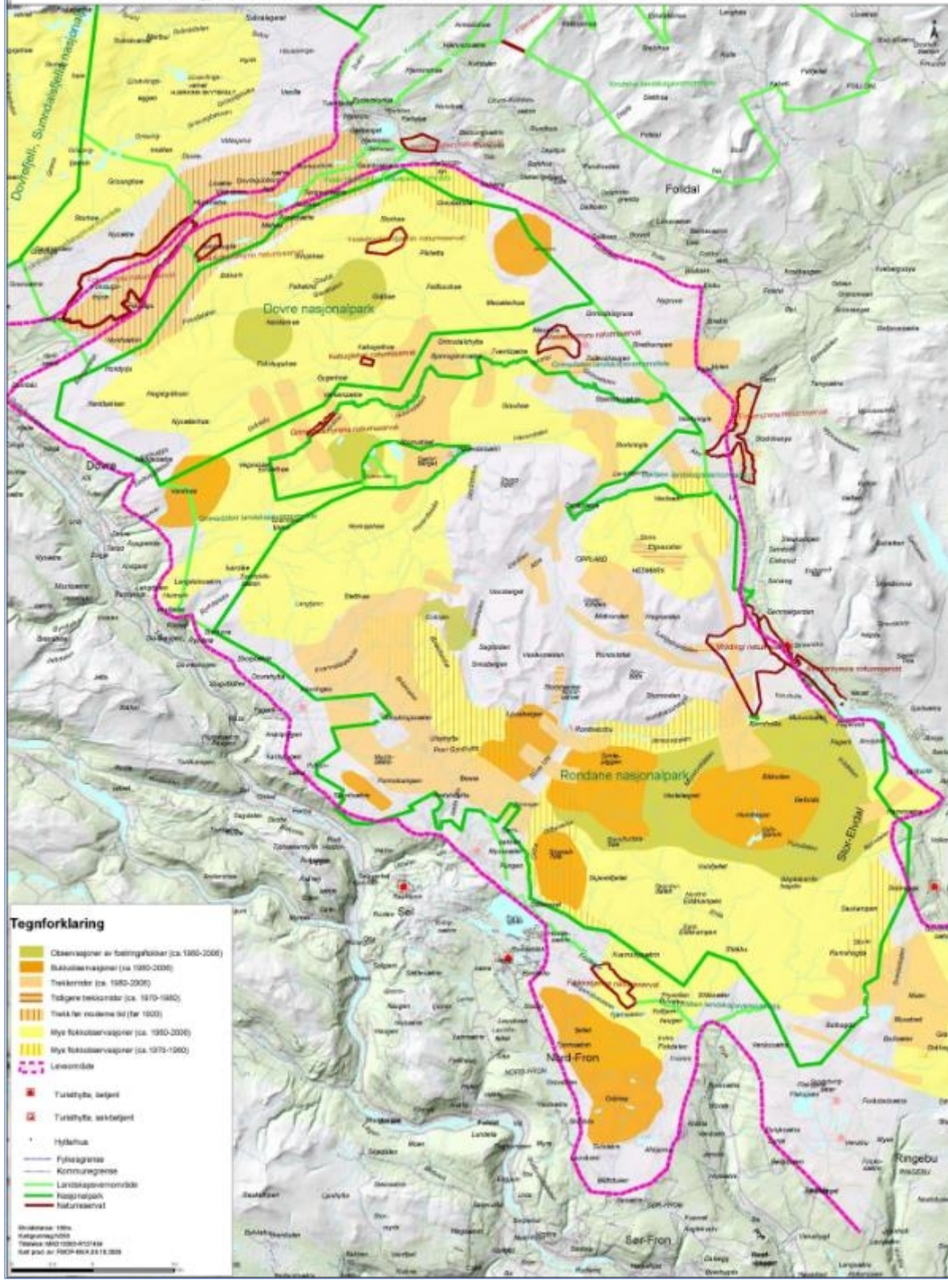
Skal vi få til en god forvaltning er det viktig at alle instanser er på samme lag og arbeider mot felles mål. Utgangspunktet for dette er godt, men da må det til en aksept av lokalbefolkning, erfaring og tradisjoner fra forvaltningsmyndighetene.

Det har dessverre ikke vært slik, men dette kan en ny forvaltningsplan endre på.

VILLREIN - SOMMER/VÅR

Vedlegg nr. 13

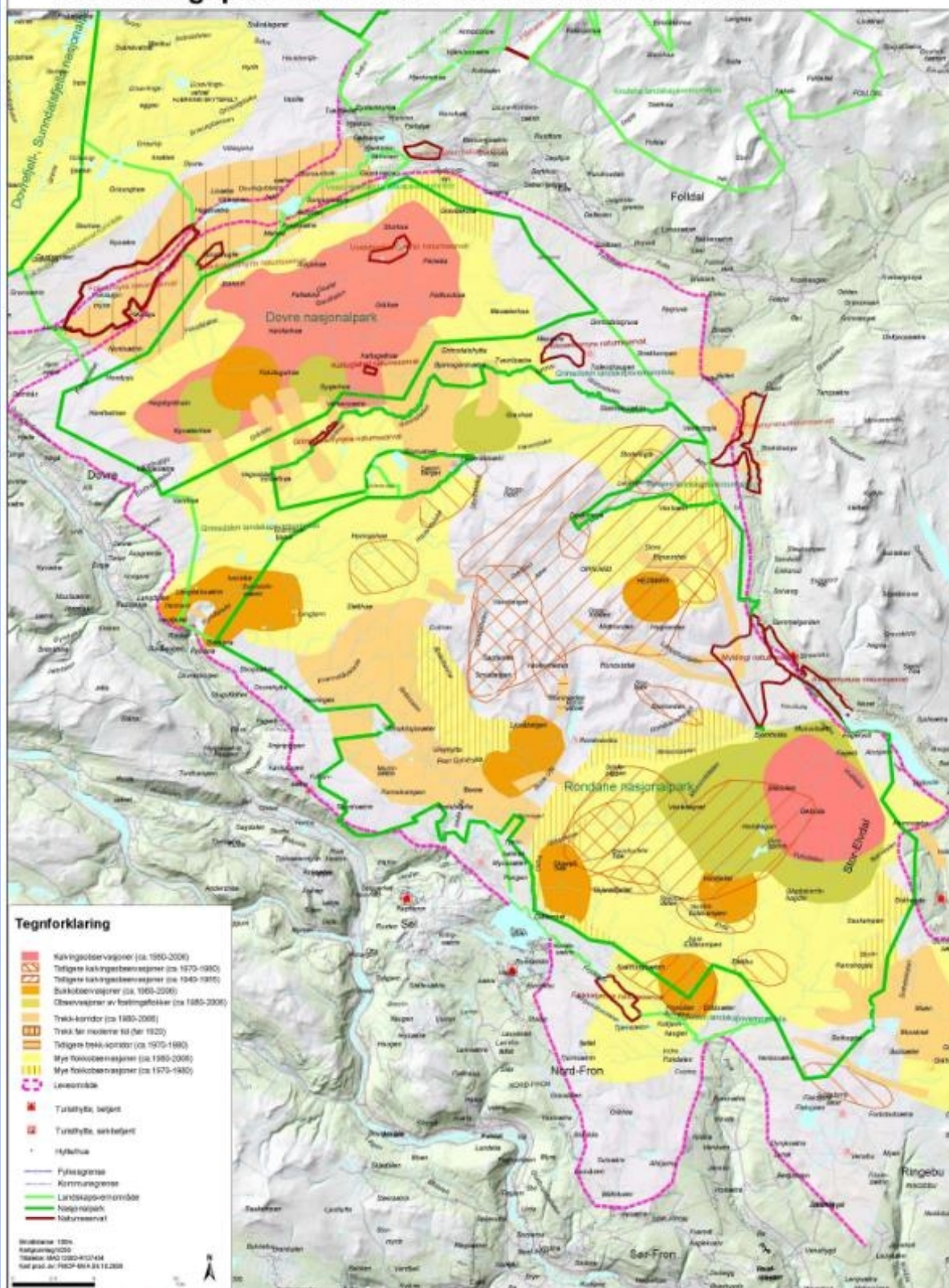
Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane

VILLREIN - VINTER / VÅR

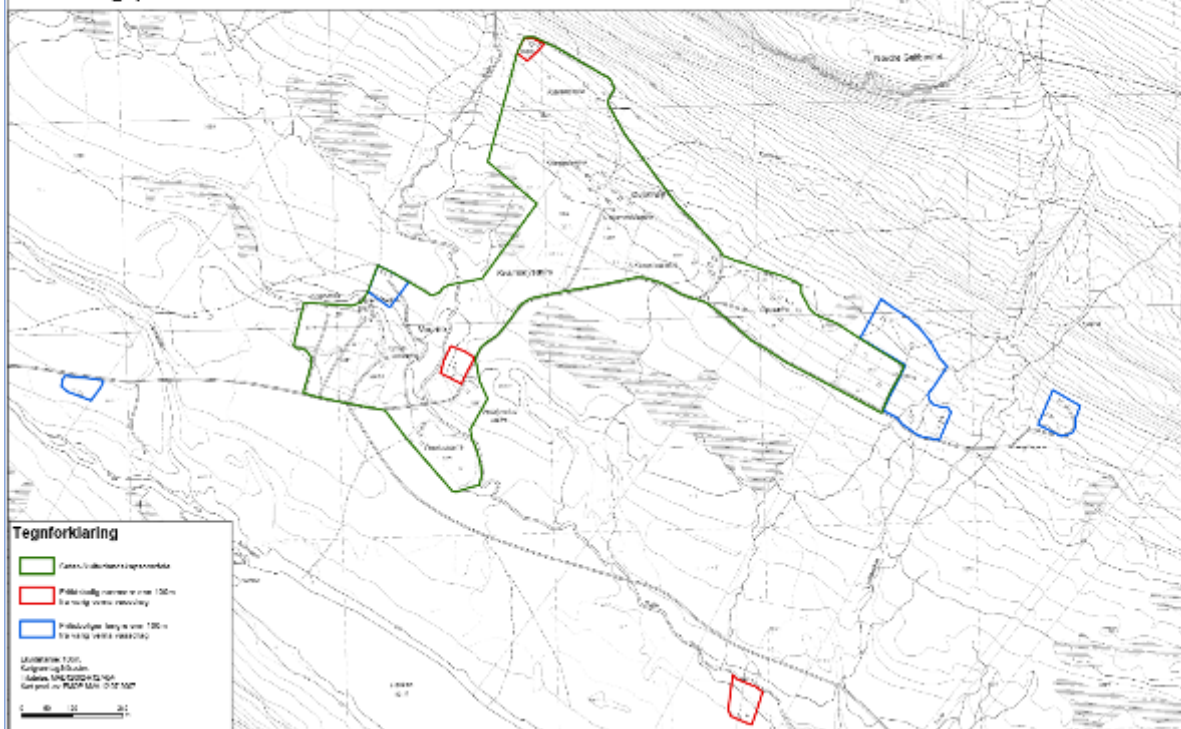
Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane

Vedlegg nr. 14

SPESIelt VERDIFULLE BYGNINGER /BYGNINGSMILJØER, HYTTEOMRADER OG SETER- / KULTURLANDSKAPSSOMRADER.
Frydalen landskapsvernområde, Nord-Fron kommune
Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane

Vedlegg nr. 9

Sekretariatets kommentar:

Sekretariatet viser til at landbruk (jf. plan- og bygningslovens definisjon) i hovudsak kan drives som før vernet ble vedtatt i 2003. Det er også anledning til å vedlikeholde bygninger, og ved dokumentert landbruksmessig behov kan det gis tillatelse til oppføring av nye bygninger.

Det årlige trekket av villreinbukker mellom Vulufjell og Tjønnsæterfjellet er viktig for villreinen. Det gir et større leveområde, og en økt beiteressurs (barmarksbeite), enn om bukkene skulle holdt til Vulufjell hele året.

14 Sødorp sameige, 31.08.21

Sødorp sameige representerer de sameieberettigede gårdbrukerne i Sødorp, samt at sameiet forvalter jakt og fiskerettighetene innenfor de private delene av verneområdet på Sødorpsida, og er derfor å anse som uttaleberettiget part i denne saken.

Når det gjelder dagens vernebestemmelser er det noen punkter som må bli fulgt opp. Det har vært svært vanskelig å få ut erstatning for de nye vernebestemmelsene tilbake i 2004, og det er fortsatt uavklarte krav om erstatning, 19 år etter at landskapsvernet ble innført. Dette oppleves negativt og unødvendig og er ikke med på å bidra til tillit mellom vernemyndighetene og grunneierne i området. I tillegg ser vi at området ikke lenger skjøttes slik det burde, verken ift skogsdrift/hugging av ved eller ivaretagelse av bygninger, da forsøk på å ta vare på eller utvide for å kunne bruke setrer o.l. møtes med en del motstand ved kontakt med nasjonalparkstyret/ nasjonalparksekretariatet. Det er kun noen få prosjekt av vernemyndighetene som er gjennomført, ellers så gror arealene igjen og husene forfaller.

På bakgrunn av dette, ønsker Sødorp sameige å spille inn endringer i verneforskriften som vi mener kan bidra til at det både blir et bedre samarbeidsklima, og gjennom det et lokalt engasjement for å få tilbake et åpent og trivelig seterlandskap med velholdte bygninger, samt at det blir lettere for våre sameieberettigede å ivareta og forvalte egne verdier.

Vi mener at vernegrensen bør flyttes innover mot nasjonalparken, slik at alle setre og hytter på Sødorp kommer utenfor vernegrensen, jfr vedlagt kart som viser forslag til ny vernegrense på arealet som eies av våre sameieberettigede medlemmer. Da kan folk ivareta og vedlikeholde sine setre og hytter basert på regelverket som gjelder andre setrer utenom verneområdet eller ved å opprette en egen verneplan for disse setrene hvis det er et poeng. Videre vil det også gjøre at de områdene som er synlige fra vegen vil bli ivaretatt gjennom hogst / uttak av ved / generelt skogskjøtsel på en helt annen måte enn hva situasjonen er i dag. Så vidt oss bekjent er det heller ikke sårbare arter eller bevaringsverdige biotoper registrert i nærheten av disse seterområdene som krever ekstra vern mot ferdsel av dyr og folk. Sødorp sameige ønsker at våre sameieberettigede kan få råderetten over sine egne eiendommer igjen. Vi opplever at de lokale myndighetene i Nord-Fron kommune er interessert i at det skal være levende setersamfunn på en helt annen måte enn en kan få inntrykk av at vernemyndighetene er. Når det gjelder rein blir det observert at denne ikke oppholder seg i Frydalen, verken om sommeren eller om vinteren, den trekker kun tvers over dalen vår og høst i vandringene mellom Vulufjell og Tjønnseterfjellet/Gråhø. Dette er da primært bukkeflokker.

Kommer vi ikke gjennom med det å flytte vernegrensen, ønsker vi å fremme forslag til nye bestemmelser som vil gjøre drift og vedlikehold enklere og mer forutsigbart for våre sameieberettigede, både med hensyn til bygninger og til skog:

A) Bygninger

Det er viktig å ha så klare og entydige bestemmelser for bygninger, at all forvaltning iht byggesøknader kan foretas av bygningsmyndighetene i den enkelte kommune. Det sikrer at byggesaksbehandlingen utføres av personer med kompetanse på bygninger og byggesak, ikke av personer som ikke har dette som sitt yrke. I dag ser vi dessverre at våre medlemmer opplever kontakten og søknadsprosessen som svært lite smidig, der både mangel på dialog og uhensiktsmessige vedtak rapporteres inn. For å gjøre det enklere, mener vi at det må settes en helt entydig grense for tillatt areal. Holder den enkelte seg under dette arealet, er det kun bygningsmyndighetene i den enkelte kommune som skal behandle saken. Dette fordrer selvsagt entydige bestemmelser også for utseende, noe vi foreslår her: Alle bygninger skal ha saltak og takvinkel mellom 22 og 27 grader, i tråd med den tradisjonelle seterbebyggelsen vi har i Frydalen landskapsvernområde i dag. Taktekkingen skal være torv, tre eller skifer på alle nybygg eller tilbygg. For beboelseshus kan man maksimalt ha en bygningsmasse med bruksareal på 70 m². Dersom der søkes om tiltak med avvik fra disse reglene, skal kreves det både dispensasjon etter plan og bygningslova og tillatelse fra vernemyndighetene.

B) Veger

Per Gynt seterveg, Nysetervegen og private adkomstveger kan benyttes hele året, inkludert brøytes om vinteren. Unntaket er i villreinens trekkperiode om våren. For at denne skal kunne skje uforstyrret, tillates det ikke kjøring på de nevnte vegene i perioden fra tirsdag etter påske til 15. mai.

C) Hogst

All hogst, både skogsdrifter og vedhogst, skal skje på en så skånsom måte som mulig. Det tillates likevel bruk av ATV eller en lett traktor ut i terrenget hele året. Skogsdrift med hogstmaskin skal skje når det er tæle i marka for å unngå kjøreskader. Uttransport med bil tillates hele året, med unntak av den perioden vegen er stengt fram til bommen åpner 1 juni. Lokale vegmyndigheter har anledning til å stenge vegen for ferdsel ut over disse periodene, når det kreves for å ivareta vegene f.eks i vårløsningen.

D) Ut-og innkjøring av salt, husdyr og vilt

Vi mener at det bør være lettere å få kjørt ut salt uten å søke hver gang en skal plassere ut dette i terrenget. Dette blir hovedsakelig gjort om våren og da gjerne i en omgang.

Beitelaga burde således hatt et stående kjøreløyve for utkjøring av saltstein før sauene er i terrenget. Det samme er tilfelle med skadde og døde dyr som må hentes ut med ATV for tilsyn og stell. Dette vil da bli gjort på en raskere og mer skånsom måte enn ved tilfeller der en ofte må avvente svar fra vernemyndighetene før en går inn i verneområdet. Dette gjelder også uttak av storvilt som blir skutt inne i verneområdet i høstjakta. Alternative ordninger kan sikkert diskuteres for å få til en smidigere måte hvis ovennevnte punkt er vanskelig å gjennomføre for vernemyndighetene. Det kan og være ønskelig å kunne bruke drone ved sanking og tilsyn av dyr. Når det gjelder skadefelling av rovvilt, må det ageres raskt for bruk av snøscooter. Her bør det gis en flerårig godkjenning. Det samme gjelder ved bås jakt på jerv.

Sørdorp sameige håper vernemyndighetene vil ta våre innspill til følge, og at også vi som eier grunnen tas med på råd og beslutninger.

Innspillene over støttes også av de lokale fagorganisasjonene Nord-Fron Bonde- og Småbrukarlag og Nord-Fron Bondelag, Sørdorp grunneierlag og Sørdorp beitelag.

Sørdorp sameige mener også at de foreslåtte endringene for Sørdorp bør gjelde for Kvamsfjellet, men overlater til organisasjonene der å evt komme med kartinnspill mv.

Sekretariatets kommentar:

Sekretariatet viser til at landbruk (jf. plan- og bygningslovens definisjon) i hovedsak kan drives som før vernet ble vedtatt i 2003. Det er også anledning til å vedlikeholde bygninger, og ved dokumentert landbruksmessig behov kan det gis tillatelse til oppføring av nye bygninger.

Når det gjelder spørsmål om erstatningsoppgjøret blir det vist Statsforvalteren i Innlandet.

Det blir opp til nasjonalparkstyret å avgjøre hvilke forslag til forskriftsendringer/grensejusteringer som skal spilles inn til Miljødirektoratet.

15

Hjerkin Fjellstue og Fjellridning, 30.08.21

Vi takker for muligheten til å bli involvert i denne prosessen.

Vi ønsker at det skal være mulig å drive organisert ferdsel med hest innenfor rammene i forvaltningsplanen. Det står p.t. at organisert bruk av hest skal være tillatt i områder godkjent for slikt bruk og ellers være søknadspliktig. Det står at «det er særlig hensynet til markslitasje som gjør det nødvendig å legge restriksjoner på denne typen organisert virksomet». Vi har fått en forståelse av at det er viktig for forvaltningsmyndighetene å inkludere bevaring av leveområde for villrein i større grad.

Ridning og villrein

Vi har ridd i fjellheimen her i 30 år og har møtt villrein flere ganger. Det som da har skjedd er at villrein flokken flytter seg noen hundre meter bort fra stien, hvor den står og venter på at hestefølget passerer, deretter flytter den seg tilbake til stien. Noen ganger følger den også etter hestefølget et lite stykke, da den er nysgjerrig på disse artsfrendene sine. Alle som har ridd i fjellet og har møtt villrein kan fortelle tilsvarende historier. Vi vet ikke om forvaltningsmyndighetene har ridd i fjellet og møtt villrein, derfor vil vi benytte anledningen til å berolige med at all erfaring tilsier at et hestefølge ikke forstyrrer villreinen.

Søknadsplikt

Vi har søkt to ganger om å få lov til å ri enkeltstående turer med mellom 10 og 15 hester én gang gjennom både Dovre og Rondane nasjonalparker. Vi har hver gang fått nei. Den første gangen klagde vi på avslaget da det viste seg at det ikke var hjemmel for å gi oss avslag (Gamle Kongevei gjennom Dovre nasjonalpark fra Fokstua til Dovre). Den andre gangen fikk vi nei av hensynet til villreinen (Rondane nasjonalpark). Vi klagde på dette og fikk nytt avslag. Til slutt klagde vi til Miljødirektoratet og fikk avslag etter en behandlingstid på ett og et halvt år fra første søknad (fra november 2019 til mai 2021). Samme året som vi fikk avslaget ble det for første gang arrangert et årlig idrettsarrangement sponset av en stor internasjonal aktør gjennom Rondane nasjonalpark. Dette ble arrangert i det samme området som vår omsøkte ridetur og hadde 150 deltakere pluss støtteapparat. Arrangementet er ikke søknadspliktig da de ikke bruker hest.

I oppdateringen av forvaltningsplanen ønsker vi derfor:

1) at det skal utvises skjønn i forhold til hvem man kan gi dispensasjon til. Og at dispensasjon kan bli gitt. Vi føler oss litt motarbeidet og urettferdig behandlet.

2) at organisert bruk av hest kunne være en egen kategori brukere i forvaltningsplanen med tilhørende egne retningslinjer (om mulig).

I følge naturmangfoldsloven §41 så skal det i arbeidet med vern legges til rette for et godt samarbeid med blant annet berørte næringsinteresser. Vi føler at vi har fått god informasjon om planene til forvaltningsmyndighetene. Vi har både tidligere og nå i denne prosessen brukt mye tid og krefter på å sette oss inn i dokumentene og prøvd å fremme våre interesser på en fornuftig måte, både skriftlig og ved oppmøte. Dessverre opplever vi at vi som næring ikke har blitt hørt tidligere, og håper at vi denne gangen kan få gehør for våre innspill.

Sekretariatets kommentar:

Definisjon av og retningslinjer for organisert ferdsel/ferdselsformer som kan være til skade for verneverdien blir et tema i forvaltningsplanarbeidet. Dette vil også gjelde for organisert bruk hest.

16	Hamar og Hedemarken Turistforening, 31.08.21
<p>Vi i Hamar og Hedemarken Turistforening følger med på at forvaltningsplanen for Hemmeldalen naturreservat skal rulleres. Vårt hovedbudskap i den forbindelse er at vi oppfatter forvaltningsplanen fra 2011 som god for både naturen, villreinen og friluftslivet og vi håper den blir videreført i den form og med det innholdet den har.</p> <p>Vi har Rondanestien og noen tilførsler til den som vi er opptatt av å fortsatt kunne bruke og vedlikeholde. En viktig endring for oss er at vi har sluttet å bruke Godlidalshytta siden det var et krav for å få etablere Øyungshytta i 2018.</p> <p>Vi har godt samarbeid både med grunneier Pihl (og Ringsaker jakt- og fiskeområde) og Ringsaker kommune ang tilretteleggingen for friluftsliv i dette området.</p> <p>Vi følger prosessen videre med rulling av forvaltningsplanen.</p>	
Sekretariatets kommentar:	
Innspillet blir tatt til orientering.	

17	DNT Oslo og Omegn, 31.08.21
<p>Vi viser til brev av 30.3.21 og eget møte med DNT Oslo og Omegn om rulling av forvaltningsplanen. Innspill til planarbeidet er referert i møtereferatet 10.03.21, og vi regner</p>	

med at tematikken i punktene tas med i betraktning i det videre arbeidet, men vi til spesielt peke på noen ting som bør forbedres i ny forvaltningsplan:

- Klimaproblematikk og betydningen for verneformålet, friluftslivet i verneområdene, tilrettelegging mv var lite drøftet da dagens plan ble vedtatt, og dette bør endres. Fra DNT Oslo og Omegn ståsted betyr dette bla. at det må legges til rette for friluftsliv med sikte på redusert klimabelastning (f.eks redusere antall ferie- og flyreiser til utlandet) og hvilken betydning dette kan ha for tilretteleggingen må også drøftes. For våre betjente hytter har vi også den spesielle utfordringen at vi har dieselaggregater som vi ønsker å erstatte med mer klimavennlig energiproduksjon.
- De betjente hyttene er gamle anlegg der ulike funksjoner bærer preg av å være etablert i en annen tid. Vi ønsker ikke at det skal legges til rette for økt overnattingskapasitet, men det er viktig at det er anledning til å forbedre tekniske anlegg og driftstekniske forhold slik at arbeidsforholdene for de som driver er forsvarlige. Dette dreier seg om mer enn hva som er lovlig / ulovlig slik det ofte er beskrevet i dagens regelverk, og det kan f.eks ha betydning for klimaavtrykket og transporten til et anlegg hvis lagerforholdene bedres. Dette bør drøftes i den nye forvaltningsplanen slik at det legges til rette for god og forutsigbar saksbehandling når ulike behov skal vurderes.

Forvaltningsplanen er et viktig dokument også for DNT Oslo og Omegn og vi bidrar gjerne i det videre arbeid for å arbeide fram en god forvaltningsplan.

Sekretariatets kommentar:

Vi er kjent med at Miljødirektoratet har sendt brev (30.09.21) til DNT Oslo og Omegn om vurdering av aktuelle tiltak på eksisterende turistforeningshytter i verneområder. Miljødirektoratet skriver bl.a.:

«Om det kan gis tillatelse til mikrokraftverk, solceller eller graving av strømkabel må vurderes konkret ut fra vernebestemmelsene og forholdene i det aktuelle området. ...

Naturmangfoldloven § 48 gir hjemmel til å gjøre unntak fra verneforskriften dersom det ikke er i strid med verneformålet og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Det er lagt til grunn at det skal svært mye til for å gi tillatelse til nye bygninger i verneområder med hjemmel i denne bestemmelsen. Dersom det er aktuelt å gi tillatelser i områder som ikke har relevante dispensasjonsbestemmelser, bør forskriftsendring vurderes. ...

Når det gjelder betjente turisthytter, ser vi at det på grunn av krav fra offentlige myndigheter kan være behov for ombygginger eller utvidelser. Dagens verneforskrifter åpner i noen grad for mindre tiltak knyttet til eksisterende bygninger.

Det er viktig at det ikke etableres en praksis med å gi tillatelser som fører til en uheldig presedensvirkning for bygging i verneområder. Samtidig har vi forståelse for behovet for eksisterende turistforeningshytter som ligger i verneområder.»

Sekretariatet vil understreke at alle søknader om nye tiltak må vurderes opp mot hensynet til verneformålet og verneverdiene. Innspill fra partsmøter vil bli vurdert i det videre arbeidet med forvaltningsplanen.

18

Hanne Hvattum, 30.08.21

Undertegnede eier gnr 290 bnr 1 i Nord-Fron kommune, med både seter og skogsteiger som i dag omfattes av Frydalen landskapsvernområde. Jeg er derfor å anse som uttaleberettiget part i denne saken.

Når det gjelder dagens vernebestemmelser, mener jeg uten tvil at disse bidrar til å skape negative forhold på flere områder. Et av verneformålene er å ta vare på et særpreget seterlandskap, noe jeg mener man ikke har lykkes med i dagens vernebestemmelser. På

vernetidspunktet (2004), var det verna området er levende område, med flere seterdrift og åpne landskap, og der skogen ble brukt i forbindelse med seterdriften som kilde til ved og virke . Bygningsmassen var i aktivt bruk og gjennomgikk oppgraderinger, forandringer og vedlikehold uten problemer. Men etter at landskapsvernet kom, opplever jeg en forvaltning som ikke har lyktes med samspill med eierne av vernede arealer, og det legges svært strenge begrensninger på hva man kan gjøre for å ta vare på og utvikle egne eiendommer og egne verdier, og at synspunkter fra de som eier og driver eiendommene mange ganger ignoreres. Inngrepene medfører vesentlige begrensninger i bruken av eiendommene. Møtene med vernemyndigheten oppleves som ensidig maktbruk og uvennlig tone. Begrensningene lagt på skogsbruk gjør det omstendig, langsomt og byråkratisk, hvilket har ledet til mindre uttak og skjøtsel, og at gjengroingen forsterkes. Man kan også stille spørsmål ved om det pålagt landskapsvernet virkelig oppfyller å verne naturverdiene i dalen. På meg virker det som at de som driver jordbruk og seter har langt bedre kompetanse til å skjømte kulturlandskapet enn de som forvalter landskapsvernplanen. Jeg opplever også at det har vært svært vanskelig å få ut erstatning for vernet, og minner om at det fortsatt er uavklarte krav om erstatning, 19 år etter at landskapsvernet ble innført, noe som oppleves både uverdigg og ikke er med på å bidra til at man kan si at det er er godt samarbeidsklima mellom vernemyndighetene og grunneierne i området. Man kan vel også stille spørsmålstegn om vernebestemmelsene i dag i det hele tatt gjelder for de uavklarte delene ift erstatning. I tillegg ser vi at området ikke lenger skjømtes slik det burde, verken ift skogsdrift/hugging av ved eller ivaretagelse av bygninger, da alle som forsøker å ta vare på eller utvide for å kunne bruke møtes av negative opplevelser ved kontakt med nasjonalparkstyret/nasjonalparksekretariatet. Det er kun noen få prosjekt satt i scene av vernemyndighetene som er gjennomført, ellers så gror arealene igjen og husene forfaller.

På bakgrunn av dette, ønsker jeg å spille inn endringer i verneforskriften som jeg mener kan bidra til at det både blir et bedre samarbeidsklima, og gjennom det et lokalt engasjement for å få tilbake et åpent og triveligg seterlandskap med velholdte bygninger, samt at det blir lettere for våre sameieberettiggede å ivareta og forvalte egne verdier.

Jeg foreslår at vernegrensen bør flyttes innover mot nasjonalparken, slik at alle setre og hytter på Sødorp kommer utenfor vernegrensen, jfr vedlagt kart som viser forslag til ny vernegrense på arealet som eies av oss med eiendommer på Fryvollen. Da kan folk ivareta og vedlikeholde sine setre og hytter, uten å stadig være i konflikt med eller leve i frykt for vernemyndighetene. Vi har flere setre der eier ikke lenger orker å utføre vedlikehold, med bakgrunn i hvordan man har sett at andre har blitt behandlet, med det resultat at setrene på sikt forfaller på en slik måte at de ikke kan reddes til slutt. Jeg mener at folk bør få tilbake råderetten over sine egne eiendommer, og viser til at samtligg jeg har vært i kontakt med opplever at samarbeidet med vernemyndighetene er krevende, mens de lokale myndighetene i Nord-Fron kommune oppleves som svært ryddigg og samarbeidsvilligg, og at de er interessert i at det skal være levende setersamfunn på en helt annen måte enn hva vi opplever at vernemyndighetene ønsker. Der opplever man at det ikke er ønskelig at området benyttes. I den anledning tør jeg å minne om at reinen ikke oppholder seg i Frydalen, verken om sommeren eller om vinteren, den trekker kun tvers over dalen vår og høst i vandringene mellom Vulufjell og Tjønnseterfjellet/Gråhø.

Kommer vi ikke gjennom med det å flytte vernegrensen, ønsker jeg å fremme forslag til nye bestemmelser som vil gjøre drift og vedlikehold enklere og mer forutsiggbart for oss som har eiendommer innenfor verneområdet, både med hensyn til bygninger og til skog:

A) Bygninger

Det er viktig å ha så klare og entydigg bestemmelser for bygninger, at all forvaltning iht byggesøknader kan foretas av bygningsmyndighetene i den enkelte kommune. Det sikrer at byggesaksbehandlugg utføres av personer med kompetanse på bygninger og byggesak, ikke av personer som ikke har dette som sitt yrke. I dag ser vi dessverre at våre medlemmer opplever kontakten og søknadsprosessen som svært lite smidigg, der både mangel på dialog og uhensigtsmessigg vedtak rapporteres inn. For å gjøre det enklere,

mener vi at det må settes en helt entydig grense for tillatt areal. Holder den enkelte seg under dette arealet, er det kun bygningsmyndighetene i den enkelte kommune som skal behandle saken. Dette fordrer selvsagt entydige bestemmelser også for utseende, noe jeg foreslår her: Alle bygninger skal ha saltak og takvinkel mellom 22 og 27 grader, i tråd med den tradisjonelle seterbebyggelsen vi har i Frydalen landskapsvernområde i dag. Vinduer skal være småruta, og skal ha en markert og tydelig brystning mellom vindu og bakken under, slik at det ikke åpnes opp for store panoramavinduer. Taktekkingen skal være torv, tre eller skifer på alle nybygg eller tilbygg. For beboelseshus kan man maksimalt ha en bygningsmasse med bruksareal på 70 m². Dersom der søkes om tiltak med avvik fra disse reglene, skal kreves det både dispensasjon etter plan og bygningslova og tillatelse fra vernemyndighetene.

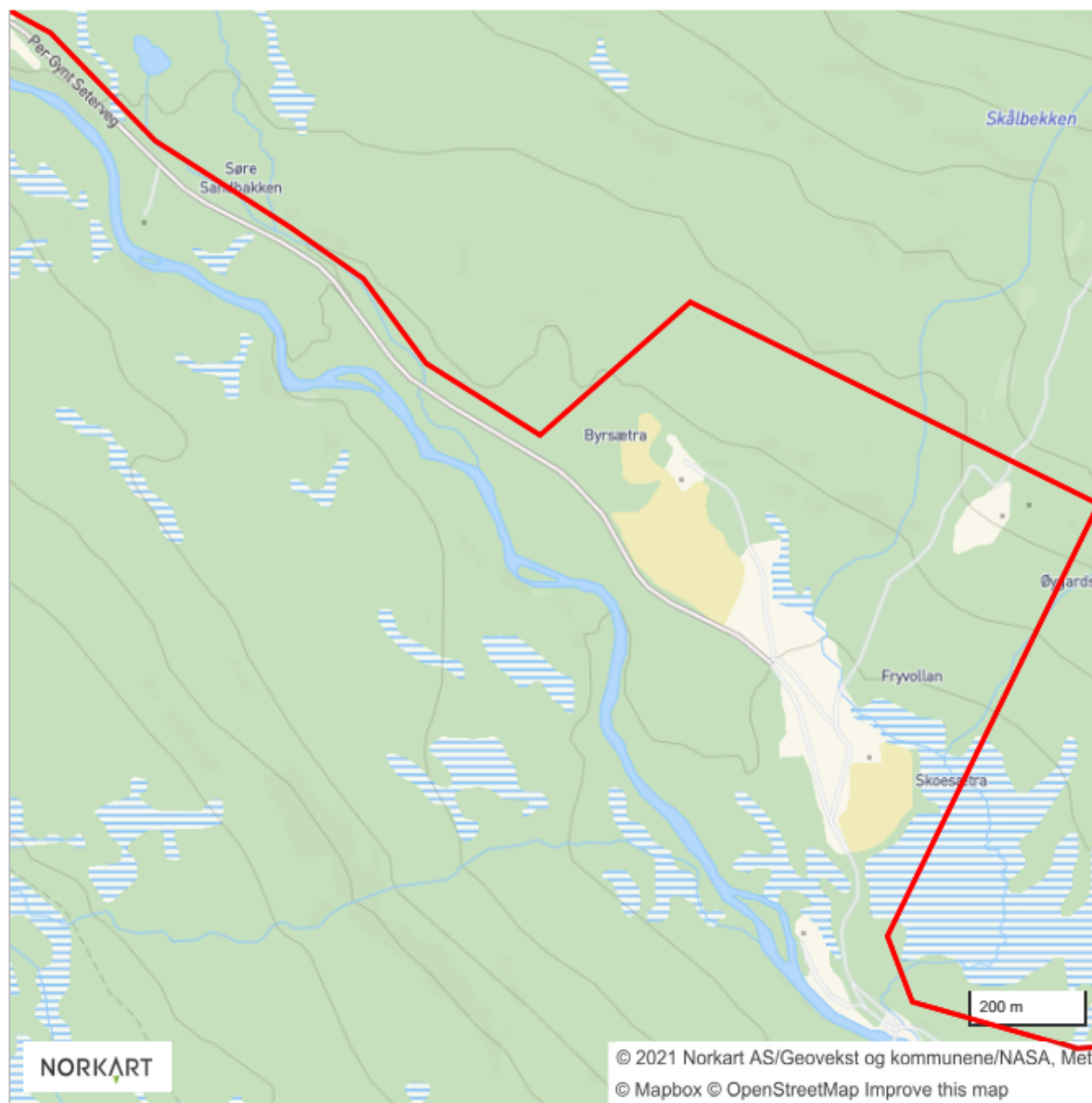
B) Veger

Per Gynt seterveg, Nysetervegen og private adkomstveger kan benyttes hele året, inkludert brøytes om vinteren. Unntaket er i villreinens trekkperiode om våren. For at denne skal kunne skje uforstyrret, tillates det ikke kjøring på de nevnte vegene i perioden fra tirsdag etter påske til 15. mai.

C) Hogst

All hogst, både skogsdrifter og vedhogst, skal skje på en så skånsom måte som mulig. Det tillates likevel bruk av ATV eller en lett traktor ut i terrenget hele året. Skogsdrift med hogstmaskin skal skje når det er tæle i marka for å unngå kjøreskader. Uttransport med bil tillates hele året, med unntak av den perioden vegen er stengt, dvs i tidsrommet fra tirsdag etter påske til 15. mai. Lokale vegmyndigheter har anledning til å stenge vegen for ferdsel ut over disse periodene, når det kreves for å ivareta vegene f.eks i vårløsningen.

Forslag til endret vernegrense

Sekretariatets kommentar:

Sekretariatet viser til at landbruk (jf. plan- og bygningslovens definisjon) i hovudsak kan drives som før vernet ble vedtatt i 2003. Det er også anledning til å vedlikeholde bygninger, og ved dokumentert landbruksmessig behov kan det gis tillatelse til oppføring av nye bygninger.

Når det gjelder spørsmål om erstatningsoppgjøret blir det vist Statsforvalteren i Innlandet.

Det blir opp til nasjonalparkstyret å avgjøre hvilke forslag til forskriftsendringer/grensejusteringer som skal spilles inn til Miljødirektoratet.

19

Harald Ulrik Sverdrup, 30.08.21

Min situasjon

Harald Sverdrup har eiendommen Peer Gynt Seterveg 3677 (hos Kartverket Søre Sandbakken). Eiendommen har flere hundre år gamle hus, den ligger på østsiden av Frya,

mellom elven og veien, og er den nordligste delen av Fryvollene og er innenfor dagens verneområde. Jeg er derfor å anse som uttaleberettiget part i denne saken.

Mange av inngrepene forårsaket av verneplaner, har jeg for det meste ikke blitt varslet om på forhånd. De få gangene det har skjedd, har dokumenter og planer som regel kommet til mine hender lenge etter at klagefrister har passert. Jeg har selv fått søke opp manglende dokumenter i ettertid. Jeg forbeholder meg full råderett over mine egne eiendommer i henhold til norsk lov, og anser at alle begrensninger som er gjort (1) uten samråd, (2) uten forhåndsinformasjon til meg, (3) uten noen form for kompensasjon, er i strid med eiendomsretten, og restriksjonene er derfor i utgangspunktet ikke gyldige.

Dagens situasjon

Et av verneformålene er å ta vare på et særpreget seterlandskap og den naturbiotopen dette skaper. Når området ble vernet i 2004, hadde området seterdrift og åpne landskap. Skogen ble brukt i samband med seterdriften som kilde til ved, beite og virke.

Bygningsmassen ved setrene i dalen var i aktivt bruk og gjennomgikk oppgraderinger, tilpasninger og vedlikehold uten problemer. Men etter at landskapsvernet kom, opplever jeg at forvaltningen ikke har lyktes med godt samspill med eierne av vernede arealer, og det legges svært strenge begrensninger på hva man kan gjøre for å ta vare på og utvikle egne eiendommer og egne verdier, og at synspunkter fra de som eier og driver eiendommene mange ganger ignoreres. Inngrepene medfører vesentlige begrensninger i bruken av eiendommene. Møtene med vernemyndigheten oppleves av mange grunneiere som ensidig maktbruk og uvennlig tone. Begrensningene lagt på skogsbruk gjør det omstendig og byråkratisk, hvilket har ledet til mindre uttak og skjøtsel, og at gjengroingen forsterkes. Man kan stille spørsmål om det pålagte landskapsvernet virkelig oppfyller å målet om å verne naturverdiene i dalen.

Jeg har merket meg at vedlikehold, reparasjoner og utvikling av husene er belagt med så kranglete regler, urimelig krav og utrivelig bemøtende, at det på mange eiendommer virker som om husene er oppgitt av eierne og bygningene står og forfaller. Ved direkte forespørsel hos noen av dem, har jeg erfart at det faktisk er tilfellet. Mange av kravene går i detalj på bygningstekniske aspekter som ikke på noen måte kan belegges med faglige eller vitenskaplige begrunnelser i forhold til naturvern og målene i landskapsverneplanen. I sammenhengen har jeg etter undersøkelser, funnet for eksempler som oppfattes som maktmisbruk.

At små detaljer i materialvalg i bygninger, utformning eller størrelse på bygninger som står inne på innmark og inngår i bygningstun har betydelse for vern av naturbiotoper, biodiversitet eller villreinens vandringer er helt uten vitenskaplig forankring. Dette har skadet vernearbeidets troverdighet, og det oppfattes som grovt maktmisbruk av de det treffer og av de som ser det. I slike saker oppfatter jeg at Nasjonalparkstyret handler lagt utenfor sitt mandat og med manglende kompetanse.

Jeg kjenner personlig til flere eiere som ikke lenger vil eller tør å utføre vedlikehold, oppdateringer og reparasjoner på sine hus, med bakgrunn i hvordan man har sett at andre har blitt behandlet av vernemyndigheten, med det resultat at mange av bygningene i Frydalen forfaller på en slik måte at de innom kort tid ikke kan reddes. Påbud om vern av bygninger der påstående om hva som er tradisjonell god seterarkitektur er til stor del både grovt feilaktig og preget av amatørmessig og kunnskapsløs synsing. Jeg har lest mye litteratur i fagfeltet og kan konstatere hvor feil det har blitt. Dette er ikke bygningsvern, og det hører ikke hjemme i myndighetsutøvelse med naturvern og landskapsvern som mål.

Jeg observerer i samtaler at samarbeidet med vernemyndighetene ansees være svært krevende av de grunneierne jeg har snakket med, men at de kommunale myndighetene i Nord-Fron kommune oppleves som samarbeidsvillige, og ønsker å tilrettelegge for ett levende hytte- og setermiljø i vår del av Frydalen. Vernemyndighetens konfronterende

atferd har ledet til skader på troverdigheten for naturvern og landskapsvernsarbeide generellt, noe myndigheten bør grundig tenke over.

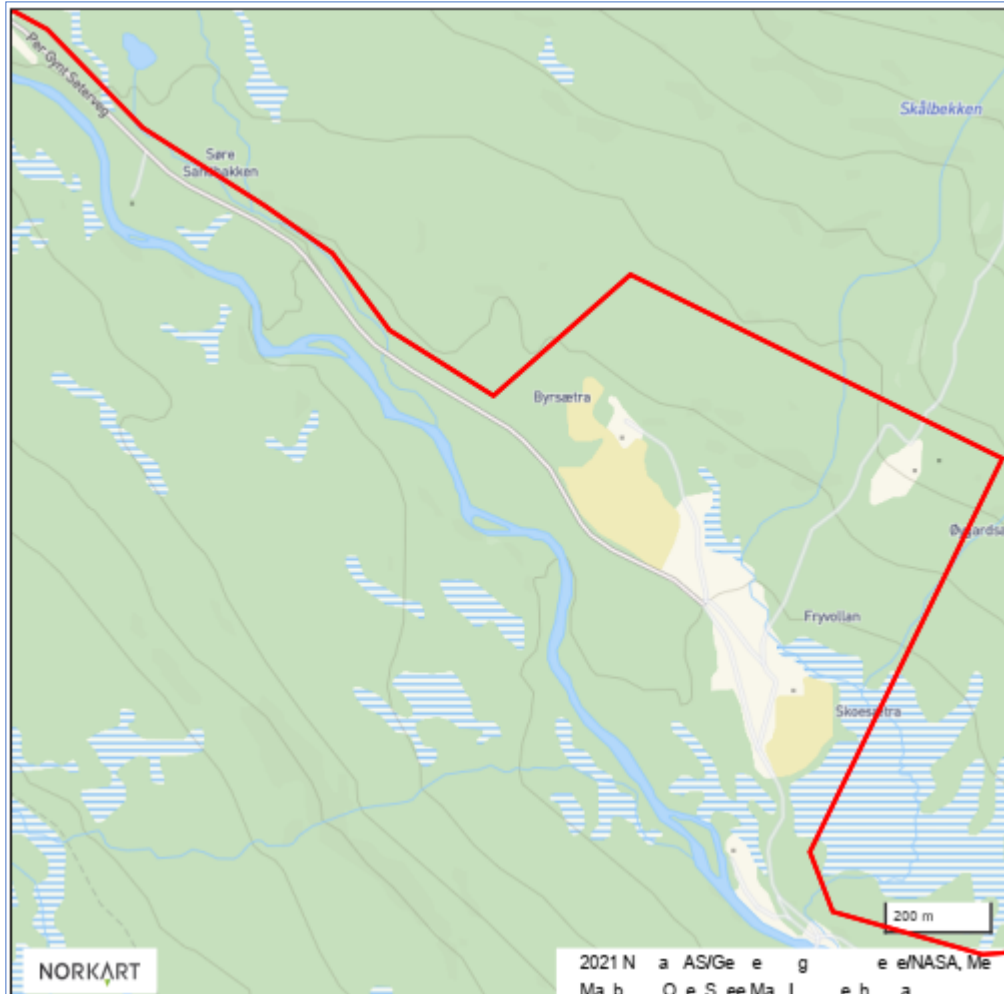
Jeg har observert at skjøtsel av skogen med virkesuttak er sterkt redusert i verneområdet og at hele den vernede delen av dalen gror igjen, med vegetasjonsendringer til følge. Dette forsterkes av klimaforandringen som pågår. I forhold til verving av biodiversiteten i fjellnære kulturlandskap, er gjengroingen skadelig for utviklingen av biodiversiteten. Som professor i miljøvitenskap, har jeg selv vært involvert i forskning om langsiktig bærekraftig skogsbruk og med utvikling av bedre myndighet-innbygger samvirkning ved Lunds Universitetet, i Sverige i tiden 1988-2014.

Villreinen oppholder seg normalt ikke i Frydalen, hverken om sommeren eller om vinteren, den trekker kun tvers over dalen under en meget kort periode på våren og høsten i vandringene mellom Vulufjellet og Tjernseterfjellet-Gråhø. Under hundrevis av år med seterdrift med mer aktivitet og folk i fjellet enn det er nu, har villreinen eksistert og fungert i området, og forflyttet både vår og høst seg uten problemer lenge før vernemyndigheten eksisterte. Under den klimaendring som hele tiden går videre, er det ikke utenkelig at villreinens trekkruter kommer å endres der reines holder seg i andre og mer høyere liggende strøk en tidligere og at reinen en dag ikke lengre velger trekket til TjernseterfjelletGråhø.

Forslag til endringer

På bakgrunn av det jeg har fremført, ønsker jeg å foreslå endringer i verneforskriften som kan bidra til at det både blir et bedre samarbeidsklima, og gjennom det et lokalt engasjement for å få tilbake et åpent og trivelig seterlandskap med velholdte bygninger, og ett landskap som bærer det preg av kulturlandskap som det historisk har hatt. Jeg foreslår at vernegrensen bør flyttes innover mot nasjonalparken, slik at alle setre, hytter og veien på Sødorp kommer utenfor vernegrensen, se det vedlagte kartet som viser forslag til ny vernegrense på arealet som eies av oss på Fryvollene. Da kan eierne ivareta og vedlikeholde sine eiendommer, uten å stadig være i konflikt med eller leve i frykt for Naturvernemyndighetene. Videre vil det også gjøre at de områdene som er synlige fra vegen vil bli ivaretatt gjennom uttak av ved og utføre normal seterskogsjøtsel på en helt annen måte enn hva situasjonen er i dag.

Forslag til endret vernegrense

- Bygninger: Det er viktig å ha så klare og entydige bestemmelser for bygninger, at all behandling av byggesøknader kan foretas av bygningsmyndighetene i den enkelte kommune, slik det gjøres i områdene utenfor verneområdet.
- Veier: Per Gynt seterveg, Nysetervegen og private adkomstveger kan benyttes hele året, inkludert brøytes om vinteren. Unntaket er i villreinens trekkperiode om våren. For at denne skal kunne skje uforstyrret, tillates det ikke kjøring på de nevnte vegene i perioden fra tirsdag etter påske til 15. mai.
- Hugst: All hugst, både skogsdrift og vedhugst, bør skje på en skånsom måte, der strukturert plukkehugst (Fleraldersbruk) foredras fremfor flatehugst. Det tillates bruk av hest, ATV eller en lett traktor ut i terrenget hele året. Eierne kjenner sine eiendommer godt og vet hvordan man kan kjøre der uten å lage markskader. Bruk av tung skogsmaskin bør skje når marken er frossen for å unngå kjøreskader. Uttransport med lastebil tillates hele året, med unntak av den perioden veien er stengt for villreinens vårvandring, det vil si i tidsrommet fra tirsdag etter påske til 15. mai.
- Myndighetsutøvelse: Jeg foreslår at vernemyndigheten endrer sin atferd i kontakten med lokalsamfunnet og grunneierne i Frydalen. Tidligere års opptreden med holdningsfeil og maktmisbruk må komme til opphør. Dette kan gjøre det nødvendig med vesentlig forandringer i arbeidsrutiner og personale ved vernemyndigheten.

Sekretariatets kommentar:

Sekretariatet viser til at landbruk (jf. plan- og bygningslovens definisjon) i hovudsak kan drives som før vernet ble vedtatt i 2003. Det er også anledning til å vedlikeholde bygninger, og ved dokumentert landbruksmessig behov kan det gis tillatelse til oppføring av nye bygninger.

Når det gjelder spørsmål om erstatningsoppgjøret blir det vist Statsforvalteren i Innlandet.

Det blir opp til nasjonalparkstyret å avgjøre hvilke forslag til forskriftsendringer/grensejusteringer som skal spilles inn til Miljødirektoratet.

20	Folldal sau og geit, 01.09.21
-----------	--------------------------------------

Folldal sau og geit vil med dette meddele at slepp, sanking, tilsyn, saltsteinkøyring av sau/geit i forhold til nasjonalparkens noverande forvaltningsplan har fungert, og me håpar difor at dette vil fortsetje som før etter at ny forvaltningsplan er vedtatt. Eg som leiar har iallfall ikkje motteke andre syn enn dette frå medlemmane våre. Men det kan no hende de har motteke andre opplysningar frå td beitelag.

Sekretariatets kommentar:

Innspillet tas til orientering.

21	Innlandet fylkeskommune, 02.09.21
-----------	--

Vi viser til oversendelse ved brev datert 30.03., med svarfrist 01.09.2021. Saken omhandler varsel om oppstart av arbeid med rullering av Forvaltningsplan for de store verneområdene I Rondane og Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre vedtok i møte 30.11.2020 å starte arbeidet med rullering av Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane og Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat. Forslaget til prosjektplan er sendt på høring sammen med oppstartvarselet, og omhandler følgende hovedpunkt:

- Bakgrunn for planprosessen
- Rammer, bestemmelser og definisjoner
- Om bevaringsmål
- Målet med forvaltningsplanarbeidet
- Aktører.

I forbindelse med høringen bes det spesielt om innspill til aktuelle problemstillinger knyttet til forvaltningen av verneområdene/besøksforvaltning/informasjon/skjøtsel/tiltak, oversikten over aktører, kunnskapsgrunnlaget, organiseringen av planarbeidet, samt tidsplanen.

Planfaglige forhold

Fylkeskommunen har ingen vesentlige planfaglige merknader til det varslede planarbeidet eller den foreliggende prosjektplanen.

Klima- og miljømessige forhold

Villrein

Det er ved rullering av forvaltningsplanene viktig å få frem bevaringsmål og nåværende status for verneverdien villrein. I § 2 i verneforskriften for Rondane nasjonalpark, er det angitt at et av formålene er å ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde. Videre det å ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane. Norge har et særskilt internasjonalt ansvar for å ta vare på villreinen. Villreinhensyn bør derfor være et av hovedpremissene ved rullering av forvaltningsplanene for de store verneområdene i Rondane og for Hemmeldalen naturreservat. Vi ønsker å

foreslå følgende bevaringsmål for villrein: «Indikatorerne i kvalitetsnormen for villrein skal ha en kvalitet som tilsvarer gul eller grønn klassifisering».

Hovedutfordringen i Rondaneområdet som helhet er konflikter mellom menneskelige inngrep og villrein. Den samlede belastningen av omfattende bit for bit utbygging har virket negativt inn på villreinområdet som helhet. For mye arealinngrep og ferdsel virker barrieredannende, slik at leveområder for villrein går helt eller delvis ut av bruk. Menneskers bruk av infrastruktur er av større betydning enn selve infrastrukturen i seg selv, for eksempel antall som benytter en sti per dag.

Bestanden i Rondane er nå delt opp i flere delstammer (Rondane nord for Ula, Vulufjell, Finnsjøfjell og Rondane sør for Fv. 27). Det bør legges særlig vekt på nord-sør trekk i villreinområdet for utveksling mellom de ulike delbestandene og tilgang til nødvendigbeite etter årstid. De sentrale og nordlige områdene i Rondane har rikelige vinterbeiter. Derimot så har Rondane nord generelt lite sommerbeite. Tilgangen til sommerbeiter er ytterligere redusert på grunn av menneskelig ferdsel. Veksten og størrelsen på villrein er i hovedsak regulert av mattilgangen på sommerbeitene, og derfor av avgjørende betydning for dyras kondisjon. Det å ivareta rekket nord-sør for Grimsdalen er derfor fortsatt av betydning. De siste årene har trekket over Grimsdalsveien vært særlig utfordrende i sommerperioden. En annen uheldig effekt av at villreinen oppholder seg på begrensede områder, er eksempelvis fotråte. Lavere bestander kan da bli nødvendig, som igjen fører til at mindre motstandsdyktighet mot tap av dyr til eksempelvis skredulykker eller nedisede beiter. Færre dyr betyr også lavere inntekter til rettighetshaverne og færre som får ta del i jaktkulturen.

Siden siste forvaltningsplan har trekket vest for Rondanemassivet (Høvringen-Per GyntSpranget-Rondvassbu) opphørt. Retablering av trekket nord-sør på vestsiden av Rondanemassivet fremstår som svært viktig. Omlegging av stier og tiltak for å kanalisere ferdsel til randområdene vil være aktuelle tiltak. I den forbindelse vurderer vi til at det kan være behov for nedleggelse av stien mellom Peer Gynt og Rondvassbu.

Det er også nødvendig å fokusere på muligheten for villrein å trekke nord-sør over Fv. 27. Dette trekket har fortsatt fungert enkelte år. Det er særlig press fra vestlige områder med tanke på utbygging og ferdsel. Kalvingsområdene i Rondane har i hovedsak flyttet seg til indre og østlige områder. Det å fortsatt begrense tilrettelegging for ferdsel fra øst mot vest er derfor viktig.

Rondane sør har en god balanse mellom vinter- og sommerbeiter. Myrområdene er viktige, da området mangler breer og store snøfonner. Hemmeldalen naturreservat har som et av verneformålene å bevare villreinens leveområder. Naturreservatet er kalvingsområde og barmarksbeite for reinen i Rondane sør. Kalvingsområdet var også en viktig del av grunnlaget for opprettelsen av Hemmeldalen naturreservat. Ferdselen er i dag liten sammenlignet med øvrige deler av Rondane, men utbygging i omkringliggende områder kan generere økt ferdsel, eksempelvis Digeråsen/birkenåsen.

Klimaendringer kan medføre forverrede vinterbeiteforhold for villrein med mer nedbør og nedising. Kombinasjonen fragmenterte villreinområde og klimaendringer vil også kunne medføre at sykdommer og/eller parasittbelastning vil kunne få større betydning. Endret klima vil også kunne endre plantesamfunnene, og med det beitegrunnlaget. For å minimere de negative effektene av klimaendringer på verneverdiene, må andre negative påvirkninger som arealtap og forstyrrelser begrenses mest mulig.

De viktigste forvaltningsmessige grepene en kan gjøre er å hindre økt ferdsel og redusere infrastruktur i kjerneområdene, samtidig som en prøver å tiltrekke seg folk i randområdene. Tidligere undersøkelser har vist at Rondane har stor andel førstegangsbesøkende og at de kommer langveis fra. Det er derfor et stor potensiale for kanalisering i form av tilrettelegging og informasjon. For å kunne ivareta villreinen, må man skjerme områder som i dag har begrenset ferdsel og er funksjonelle områder for villreinen. I andre områder

må man styre ferdselen og utføre tiltak for å gjenopprette tidligere trekkområder. Enkelte reguleringer krever en revisjon av verneforskriftene. Ved reguleringer på ferdsel må det medfølge god informasjon for å forklare bakgrunnen for de tiltak som innføres.

Det skal utarbeides egne forvaltningsplaner for hvert enkelt av de 14 verneområdene. I utarbeidelsen er det viktig at villreinhensyn først vurderes helhetlig, på tvers av alle verneområdene.

I Jotunheimen nasjonalpark har en gode erfaringer med sonedeling av hele nasjonalparken, som bidrar til å ta vare på sårbare verneverdier ved streng dispensasjonspraksis i såkalt grønn sone, og som samtidig gir mer forutsigbare rammer for brukerne av områder innen de gule sonene. En lignende soneinndeling kan være aktuelt for Rondaneområdet. Nåværende forvaltningsplan inneholder enkelte soner for organisert ferdsel.

Kunnskapsgrunnlaget om villreinens områdebruk og unnvikelseeffekter i Rondane er god og i stor grad forbedret siden gjeldende forvaltningsplan. De viktigste bidragsyttere til nytt kunnskapsgrunnlag for villrein i Rondane er:

- NINA temahefte 74 - Silhuett Rondane (2019)
- Registrering av villreinen sin områdebruk innen Gråhø/Tjønnseterfjellet i Nord-Fron og Sør-Fron og i Veslefjellet/Kuva i Dovre (2018)
- NINA kortrapport 32 - Sårbarhetsvurdering av to innfallsporter til Rondane nasjonalpark: Høvringen og Mysusæter (2016)
- NINA rapport 1013 - villrein og ferdsel i Rondane (2014)
- GPS-sendere på simler registrert i i kartløsningen dyreposisjoner (pågående).

Kunnskapen vil bli ytterligere styrket gjennom det pågående arbeidet med kvalitetsnormen for villrein. Det er imidlertid behov for mer kunnskap om utveksling av villrein mellom Rondane og Sørnkletten, samt hvor mye sommerbeiter som er tilgjengelig i de nordlige områdene. For Rondaneområdet er kunnskapen om arealbruk god for simler/fostringsflokker, men begrenset for bukker. Sistnevnte bruker i større grad lavereliggende skogsområder og buffersone mellom villreinområde og utbyggingsområde. Bukkene er viktige tradisjonsbærere i å opprettholde områdebruken. Randsoner kan bli særlig viktige ved økt beitetrykk.

Rondane er avlangt og smalt fjellområde, slik at man kan nå de indre områdene på dagsturer. Utbygging og ferdsel i buffersonen medfører økt ferdsel også i de indre områdene. Det er behov for mer kunnskap om friluftsliv og ferdsel. Da særlig med tanke på nye former for friluftsliv, som eksempelvis randonee og geocaching. Informasjonsdeling og inspirasjon via sosiale medier bidrar til endringer innen friluftsliv. Det er viktig at man i forvaltningsplanene er fremtidsrettet, og er forberedt på eventuelle nye former for friluftsliv. Siden det ikke er midler til ny brukerundersøkelse, vil man ha man ha begrenset ny kunnskap om den typiske besøkende Rondane og de ulike innfallsporene.

Ved besøksstrategier er det et viktig prinsipp at dersom det er motstridende målsettinger mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt. I forhold til ivaretagelse av verneverdien villrein, bør det legges særlig fokus på påvirkningen fra ferdsel.

Vannmiljø

Fylkeskommunen minner om de regionale planene for vannforvaltning. Regionale planer for vannforvaltning fastsetter miljømål for alt vann, både elver, innsjøer og grunnvann. Vedtatte miljømål skal sikre er helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannet vårt. Planområdet til forvaltningsplan verneområdene i Rondane og forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat ligger innenfor Innlandet og Viken vannregion, og Regional

plan for vannforvaltning for vannregion Glomma 2016 – 2021 er gjeldende. Gjeldende plan er under revisjon.

Fylkeskommunen ønsker at de regionale planene for vannforvaltning og vedtatte miljømål for vannforekomstene innenfor verneområdene kobles til den helhetlige forvaltningen av verneområdene. Fylkeskommunen er også ansvarlig for forvaltningen av høstbare, ikketruede arter av innlandsfisk, og ønsker å være en aktør i utvikling knyttet til nærings- og fritidsfiske i Innlandet. Vi ønsker derfor å bli involvert i videre prosess som en aktør i forhold til vann- og fiskeforvaltning.

Kulturvern faglige forhold

Kulturarv i Innlandet fylkeskommune forventer at det i rullering av forvaltningsplan for verneområdene i Rondane og Hemmeldalen settes fokus også på ivaretagelse av kulturminneverdiene. Dette gjelder både bygningsmiljøer, arkeologiske kulturminner og vegfar, som Den gamle kongevegen over Dovrefjell. Arbeidet som er gjort med kulturminnetema i gjeldende forvaltningsplan må videreføres og oppdateres.

Det nevnes i prosjektplanen at det er aktuelt å knytte bevaringsmål til kulturminner. Bevaringsmål og retningslinjer må utformes slik at de gir gode føringer for videre forvaltning av kulturminner i verneområdene. Vi i regional kulturminneforvaltning ønsker å delta i diskusjonen omkring hvilke kulturminner dette skal gjelde og hva slags bevaringsmål som er aktuelle. Kulturarv vil ettersende et notat med innspill til hvordan en kan arbeide godt og målretta med kulturminneverdiene i verneområdene. Vi vil bidra med forslag til tema, bevaringsmål og retningslinjer som vi mener bør innarbeides i en forvaltningsplan. Et viktig innspill er at vi ber om at det tas stilling til om, og når, en kulturminneplan skal utarbeides, og hvor ofte temakart for kulturminner skal oppdateres. Dette er et viktig arbeid for å kunne drive kunnskapsbasert forvaltning av kulturminneverdiene i verneområdene i Rondane og Hemmeldalen.

Kunnskapsgrunnlaget for kulturminner i verneområdene er mangelfullt, spesielt nord i Rondane. Delprosjekt 3, kontrollregistrering av kulturminner i Rondane (del av verdiskapningsprosjektet Villreinfjellet Rondane som verdiskaper) viser både at det var behov for bedre kartfesting og informasjon om kulturminnene i Rondane, at det er potensial for funn av flere kulturminner og at kulturminner noen steder er utsatt for slitasje ved ferdsel. Kontrollregistreringene gir et godt grunnlag for å vurdere tålegrenser for og muligheter/behov for tilrettelegging av kulturminner langs turstier som er mye brukt. Mange kulturminner får nå korrigeret kartfesting gjennom prosjektet, men det gjenstår fortsatt kontrollregistrering av mange av kulturminnene i Rondane. I Hemmeldalen er det registrert kulturminner etter gjeldende forvaltningsplan ble utarbeidet, disse må innarbeides og hensyntas ved rulleringen.

Tilrettelegging av kulturminner krever samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og nasjonalparkforvaltning. Det er vesentlig med helhetlig tenkning omkring de ulike miljøverdiene, både naturverdier og kulturminneverdier. Kulturminner kan være sårbare for slitasje og skader ved økt bruk, noe som må være tema ved vurdering av kanalisering av ferdsel i verneområdene. Kanalisering av ferdsel må skje til områder og kulturminner som tåler tilrettelegging og det må vurderes alternativ formidling av kulturminneverdier, ikke bare fysisk tilrettelegging.

Samferdselsfaglige forhold

Det er gitt en omtale av de ulike aktørene i planprosessen i forslaget til prosjektplan. Det er da relevant å minne om at fra 01.01.2020 ble drift, utbygging, planlegging og forvaltning av fylkesvegene overført fra Statens vegvesen til fylkeskommunene. Disse oppgavene utføres nå av Samferdselsavdelingen i Innlandet fylkeskommune. I tillegg til at fylkeskommunen uttaler seg som forvalter av fylkesveger, har vi samferdselsfaglig også ansvar for å sørge for at regionale føringer innenfor trafiksikkerhet, samordnet bolig-,

areal- og transportplanlegging, miljø og klima, samt tilrettelegging for gående, syklende og kollektivtrafikk, blir ivare tatt i planleggingen

Sekretariatets kommentar:

Regional plan for Rondane Sørnkletten gir en overordna arealstrategi for villreinen. I tillegg vil kvalitetsnormen for villrein kunne komme med nye føringer for arealbruken.

Det primære å gjennomføre rulleringen av forvaltningsplanen nå. Forvaltningsplanen kan rulleres dersom det kommer nye føringer i regional plan eller som følge av nye nasjonale føringer.

Spørsmålet om ferdselsreguleringer vil bli vurdert i arbeidet med forvaltningsplan. En tenker da på hjemmelen som Miljødirektoratet har etter verneforskriftene til å vedta forskrift om ferdselsrestriksjoner. Slike restriksjoner må være målretta mot bedring av villreins bruk av leveområder og trekkveger, og ikke en allmenn inngripen i allemannsretten.

Det har kommet et nytt og oppdatert kunnskapsgrunnlag som i stor grad blir lagt til grunn i forvaltningen av områdene.

Ivaretagelse av villreins leveområder er en del av verneformålet i de fleste av våre verneområder. Dette vil være et gjennomgående hensyn som må vektlegges i forvaltningsplanarbeidet.

Sekretariatet ser positivt på at fylkeskommunen vil utarbeide et kulturminnefaglig notat til støtte for forvaltningsplanarbeidet.

Innspillet blir ellers tatt til orientering.

22

Styret for rettighetshaverne i Stor-Hovden, 06.09.21

Undertegnede har sine interesser i Hovdsjømyrene naturreservat som ble opprettet i 2001 før Himmeldalen naturreservat. Hovdsjømyrene naturreservat har ikke tidligere vært innlemmet i forvaltningsplanen, men hører naturlig inn under denne.

Det er en målsetting at forvaltningsplanen blant annet skal

- presisere og utdype verneforskriften, både verneformålet og enkeltbestemmelser,
- beskrive og dokumentere tilstand for natur- og kulturverdier og brukerinteresser,
- definere forvaltningsmål, herunder bevaringsmål,
- gi retningslinjer for dispensasjonspraksis og bruk av området,
- gi rutiner for behandling av saker etter verneforskriften, eksempelvis flerårige tillatelser/enkeittillatelser,
- gi en oversikt over nødvendige og/eller ønskede praktiske tiltak (informasjon, overvåking, eventuell skjøtsels- og tilrettelegging osv.) med angivelse av ansvarsfordeling og myndighet.

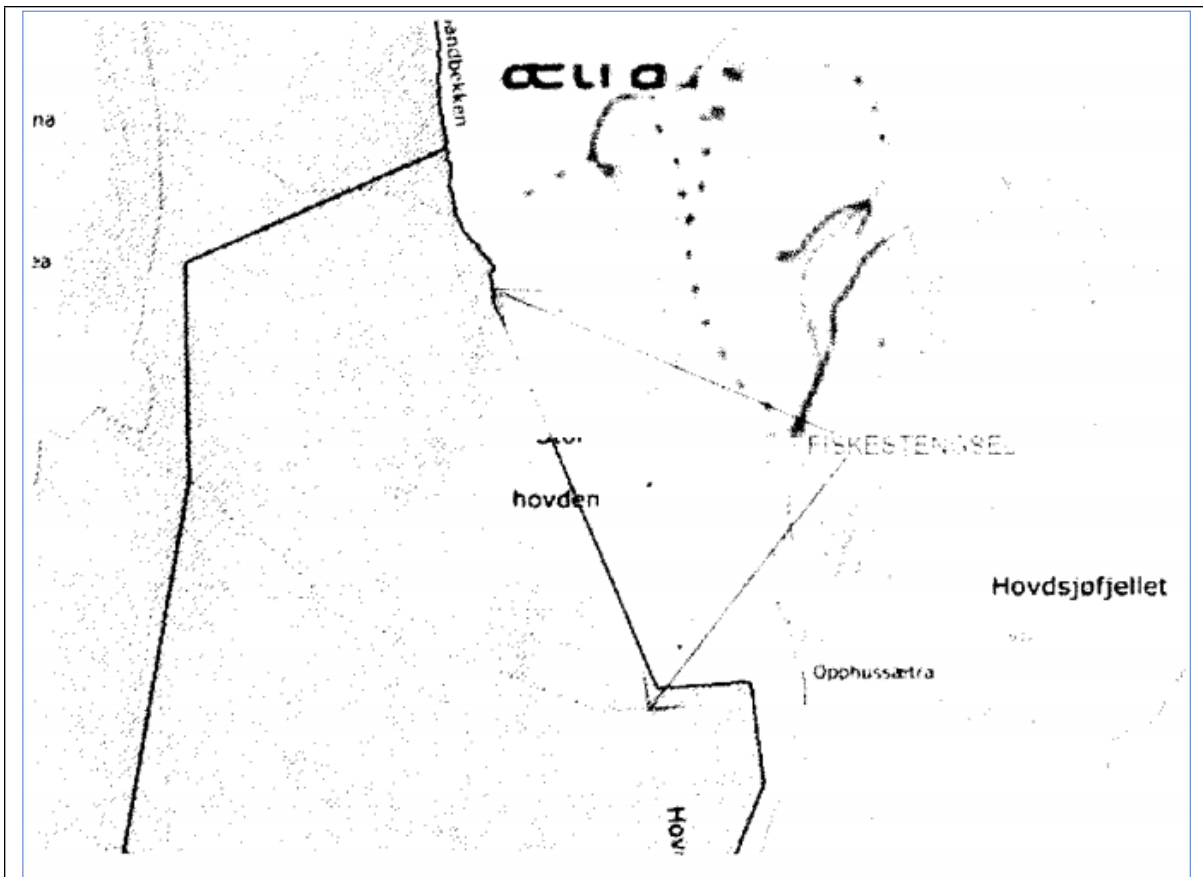
Fiske

Vestre del av Stor-Hovden ligger inne i Hovdsjømyrene NR. Denne sjøen er på ca 1000 dekar og huser ørret og ørekyte. Sjøen er åpen for fiskekortsalg. Grunneierne fisker sin matfisk der.

Fiskebestanden forvaltes aktivt. Det er gjort kultiveringstiltak og Høgskolen Innlandet har gjennom mange år foretatt prøvafiske. Vi har bestandsplan.

Bestanden er for stor og størrelsen dermed mindre enn ønsket. Det er forsøkt notfiske, utfisking med småmaskede garn og ørekytefangst. Imidlertid fikk vi råd av fylkesmannen for 20 år tilbake å stenge gytebekkene. Dette ble gjort og bestanden har bedret seg noe.

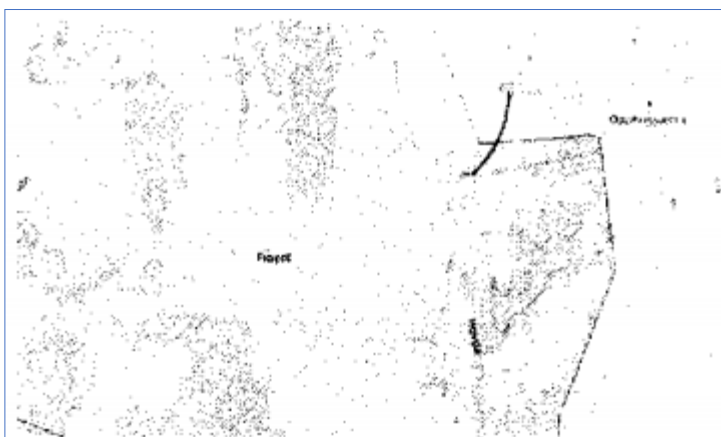
Det ligger et fiskestengsel i Sandbekken og i utløpet der Hovda starter. Disse må vedlikeholdes. Dette må inn i forvaltningsplanen.

Stier

Det er tillatt å vedlikeholde stier. Hovdsjømyrene er våte og det er behov for nedleggelse av planker der det er som våtest. Til dette må det fraktes materialer på vinterstid. Det må forsikres om at dette er tillatt.

Det er en sti i Hovdsjømyrene NR som virker ikke å være merket på kartet. Denne går fra båthusene og til utløpet. Denne er i ferd med å gro igjen. Denne må kunne vedlikeholdes og merkes på kartet.

Forhold mellom tiltak som er/blir tillatt i den ikke-vernede delen må også kunne gjelde i den vernede delen av sjøen.

Motorisert ferdsel.

Stor-Hovden er en stor sjø. I dag er det forbudt med påhengsmotor. Imidlertid endrer tidene seg og det finnes EI-motorer som ikke lager støy. Vi vil søke om bruk av EI-påhengsmotor. Om dette tillates på generelt grunnlag må det også gjelde innenfor naturreservatet.

Fisketider.

Stor-Hovden er overbefolket. Den generelle regelen for å skjerme gytefisken med fiskestopp 15. september har derfor ingen mening i Stor-Hovden. Dersom Stor-Hovden får dispensasjon fra denne regelen må det også gjelde innenfor vernesonen.

Sekretariatets kommentar:

Innspillet er relevant vurdert opp mot ulike bestemmelser i verneforskriften når det gjelder tiltak for fiskekultivering.

Bruk av el-motor er definert som motorferdsel, og forbudt etter verneforskriften. Vi ser det at vernegrensen deler Stor-Hovden i to kan gi utfordringer for brukerne, som må forholde seg til ulike regler på et forholdsvis lite fiskevann. Tilpassinger vil kreve forskriftsendringer.

Fisketider er ikke regulert i verneforskriften.

23

Dovre kommune, 14.09.21

Vedlegg

1 Forslag til prosjektplan NP_styresak 8_2021.pdf

Saksutredning:

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i møte 30.11.20, styresak 56/20 gjort vedtak om å starte arbeidet med rullering av Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane og Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat. Nasjonalparkstyret har sendt prosjektplanen på høring til berørte instanser, med frist for innspill satt til 1.09.21 (utsatt til 1.10.21).

I Forvaltningsplan på nett for verneområder (FPNV v.2.0) Brukerveiledning (Miljødirektoratet 10.06.20) står det: «En forvaltningsplan er en praktisk veileder som skal bidra til beslutninger og bruk som sikrer vernet. Innenfor rammen av verneforskriften kan planen gi retningslinjer om bruk, informasjon, skjøtsel, tilrettelegging mv., samt mål og tiltak for å ivareta verneverdiene.»

Forslaget til prosjekteplan har følgende hovedpunkt:

- Bakgrunn for planprosessen
- Rammer, bestemmelser og definisjoner
- Om bevaringsmål
- Målet med forvaltningsplanarbeidet
- Aktører
- Organisering av planarbeidet
- Tidsplan
- Økonomi

Rullering av forvaltningsplanene vil bygge på verneformålene og vernebestemmelsene for

- Rondane nasjonalpark
- Dovre nasjonalpark
- Grimsdalen landskapsvernområde
- Frydalen landskapsvernområde
- Dørålen landskapsvernområde
- Vesle Hjerkin landskapsvernområde

- Veslehjerkinntjønnin naturreservat
- Kattuglehøi naturreservat
- Grimsdalsmyrin naturreservat
- Mesætermyre naturreservat
- Myldingi naturreservat
- Flakkstjønna naturreservat
- Hovdsjømyrene naturreservat
- Hemmeldalen naturreservat

Arbeidet med forvaltningsplanen vil ifølge nasjonalparkstyret bli en omfattende og krevende prosess, bl.a. fordi det:

- vil berøre mange ulike tema, jf. både verneformålene og ulike kapitler i verneforskriftene
- gjelder et stort geografisk område
- vil berøre mange andre offentlige myndigheter
- vil berøre mange ulike aktører og brukerinteresser

Det er derfor nyttig å ha en prosjektplan for gjennomføring av planarbeidet, for hva som er viktige problemstillinger, og hvilke formelle rammer og bestemmelser som må legges til grunn.

Det er viktig å merke seg at forvaltningsplanen må være i tråd med vernegrensene og verneforskriftene, og ellers bygge på kongelig resolusjon for det enkelte verneområdet. Forvaltningsplanprosessen er ikke en arena for å ta opp spørsmål om forskriftsendringer og endringer av vernegrensene. I den grad det kommer slike innspill, kan man legge disse samlet fram i en egen sak for nasjonalparkstyret. Nasjonalparkstyret kan her komme med en oppmoding til Statsforvalteren og Miljødirektoratet om ta innspillene opp til videre behandling.

Prosjektplanen legger opp til at det vil bli gjennomført en ny brukerundersøkelse for nasjonalparkene og de store verneområdene. Pr. 01.02.21 har Miljødirektoratet tildelt kr. 200.000,- til planarbeid for slutføring av skjøtselsplan for Frydalen LVO, høring og slutføring av besøksstrategi for Dovre nasjonalpark og forvaltningsplan arbeid. Det er derfor ikke midler til å gjennomføre den planlagte brukerundersøkelsen. Det er 11 år siden det sist ble gjennomført en brukerundersøkelse i Rondane nasjonalpark. Siden den gang har bruken av nasjonalparken endret seg. Brukerundersøkelser er nyttige for av flere grunner:

- å følge utviklingen i et område
- som grunnlag for å velge forvaltningstiltak
- dokumentere/bidra til økonomisk verdiskapning
- velge og måle forvaltningstiltak
- legitimere forvaltningstiltak.

Det hadde vært en fordel å gå gjennomført en ny brukerundersøkelse i tilknytning til forvaltningsplan revisjon, men tildelte rammer er ikke tilstrekkelige.

Utover det som kommer fram i planprosessen, vil planarbeidet ellers bygge på det eksisterende kunnskapsgrunnlaget når det gjelder naturgrunnlag, ferdsel og brukerinteresser.

Kunnskapsgrunnlaget for verneområdene blir slik sett vurdert å være godt nok. (jf. naturmangfoldloven § 8).

Målet for planarbeidet er å ivareta verneverdiene på lang sikt, og det sammenfaller med prinsippene i naturmangfoldloven §§ 9 og 10.

Nasjonalparkstyret ber særlig om innspill til:

- aktuelle problemstillinger knyttet til forvaltningen av verneområdene, besøksforvaltning, informasjon, skjøtsel og tiltak
- oversikten over aktører
- kunnskapsgrunnlaget
- organiseringen av planarbeidet
- tidsplanen.

Vurdering:

Nasjonalparkstyret har utarbeidet en omfattende prosjektplan for arbeidet. Planen, blant annet oversikten over aktuelle aktører, viser at rulleringsprosessen favner et svært stort geografisk område og mange verneområder (trolig med varierende problemstillinger).

Rådmannen har nedenfor kommentert de områdene det spesielt er bedt om innspill på:

Aktuelle problemstillinger knyttet til forvaltningen av verneområdene, besøksforvaltning, informasjon, skjøtsel og tiltak:

- Økt besøk til verneområdene krever gode forvaltningstiltak, kanalisering og informasjon. Samtidig er det svært viktig å sikre rettighetene som lokalbefolkningen har til å bruke fjellområdene til næringsutøvelse og rekreasjon.

Oversikten over aktører:

- Ingen ytterligere innspill.

Kunnskapsgrunnlaget:

- Ingen ytterligere innspill.

Organiseringen av planarbeidet:

- Ingen ytterligere innspill.

Tidsplanen:

- Bør revideres basert på nåværende status i arbeidet.

...

Plan-, nærings- og utviklingsutvalgets behandling av sak 48/2021 i møte den 14.09.2021:

Behandling

Rådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

Dovre kommune har følgende høringsinnspill til arbeidet med rullering av forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane:

1. Aktuelle problemstillinger knyttet til forvaltningen av verneområdene, besøksforvaltning, informasjon, skjøtsel og tiltak.
 - a. Økt besøk til verneområdene krever gode forvaltningstiltak, kanalisering og informasjon. Samtidig er det svært viktig å sikre rettighetene som lokalbefolkningen har til å bruke fjellområdene til næringsutøvelse og rekreasjon.
2. Oversikten over aktører
 - a. Ingen ytterligere innspill.
3. Kunnskapsgrunnlaget
 - a. Ingen ytterligere innspill.
4. Organiseringen av planarbeidet

<p>a. Ingen ytterligere innspill.</p> <p>5. Tidsplanen</p> <p>a. Bør revideres basert på nåværende status i arbeidet.</p> <p>2. Aktuelle problemstillinger knyttet til forvaltningen av verneområdene, besøksforvaltning, informasjon, skjøtsel og tiltak.</p> <p>a. Økt besøk til verneområdene krever gode forvaltningstiltak, kanalisering og informasjon. Samtidig er det svært viktig å sikre rettighetene som lokalbefolkningen har til å bruke fjellområdene til næringsutøvelse og rekreasjon.</p> <p>3. Oversikten over aktører</p> <p>a. Ingen ytterligere innspill.</p> <p>4. Kunnskapsgrunnlaget</p> <p>a. Ingen ytterligere innspill.</p> <p>5. Organiseringen av planarbeidet</p> <p>a. Ingen ytterligere innspill.</p> <p>6. Tidsplanen</p> <p>a. Bør revideres basert på nåværende status i arbeidet</p>
<p>Sekretariatets kommentar:</p> <p>Det vil bli lagt en revidert tidsplan for planarbeidet.</p> <p>Innspillet blir tatt til orientering.</p>

24	Villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten, 16.09.21
<p>Overordna perspektiver: Villrein i Rondane 2050</p> <p>Villreinen er nå både internasjonalt og nasjonalt vurdert som en truet art. Norge og Innlandet, med areal i seks av ti nasjonale villreinområder, har et særlig stort ansvar for å ivareta arten i Europa.</p> <p>Rondane er sammen med Hardangervidda det villreinområdet i Norge der utfordringene med brukspress er størst:</p> <p>«Situasjonen i dag er at man på tross av statlig vern og årtier med konflikter har presset reinen opp i et hjørne. Store arealer er tapt og de viktigste trekkområdene ødelagt. Dokumentasjonen på at reinen har dårlige kår er svært solid. Andre arter som kongeørn, hubro og jaktfalk også fortrent fra historisk viktige områder» (NINA Temahefte 74 (2019)).</p> <p>Vi må dessverre erkjenne at 60 år med nasjonalpark og 40 år med regional plan ikke har vært tilstrekkelig for å hindre tap av viktige beiteområder og stenging av viktige trekkruiter. Nedgangen i antall vinterdyr og sjukdomsutbrudd er ytterligere farevarsler.</p> <p>Skal vi ha villrein i Rondane om 100 år trengs det nå en overordna strategi for å redusere presset på villreinen i Rondane. Det går nå flere parallelle prosesser som gjør et slikt helhetsgrep mulig:</p> <p>a. Rammer for arealforvaltningen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Revisjon av forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane og Dovre - Revisjon av verneforskriftene (varslet) - Evt. revisjon av regional plan Rondane og Sølknkletten - Utredning av om Dovre nasjonalpark skal utvides 	

b. Økonomiske midler til restaurerende tiltak:

- Tiltaksplan i henhold til kvalitetsnormen for villrein
- Verdiskapingsprogrammet «Villrein fjell som verdiskaper»
- Handlingsprogram for regional plan Rondane og Sølknkletten

I tillegg vil det være behov for et tettere samarbeid mellom offentlige organer, private næringsinteresser og frivillige organisasjoner. Det bør også iverksettes et omfattende informasjonsprogram for å forklare og formidle bakgrunnen for de tiltak som gjennomføres.

Forvaltningsplanene for de store verneområdene i Rondane og Dovre, samt Hemmeldalen, vil legge sterke føringer for forvaltningen av Rondane villreinområde de neste ti årene. Det er derfor avgjørende at villreinhensyn legges som et hovedpremiss for revisjonsarbeidet.

Villreinens leveområder bør framover forvaltes etter en to-delt arealstrategi/sonering;

1. Områder som i dag har begrenset ferdsel og aktivitet må skjermes.

2. I andre områder må ferdselen styres, og restaurerende tiltak må iverksettes der det er nødvendig, særlig i trekkområder.

1. Internasjonale og nasjonale forpliktelser

Norge har ansvar for å ivareta villreinen etter to internasjonale konvensjoner:

• **Konvensjonen om biologisk mangfold** (CBD) som er en global avtale om bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold. Konvensjonen trådte i kraft 29. desember 1993.

• **Bernkonvensjonen** om vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder. Avtalen legger særlig vekt på vern av truede og sårbare arter og dyrearter som vandrer over større områder.

IUCN satte i 2016 villreinen på den globale rødlista for truede arter, som følge av en global tilbakegang på om lag 40 % siste 21-27 år

(<https://www.iucnredlist.org/species/29742/22167140>).

Ved siden av mindre forekomster i det vestlige Russland, er Norge det eneste europeiske landet

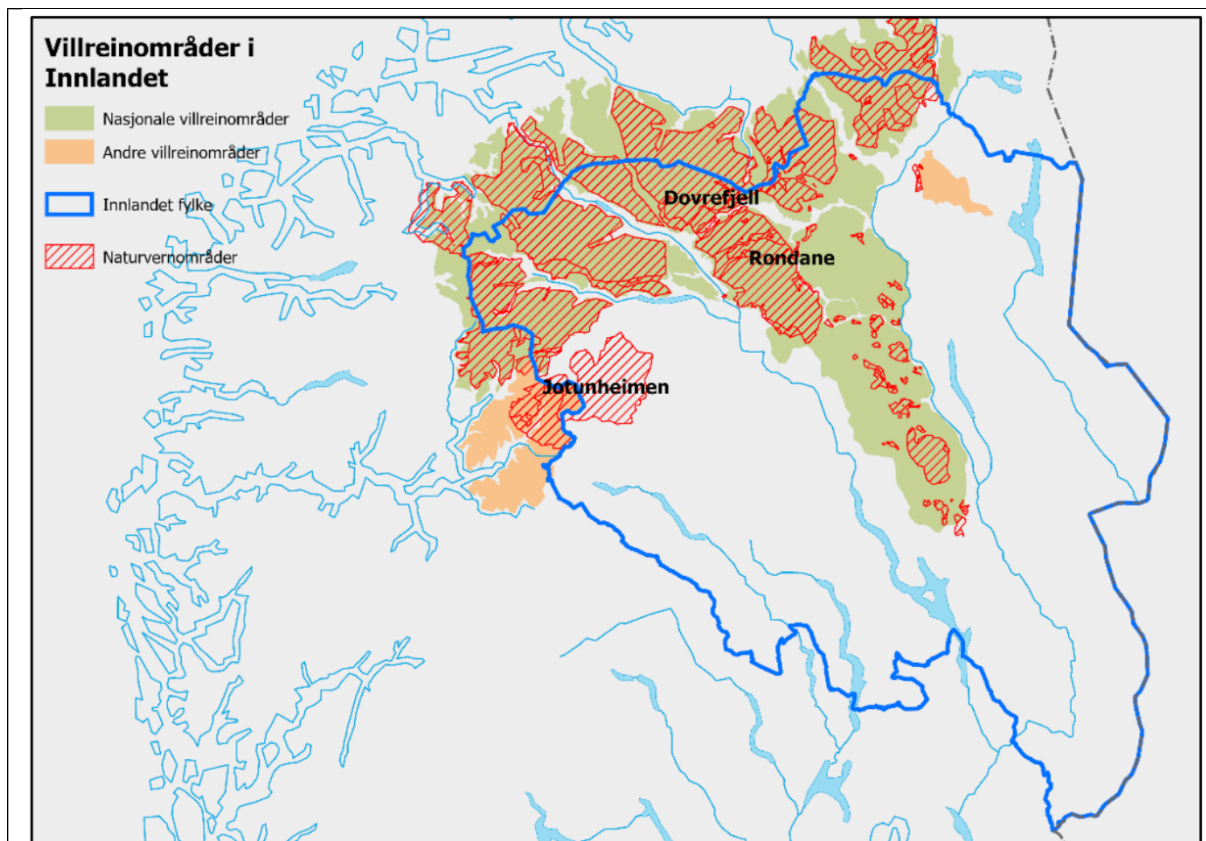
med opprinnelig, vill fjellrein. DNA-analyser tyder på at villreinen i Rondane her har opprettholdt sin genetiske egenart uten vesentlig innblanding fra andre.

Den norske «rødlista» fra 2015 er under revisjon, og en revidert liste vil bli framlagt i november 2021. Villreinen var i 2015 kategorisert som «livskraftig», mens den i det nye forslaget foreslås kategorisert som «Nær truet».

1.1 Innlandet har et særlig stort ansvar for å ivareta villreinen i Europa

6 av 10 nasjonale villreinområder, inkl. Rondane, har areal helt eller delvis i Innlandet.

Disse 6 områdene utgjør den nordlige europeiske villreinregionen. Den sørlige europeiske villreinregionen består av fire områder, der det er påvist den dødelige og smittsomme skrantesjuken i to av områdene (Nordfjella og Hardangervidda). Innlandet sitter med andre ord og forvalter en betydelig andel av det siste regionale villreinområdet i Europa uten smittsom skrantesjuke. Det gir oss også et stort ansvar. I Innlandet overlapper de nasjonale villreinområdene i stor grad med nasjonalparkene, slik at nasjonalparkforvaltningen blir svært viktig for villreinen.

Figur 1 Overlapp mellom nasjonale villreinområder og verneområder i Innlandet

1.2 Kvalitetsnormen for villrein

Kvalitetsnormen for villrein ble fastsatt i juni 2020. «Formålet med kvalitetsnormen er å bidra til at villrein, og de ulike villreinområdene, forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås».

<https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2020-06-23-1298>

Villreinens leveområder og menneskelig påvirkning er an av indikatorene i kvalitetsnormen som skal vurderes hvert fjerde år. Miljøkvalitetsnormen er imidlertid i sin natur reaktiv; Dersom det gjennom tilstandsvurderingene hvert fjerde år slås fast at et område har en uheldig utvikling, skal en i etterkant sette inn tiltak for å bøte på dette. Innen bestandsforvaltningen er det realistisk å gjennomføre avbøtende/restaurerende tiltak. For tekniske inngrep og menneskelig ferdsel er situasjonen en annen. En uheldig utvikling på arealsida, f.eks. i form av hyttebygging som fører til økt ferdsel inn i villreinområdene, vil bare unntaksvis være økonomisk og politisk reversibel.

Dette ble også omtalt i den kongelige resolusjonen som ble framlagt da kvalitetsnormen ble godkjent. I avsnitt 5.2 viser Departementet til at «kvalitetsnorma for villrein ikkje er meint å erstatte det førebyggjande arbeidet i arealforvaltninga».

Forvaltningsplanene for de store verneområdene i Rondane og Dovre, samt Hemmeldalen, vil legge sterke føringer for forvaltningen av Rondane villreinområde de neste ti årene. Det forebyggende perspektivet for å ivareta villreinens leveområder må derfor tillegges stor vekt.

2. Kunnskapsgrunnlaget om villreinen i Rondane er i hovedsak godt

Da nåværende forvaltningsplan ble utarbeidet var kunnskapsgrunnlaget for villrein mangelfullt og omstridt. Det er ikke tilfellet denne gangen. Både gjennom forskningsprosjekter i regi av Norsk institutt for naturforskning og lokale

registreringsprosjekter er både villreinens og folks arealbruk registrert. De mest sentrale publikasjonene er;

- Jordhøy, P. 2008 (Red). Villreinen i Rondane-Sølnkletten. Status og leveområde. – NINA Rapport 339.
- Strand, O., Gundersen, V., Jordhøy, P., Andersen, R., Nerhoel, I., Panzacchi, M. & Van Moorter, B. 2014. Villrein og ferdsel i Rondane. Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009–2014. – NINA Rapport 1013.
- Strand, O. & Gundersen, V. 2019. Silhuett Rondane – Hvordan bevare villreinen. NINA Temahefte 74.
- Jordhøy, P. 2020. Normann-prosjektet. Registrering av villreinen sin områdebruk innan Gråhø/Tjønseterfjellet (øyfjell) i Nord-Fron og Sør-Fron og i Veslefjellet/Kuva (randsone) I Dovre Oppsummeringsrapport 2007/2013 –2020.

I tillegg er registreringene av villreinens arealbruk videreført, gjennom GPS-sendere på simler (<https://dyreposisjoner.no/Account/Login?ReturnUrl=%2F>).

Gjennom arbeidet med kvalitetsnormen som pågår vil kunnskapsgrunnlaget bli ytterligere forbedret. Følgende indikatorer skal vurderes:

1. Bestandsforhold (Kjønns- og alderskorrigert slaktevekt for kalv, antall kalver per 100 simle og ungdyr, Andel eldre (≥ 3 år) bukk per voksen (≥ 1 år) simle, genetisk variasjon, Helsestatus – forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom).
2. Lavbeiter (Lavbiomasse).
3. Leveområde og menneskelig påvirkning (Funksjonell arealutnyttelse og funksjonelle trekkpassasjer). Dette blir en oppdatering av NINA Rapport 339, se over.

Dette arbeidet skal være ferdig høsten 2021.

Kunnskapsgrunnlaget for villrein vil derfor være godt, med unntak av

- -oversikt over tilgjengelige sommerbeiter.
- -kunnskap om omfanget av utveksling av dyr til Sølnkletten.
- -kunnskap om hvordan store rovdyr påvirker villreinens arealbruk, særlig kalvingsområder

I motsetning til mange andre villreinområder er det sentralt og i nord i Rondane. Villreinområde rikelig med lavressurser, og dermed gode vinterbeiter for reinen. Til gjengjeld er andelen frodige sommerbeiter mindre her enn i de vestlige kystnære villreinområdene, og andelen fjell i dagen (impediment) utgjør så mye som en tredel i nord og en fjerdedel i sør. Økende ferdsel sommerstid har i tillegg ført til at deler av barmarksbeitene ikke benyttes pga. forstyrrelser. Vi mangler derfor pr. i dag en vurdering av tilgjengelige sommerbeiter.

Gamle fangstanlegg viser at det tidligere har vært utveksling mellom Sølnkletten og Rondane nord. Det er ikke registrert at noen av de GPS-merka simlene har vandret mellom områdene. Gjennom villreinutvalgenes tellinger er det imidlertid registrert plutselige bestandssvingninger både i Rondane Nord og Sølnkletten som det ikke er noen åpenbare forklaringer på. Det kan imidlertid dokumenteres en viss grad av sammenfall mellom vekst og nedgang i bestandene i de to områdene de siste årene. Det er derfor behov for ytterligere undersøkelser for å fastslå om slik utveksling finner sted. I så fall vil dette ha betydelige konsekvenser for hvordan arealet i utvekslingsområdet bør forvaltes.

Ekspertrapporten som ble utarbeidet av Norsk institutt for naturforskning som grunnlag for fastsetting av kvalitetsnormen for villrein (NINA Rapport 1400) omtalte også predasjon (avsnitt 6.2). Ekspertgruppa mener det er nødvendig å få meir kunnskap om forholdet

mellom rovvilt og villrein I årene som kommer. Dette vil imidlertid være en forskningsmessig oppgave som ligger utenfor denne forvaltningsplanrevisjonen.

3. Det er færre rein i Rondane nord enn naturgrunnlaget gir rom for

Klassifiseringsarbeidet som gjøres etter kvalitetsnormen for villrein vil gi oppdatert kunnskap om tilstanden for villreinbestanden i Rondane, jfr. forrige avsnitt. Vi går dermed ikke nærmere inn på dette her.

Bestandsmålet for de ulike områdene, dvs. antall vinterdyr en ønsker å ha i et område, er ikke en indikator som brukes i kvalitetsnormen for villrein. Bestandsmålet fastsettes gjennom nemndas godkjenning av rettighetshavernes bestandsplaner, evt. av Miljødirektoratet ved uenighet. Det finnes ingen kvantitativ metode for å fastsette hvor mange dyr et område kan og bør ha. Dette bygger på erfaringsbasert kunnskap om beiteressursene, og resultatene fra årlige, standardiserte tellinger. I og med at bestandsstørrelsen reguleres delvis gjennom jaktuttaket, så er ikke bestandsstørrelsen et éntydig mål for tilstanden for villreinbestanden i et område. Den er imidlertid en viktig indikator, både i forhold til å sikre tilstrekkelig genetisk variasjon og i forhold til sårbarhet.

Små bestander er mer sårbare for hendelser som f.eks. sjukdomsutbrudd. Hadde vi fått et lynnedslag i Vulufjell tilsvarende det vi hadde på Hardangervidda i 2016, kunne det utrydda store deler av bestanden. Med stengte trekkveger ville vi ikke fått innvandring verken fra nord eller sør, og området ville etter hvert ha blitt reinstomt. Om lynnedslag er sjeldne så vil snøras, nedisa beiter og sjukdomsutbrudd kunne ha tilsvarende konsekvenser. NINA Rapport 1013 beskriver utviklingen I dyretallet i Rondane slik:

«Datseserier som strekker seg tilbake til 1950-tallet viser at antall reinsdyr i Rondane har variert mye over tid, og at det har vært til dels store lokale variasjoner i dyretallet. I prosjektperioden har det vært en stabil bestand i sørområdet, men en avtagende og relativt liten bestand i nordområdet. Overvåkningsdata og tellinger av bestanden viser at dyretallet i sørområdet nå samsvarer med målsetningen i gjeldende driftsplan, men at antall reinsdyr i nordområdet er mindre enn målsetningen».

Ved siste revisjon av bestandsplanen for Rondane Nord foreslo villreinutvalget (dvs. rettighetshaverne) våren 2021 å ytterligere redusere antall dyr i bestandene. Nord for Ula ble det langsiktige bestandsmålet på 1200 dyr opprettholdt, men utvalget anså det som lite realistisk å komme opp igjen på et høyere nivå enn 1100 i kommende planperiode. Sør for Ula ble bestandsmålet foreslått redusert fra 500 til 400 dyr, dvs. en reduksjon på 20%. Dette er mye for en bestand som i utgangspunktet ikke er så stor. Villreinnemnda har imidlertid utsatt denne reduksjonen, i påvente av resultatene fra kvalitetsnormen.

Det er klart at det i Rondane Nord nå er færre dyr enn naturgrunnlaget gir rom for. Dette samtidig med at vi ennå ikke vet hvilke konsekvenser dagens ferdselstrykk vil ha for villreinen på lengre sikt.

En mulig konsekvens så vi et eksempel på sommeren 2019. Et fotråteutbrudd i området nord for Ula førte til at anslagsvis 30-40 % av kalvene døde i løpet i perioden fram til september-oktober. Fra tamreindriften er det kjent at slike sjukdomsutbrudd oppstår når dyrene står tett. En så sommeren 2019 at mange dyr ble stående på et relativt lite område mellom Grimsdalsvegen og E6 over Dovrefjell utover sommeren, uten å krysse sørover over Grimsdalen.

En reduksjon av antall dyr i en bestand fører som nevnt til større sårbarhet for villreinstammen, noe som er alvorlig nok i seg sjøl. Den har imidlertid også økonomiske konsekvenser for rettighetshaverne ved at antall jaktkort som kan selges blir mindre. Nord for Ula ble f.eks. all jakt avlyst i 2013 og antall jaktkort ble nær halvert i 2012 og 2014. Med dette lyktes en i å øke bestanden igjen til ønsket nivå. I Vulufjell halverte fjellstyret antall kort fra 2015 til 2016. I Rondane sør ble antall jaktkort drastisk redusert fra ca. 1.000 i 2012/2013 til ca. 250 i 2016/2017. Inntektstapet for fjellstyrene i Sel og Dovre som følge av

stopp i jakta nord for Ula sammenlignet med full kvote, ble anslått til 7-800.000 kroner årlig. Et slikt inntektsbortfall for fjellstyrene påvirker igjen hvilket aktivitetsnivå fjellstyrene kan ha for å løse oppgaver knyttet til tradisjonell bruk som setring, fiske, jakt, beite og oppsyn. En reduksjon av antall dyr vil også over tid svekke den lokale jaktkulturen.

Når rettighetshaverne i Rondane nord, dvs. de som har inntektene fra villreinjakta, foreslår å redusere antall vinterdyr, er dette nok et kraftig varsko om situasjonen for villreinen i området.

Økt ferdsel og aktivitet fører å sikt til mindre bestander. Dette øker sårbarheten for villreinen, reduserer inntektene for rettighetshaverne, inkludert de lokale fjellstyrene, og svekker den lokale jaktkulturen.

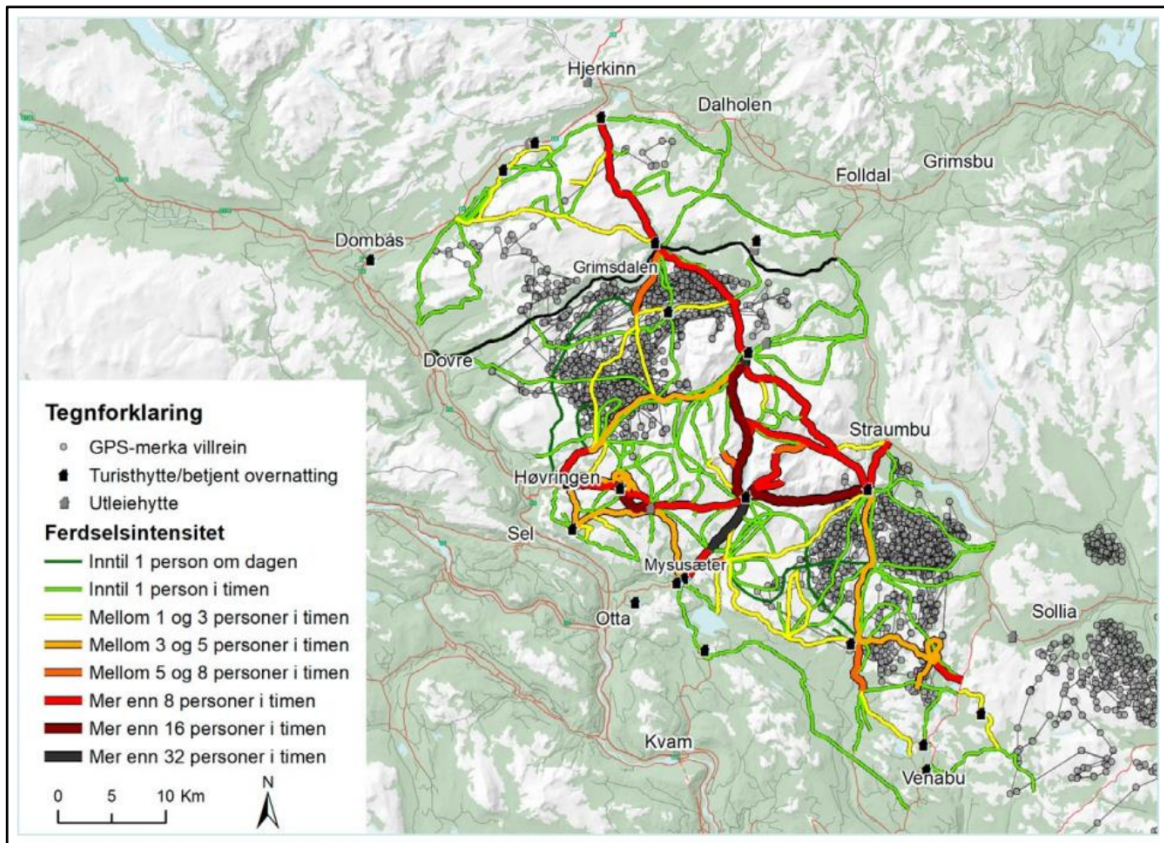
4. Villreinen i Rondane er fortrent fra tidligere beiteområder og trekkveier

Villreinenens arealbruk de siste 50 årene har endret seg drastisk.

4.1 Hovedresultater fra de siste års brukerstyrte forskningsprosjekter

I NINA Rapport 1013 (2014) oppsummeres effektene av inngrep og ferdsel på villreinenens arealbruk slik:

- I vintersesongen i Rondane nord reduseres bruken av områder i en avstand på 15 km fra private hytter og DNT-hytter og opp til 3 km fra veier.
- Analyser av reinens bevegelser på tvers av veiene i Rondane (Rv 27, Fv 385, Rv 219)1 bekrefter at reinsdyra unngår nærområdene til disse vegene, og at det er 68 % lavere sannsynlighet for at reinsdyra krysser vegene sammenlignet med landskapet for øvrig.
- Dersom forstyrrelsene øker ut over 30 personer/dag på stier reduseres krysningsfrekvensen, og stiene framstår etter hvert som barrierer i landskapet. Det er ikke registrert kryssing av stier av noen av de GPS-merka reinsdyra der ferdselen er på 220 personer/dag eller mer.

Figur 2. Illustrasjonsfigur som viser mengden av ferdsel på stiene og villreinens arealbruk i den uken det er flest folk i fjellet (uke 32) Reinen holder seg høyt i terrenget mellom de mest brukte stiene, der beitet generelt er dårligere enn i de lavereliggende områdene. Kilde: NINA Temahefte 74.

Denne menneskelige aktiviteten har ført til at Rondane-stammen nå er delt i tre-fire mer eller mindre isolerte bestandsenheter (områdene nord for Ula, Vulufjell, Finnsjøfjellet og områdene sør for fv. 27) og at de mest verdifulle villreinområdene i Sel har gått helt ut av bruk.

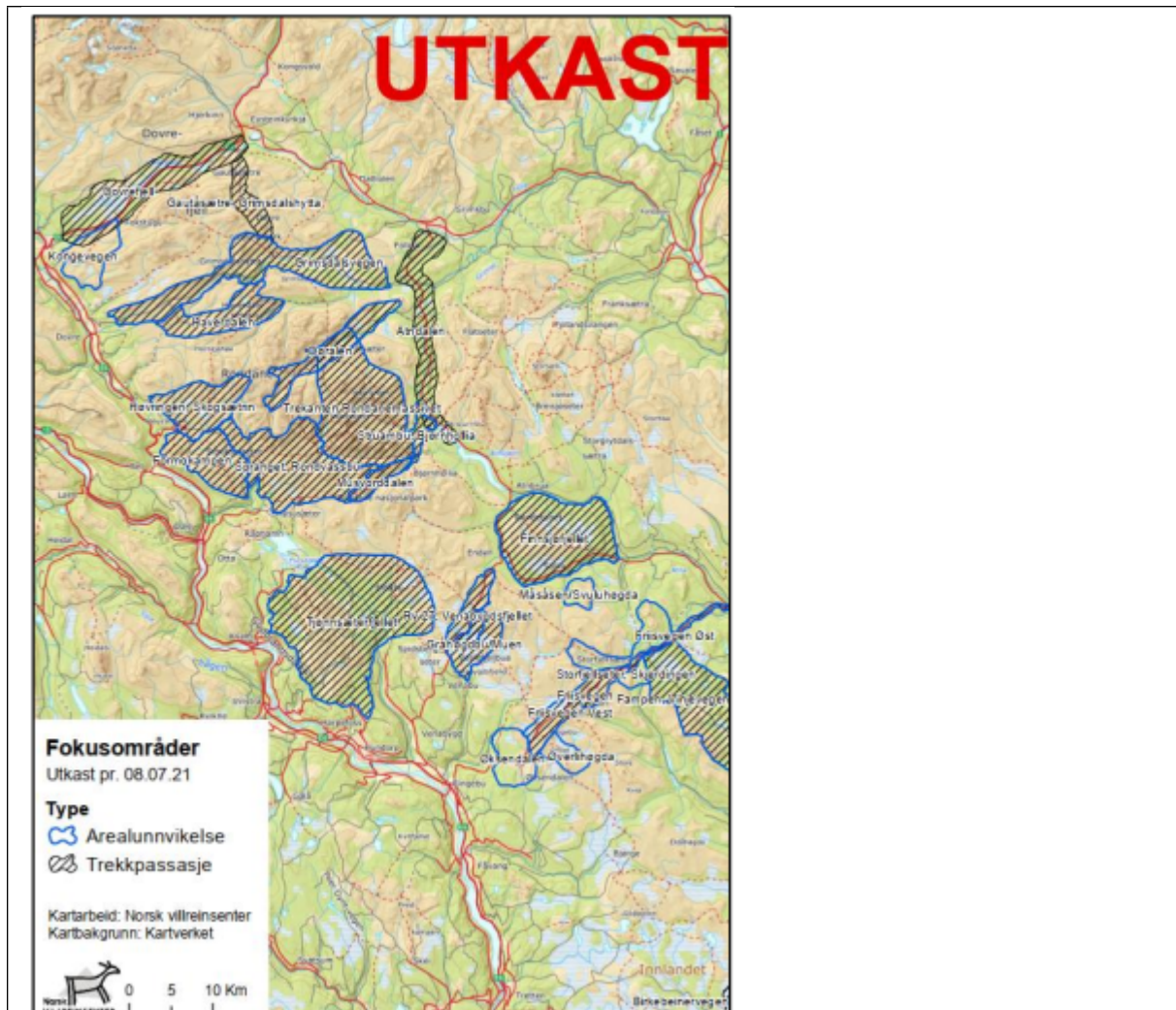
4.2 Fokusområder – kvalitetsnormen for villrein

I arbeidet med kvalitetsnormen for villrein blir såkalte fokusområder kartlagt. Fokusområder omfatter områder hvor det er, eller man mistenker at det kan bli, utfordringer for villreinen som skyldes arealinngrep og menneskelig aktivitet. Effektene av dette er ofte arealunntakelse, der reinen unngår å bruke hele eller deler av funksjonsområder den ellers ville ha tatt i bruk på den gjeldende årstida, eller ulik grad av hindringer av reinens naturlige trekk mellom ulike funksjonsområder.

Slike fokusområder er identifisert også for Rondane. Det foreligger pr. dags dato et utkast som ikke er endelig kvalitetssikret, men som Norsk Villreinsenter Nord har gitt tillatelse kan brukes som illustrasjon på arealutfordringene i Rondane (figur 3).

Figuren viser at det innenfor en svært stor andel av arealet som omfattes av forvaltningsplanarbeidet, er utfordringer mellom villreinens arealbruk og menneskelig aktivitet.

Det har som nevnt allerede hatt store konsekvenser i form av fragmentering og reduksjon av villreinens leveområder, og vi vet ennå ikke hvilke langsiktige konsekvenser dagens bruk vil ha for villreinen i framtida. Allerede ved 25-års jubileet for Rondane nasjonalpark i 1987 advarte daværende fjelloppsynsmann Norman Heitkøtter om at det kunne oppstå en barriere-effekt på akse Mysusæter-Rondvassbu. Trekket stoppet først tidlig på 2000-tallet. Dette viser at det er nødvendig at føre-var-prinsippet tillegges sterk vekt i villreinspørsmål.

Figur 3. Fokusområder fra arbeidet med kvalitetsnorm for villrein. Utkast pr. 08.07.21. (Fokusområder= områder hvor det er, eller man mistenker at det kan bli, utfordringer for villreinen som skyldes arealinngrep og menneskelig aktivitet)

5. Skal vi ha villrein i Rondane om 100 år trengs det nå en overordna strategi

Rondane er det villreinområdet i Norge der konfliktene mellom villreinsens arealbruk og rekreasjonsbruken antakelig er størst. Konfliktlinjene er kjente, og skyttergravskrigene har opp gjennom årene vært mange. Det er derfor viktig at forvaltningsplanarbeidet peker ut en hovedstrategi i en tidlig fase, som blir overordna og gjeldende på tvers av alle de 14 ulike verneområdene. Dette vil også bidra til å motvirke at en «kjører seg fast» i konflikter i ulike delområder tidlig i planarbeidet.

For å opprettholde en livskraftig villreinstamme i Rondane er det avgjørende at villreinsens leveområder framover forvaltes etter en to-delt arealstrategi/sonering;

1. Områder som i dag har liten ferdsel må skjermes.
2. I andre områder (fokusområdene) må ferdselen styres, og restaurerende tiltak må iverksettes der det er nødvendig, særlig i trekkområder (jfr. figur 3).

Med den svake styringen som er av allemannsretten pr. i dag, og ut fra den utviklingen en ser med stadig nye friluftslivformer og -utstyr, så er det uvisst i hvilken grad en greier å dempe ferdselspresset i fokusområdene. Det er derfor av avgjørende betydning for villreinsens framtid i Rondane at de områder som i dag har begrenset ferdsel og aktivitet skjermes.

Sonering er et aktuelt forvaltningsgrep for å oppnå dette. Sonering er brukt i ulike nasjonalparker, men på ulike måter. I forvaltningsplanen for Rondane-Dovre er det avsatt

soner for organisert ferdsel. Erfaringene med denne typen sonering er delte. Det er en risiko for at det oppstår en oppfatning om at «alt» er lov i disse sonene og at aktiviteter ikke søknadspliktige, slik at forvaltningen dermed mister oversikten over hva som skjer.

I Jotunheimen har de i mange år hatt en sonering av hele nasjonalparken, bl.a. med en egen «vernesone». Dette er den sonen hvor dispensasjonspraksisen er strengest. Ifølge nasjonalparkforvalter Kari Sveen fungerer denne typen sonering godt i forhold til å oppnå målet med soneringen, dvs. å holde områdene mest mulig fri for aktivitet og inngrep, og de fungerer godt i forhold til at det er enkelt for nasjonalparkstyret å gi avslag på dispensasjonssøknader. Ideen om sonering i Rondane er luftet med Miljødirektoratet, som ikke stiller seg avvisende til sonering, men som har signalisert at utformingen må vurderes nøye. Dette omfatter bl.a. hvor mange typer av soner en skal ha, og det gjelder navnsetting.

Det er en fordel om navnsettingen kan være mest mulig nøytral. En inndeling i «Fokusområder» evt. «Restaureringssoner» og «Norman-soner» (oppkalt etter nasjonalparkens «far», Norman Heitkøtter) kan være et alternativ.

5.1 Ferdelsesregulerende tiltak i soner som i dag har liten ferdsel

I soner som i dag har liten ferdsel bør dispensasjonspraksisen være særlig streng. I tillegg må ferdelsesregulerende tiltak vurderes:

a. Følgende stier bør legges ned (tallene i parentes henviser til stisegmenter i gjeldende forvaltningsplan, vedlegg nr. 17

https://www.nasjonalparkstyre.no/uploads/files_rondane_dovre/Forvaltningsplaner/Forvaltningsplan-for-de-store-verneomradene-i-Rondane-2009/Vedlegg-17-turstier-kart.pdf):

- Sti fra Høvringen over Sletthøe (stisegment 11)
- Sti fra Høvringen gjennom Kvannslådalen til Dørålen (stisegment 14)

Den T-merka stien fra Bjørnhollia til Eldåbu gjennom Vulufjell går gjennom viktige beiteområder for villreinen (stisegment 22). For denne er det vanskelig å finne alternative ruter. Ferdelsen bør imidlertid overvåkes og ferdelsesregulerende tiltak må iverksettes dersom ferdelsen øker vesentlig.

b. Skiløype 3 og 4 i vedlegg 18 bør ikke stikkes de vintrene Haverdalsseter ikke har åpent. (https://www.nasjonalparkstyre.no/uploads/files_rondane_dovre/Forvaltningsplaner/orvaltningsplan-for-de-store-verneomradene-i-Rondane-2009/Vedlegg-18-Skiloypenett-kart.pdf)

c. Organisert ferdsel utenom merka stier og løyper bør som hovedregel ikke tillates. All organisert ferdsel bør være søknadspliktig i disse sonene (dette vil kreve en forskriftsendring).

d. Det bør innføres parkerings- og campingforbud på og langs Haverdalsvegen på strekningen nord for Hornsjøhø og til Haverdalssetra. Det er nødvendig at trekkområdet er bredt nok til at villreinen kan trekke på flere steder, dersom den blir forstyrret i ett av områdene. Dersom disse tiltakene gjennom videre overvåking ikke viser seg å være tilstrekkelige for å holde ferdelsen på et lavt nivå, må ferdelsesforbud i avgrensede perioder vurderes. Et slikt forbud må etter dagens regelverk fattes av Miljødirektoratet.

5.2 Ferdelsesregulerende tiltak i soner som i dag har stor ferdsel (fokusområder)

«Det er store utfordringer i å opprettholde en mest mulig funksjonell villreinbestand. En viktig faktor for bestandens vitalitet er økt utveksling mellom bestandene i nord og sør» (NINA Temahefte 74). For å ivareta villreinen er det et generelt behov for å dempe ferdelsespresset i fokusområdene, men helt nødvendig i de viktigste trekkområdene.

Utover 2000-tallet har trekket øst og vest for Rondanemassivet opphørt. Tidligere har trekkruiter som Rondhalsen gått ut av bruk. Dette hindrer tilgangen fra nord til sommerbeitene i midt-området (Vulufjell) og det gir økt sårbarhet for villreinen.

Tiltak for å restaurere trekket øst og vest for Rondane-massivet ble diskutert ved utarbeidelsen av en besøksstrategi for Rondane nasjonalpark. Tiltak er også foreslått i NINA Rapport 1013 (2013). Så langt har vi ikke registrert at det er gjennomført konkrete, ferdselsregulerende tiltak for å bedre på situasjonen i dette området. En hovedårsak synes å være den fragmenterte forvaltningen, med flere likestilte lovverk og avgrensa sektormyndighet for ulike organer. Tiltak som ferdselsreguleringer har også en stor politisk kostnad, og det kan settes spørsmålsteget ved om en kan forvente at lokale myndigheter skal ta denne kostnaden alene.

I tillegg til å restaurere trekk som er gått ut av bruk, er det viktig å hindre at nye barrierer oppstår. NINA advarte allerede i 2013 om stor ferdsel kunne føre til en barriereeffekt i Grimsdalen, og på sikt en ytterligere oppdeling av stammen nord for Ula. «Områdene nord for Grimsdalsvegen i Dovre nasjonalpark er viktige både som beite- og kalvingsområder og det er av stor funksjonell betydning at villreinen fortsatt kan trekke over Grimsdalsvegen og at de fritt kan utnytte de lavereliggende delene av dalen som kalvingsland og vårbeiter» (NINA Temahefte 74). Grimsdalen har også gode vår- og sommerbeiter som i liten grad brukes av villreinen. Tidligere har turisttrafikken i Grimsdalen først startet opp ved St.Hans-tider. Denne sommeren meldes det imidlertid at det var stor trafikk allerede da vegegen åpnet 5. juni. I Grimsdalen vil det for villreinen være behov for ferdselsregulerende tiltak relativt raskt. Forslag til tiltak er:

- a. Utsatt åpning av Grimsdalsvegen til 15.juni for at reinen skal kunne utnytte vårbeitene i dalen under og etter kalving. Næringsdrivende i dalen (i hovedsak landbruksvirksomhet) bør få kjøre som I dag. (Krever forskriftsendring).
- b. Parkerings- og campingforbud mellom bommen ved Eftansåa og Storberget. Det er nødvendig at trekkområdet er bredt nok til at villreinen kan trekke på flere steder, dersom den blir forstyrret i ett av områdene.

For Dørålvegen bør det tas en ny vurdering av plasser avsatt til kortere parkering i forbindelse med turgåing, jakt og fiske (jfr. vernebestemmelsene §3.1.1.) og behov for ferdselsregulerende tiltak for øvrig.

Når det gjelder restaurerende tiltak i fokusområdene for øvrig, så viser villreinnemnda til de tiltak som allerede er foreslått både gjennom arbeidet med en besøksstrategiene for Rondane og Dovre nasjonalparker (<https://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/publikasjoner/besoksstrategifor-rondane-nasjonalpark>), og innspill til forvaltningsplanarbeidet fra villreinutvalgene og fjellstyrene.

Tiltak i fokusområdene vil gjerne være sammensatte. Det er derfor behov for grundigere analyser for fokusområdene der ulike tiltak ses i sammenheng, og det er behov for samarbeid mellom flere parter. Vi har derfor ikke gått nærmere inn på konkrete tiltak i fokusområdene, bortsett fra følgende tiltak:

- Nedlegging av stien mellom Peer Gynt og Rondvassbu.
- Hvor langt inn Vabuløypa (mot Sletthø) bør gå må vurderes på nytt, ut fra påvirkninger på villreinens bruk i Sletthø.
- Åpningstidene på selvbetjeningskvarter for DNT og private utleiehytter, med tanke på å redusere ferdselen i skuldresesongene.
- Stenging av parkeringsplassen på Spranget. Innføring av skyttelbuss fra Mysusæter til Rondavassbu, jfr. dagens bussordning fra Hjerkinntil Snøheim.

Det må understrekes at det haster med å komme i gang med tiltak, særlig for Spranget, og en må også ha en langsiktig horisont for de restaurerende tiltakene; «Den negative utviklingen har skjedd over lang tid, og det vil ta tid å snu den» (NINA Temahefte 74). I september i år, under jakta, fikk en for første gang på over ti år, registrert at villrein fra Vulufjell trakk nordover over Ula innenfor Spranget. Kryssingen av ca. 50 dyr var sannsynligvis et resultat av flere sammenfallende faktorer; Lite trafikk på Spranget, vind fra nord over en lengre periode og at flokken ble påskutt et stykke sør for vegegen. Det ble

også observert en større flokk (ca. 100 dyr) i Illmannhøa dagen etter, men denne snudde sørover igjen uten på krysse vegen.

Kryssingen som skjedde viser at det ikke er for seint å restaurere trekket ved Spranget, men at det haster med ferdselsreducerende tiltak, som campingforbud rundt Spranget og flytting av parkeringsplassen. Det må også vurderes ferdselsforbud langs vegen i avgrensede perioder.

6. Hemmeldalen naturreservat

Hemmeldalen naturreservat er ikke sammenbundet med de andre verneområdene. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har ansvaret for, og behandles derfor separat. I villreinsammenheng hører Hemmeldalen naturreservat til Rondane Sør. Hovedformålet med opprettelsen av Hemmeldalen naturreservat er å sikre viktige leveområder for villreinstammen i Rondaneregionen. (Friluftsliv er ikke en del av verneformålet). Området har en viktig funksjon som kalvings- og oppvekstområde for villreinen i Rondane Sør. Hemmeldalen naturreservat har, sammenlignet med områdene lengre nord, relativt liten ferdsel. Forvaltningsplanen bør ha som mål at ferdselen og forstyrrelsene i området ikke skal øke. Retningslinjene i forvaltningsplanen bør i hovedsak videreføres med noen endringer:

- Nye stier og løyper i området skal ikke etableres.
- Lengden på skiløypa innover til Støypholen bør vurderes, og det bør vurderes å begrense bruken om våren for å skjerme trekk til kalvingsområder.
- Motorferdsel vinterstid bør avsluttes andre påskedag, dvs. så tidlig som mulig. Retningslinjene i gjeldende forvaltningsplan om overvåking av ferdselen i området bør videreføres og følges opp tettere enn i dag.

7. Generelt på tvers av områdene

7.1 Bevaringsmål for villrein

Gjennom kvalitetsnormen for villrein skal tilstanden for villreinbestanden og dens leveområder vurderes hvert fjerde år. For å unngå unødvendig dobbeltarbeid bør bevaringsmålet for villrein knyttes til kvalitetsnormens klassifisering. Forslag til bevaringsmål:

«Indikatorene i kvalitetsnormen for villrein skal ha en kvalitet som tilsvarer gul eller grønn klassifisering».

7.2 Overvåking og oppsyn

I brev til Klima- og miljødepartementet om «Evaluering av forvaltningsordning for nasjonalparker og andre store verneområder» fra 31.mai 2021, anbefaler Miljødirektoratet at oppsyn og overvåking styrkes og at det bør utvikles et eget overvåkningsprogram for de store verneområdene.

Et slikt overvåkningsprogram bør etableres for verneområdene i Rondane-Dovre med særlig fokus på villrein og ferdsel. En videreføring av NINAs prosjekt for å kartlegge villrein og ferdsel må inngå i dette, og arbeidet må samordnes med arbeidet etter kvalitetsnorm for villrein.

Utviklingen i motorferdsel, både lovlig og ulovlig, bør også inngå blant de indikatorene som skal overvåkes.

7.3 Forskriftsendringer

I gjeldende forvaltningsplan har vedlegg 2 en oversikt over forslag til endringer av verneforskriftene, ut fra erfaringer som var gjort fram til forvaltningsplanen ble godkjent. Disse er fortsatt ikke vurdert endret. Det er nå behov for en ny gjennomgang, både ut fra ny kunnskap og ut fra at det foregår betydelige endringer i utøvelsen av friluftslivet/naturbruken.

Nasjonalparkstyret har ikke mulighet til å gjennomføre slike forskriftsendringer, men bør ta initiativ overfor nasjonale myndigheter til at dette blir gjort.

7.4 Organisert ferdsel

I verneforskriften for Rondane nasjonalpark, Dovre nasjonalpark og Dørålen landskapsvernområde

er det følgende bestemmelser om organisert ferdsel:

«Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger. Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Det vises forøvrig til forvaltningsplanen».

I forvaltningsplanen er dette ytterligere utdypet:

«For ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må det søkes forvaltningsmyndigheten om dispensasjon fra verneforskriftene for Rondane og Dovre nasjonalparker samt Dørålen landskapsvernområde».

En har siden gjeldende forvaltningsplan ble utarbeidet sett en økning i den organiserte ferdselen, i form av konkurranser, turposter og kommersielle, guida turer. En ser også en endring i den organiserte ferdselen, f.eks. ved at det benyttes digitale turposter og ikke fysiske turposter. Skillet mellom «tradisjonell turvirksomhet» og kommersielle aktører har også blitt mer flytende. DNTs fellesturer langs merka stier faller entydig under definisjonen, men det kan stilles spørsmålsteget ved om aktivitetstilbudet i regi av turistverter på den enkelte turisthytte skal være unntatt den søknadsplikten kommersielle guidefirmaer har.

I verneforskriften for nyere nasjonalparker er det fokusert på konsekvensene for naturgrunnet av organisert ferdsel, uavhengig av hvem som arrangerer turen. Med den utviklingen en ser innen organisert ferdsel, bør det av hensyn til verneverdiene og i forhold til likebehandling av aktører, innføres meldeplikt for alle typer av organisert ferdsel. Dette gjelder også organiserte aktiviteter som utøves individuelt, som digitale turposter. En slik meldeplikt vil gi forvaltningsmyndigheten oversikt over aktivitetsnivået, og de kan sile ut hvilke tiltak som må søke. I de mest uberørte sonene bør det som nevnt være søknadsplikt for alle typer av organisert ferdsel.

Disse endringene vil kreve en forskriftsendring som nasjonalparkstyret ikke har myndighet til å gjennomføre, men kun kan oppfordre til blir gjennomført. Dersom en ikke får gjennomført slike forskriftsendringer, bør forvaltningsplanen avgrense hva som regnes som «tradisjonell turvirksomhet» og ha en oppdatert definisjon av «organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet». Å definere ferdselsformer som skader naturmiljøet er imidlertid utfordrende, når det ikke er hver enkelt aktivitet som skader naturmiljøet, men det totale omfanget av disse aktivitetene.

7.5 Landbruk

Fjellområdene i Norge er ikke bare viktige naturområder, de er også gamle kulturlandskap med spor etter en gammel fangstkultur og setring. Tradisjonell landbruksdrift og villreinen har levd godt side om side så langt. Men også landbruket er i endring, med større effektivitetskrav som igjen medfører større enheter og økende mekanisering. Det er en nedgang i seterbruket, og setrene tas i bruk til fritidsformål. Det er også en økt satsing på tilleggsnæringer.

Det er derfor behov for å gå gjennom retningslinjene for landbruksdrifta, og vurdere bl.a. følgende:

a. Setrer som ikke lenger brukes til landbruksformål, men som brukes som fritidseiendommer: Det bør gis retningslinjer for hva som kan regnes som «landbruksdrift» på setra (krav til beitebruk og/eller bruk av jorda). Det er en lempeligere dispensasjonspraksis i byggesaker og mht. motorferdsel for landbruksdrift for private hytteiere. For å kunne videreføre dette er det viktig at landbruksdrifta er reell.

b. Saltsteiner:

Det bør vurderes om utplassering av saltsteiner bør inngå i en beiteplan e.l. der plassering og inngjerding vurderes opp mot faren for sjukdomsspredning (jfr. forebyggende tiltak som er innført i områder med skrantesjuka).

c. Bruk av droner for ettersyn av beitedyr:

Dette bør kun tillates i unntakstilfeller og ikke som ordinært tilsyn.

7.6 Reiseliv

Det er en nasjonal målsetting at verneområdene, særlig nasjonalparkene, kan utnyttes også økonomisk, særlig for lokalsamfunnene rundt verneområdene. For villreininteressene vil organiserte turer kunne gi mindre forstyrrelser og større kunnskapsformidling enn samme mengde individuell ferdsel. Utfordringen er hvilke områder som benyttes, og i antallet av slike turer.

I forhold til antallet av operatører er det en utfordring at det ikke er juridisk grunnlag for å behandle lokaltilknyttede virksomheter og f.eks. utenlandske guidefirmaer ulikt. Et tiltak som indirekte kunne tilgodese lokal næringsvirksomhet ville være å innføre krav om sertifisering av aktivitetsfirma. Det er pr. i dag ikke mulig å stille krav om sertifisering, selv om både store deler av næringslivet selv og forvaltningen ønsker en slik ordning. I «Nasjonal reiselivsstrategi 2030» som ble overlevert fra Innovasjon Norge til regjeringen i april 2021 (<https://business.visitnorway.com/no/strategi-for-norskreiseliv/>) er en av målsettingene å øke verdiskapingen på Norges helt spesielle tradisjoner for naturopplevelse. Dette skal nås gjennom utviklingen av et konsept som skal bidra til bedre besøksforvaltning. Innovasjon Norge mener det bør stilles krav (gjennom kriterier/sertifiseringer etc.) til hvem som kan være deltakere på aktørsiden. Nasjonalparkstyret utfordres til å jobbe mot nasjonale myndigheter for å få gjennomført slike sertifiseringsordninger.

Likebehandling av tilbydere er uansett viktig, jfr. avsnitt 8.4 om organisert ferdsel. Dette gjelder også privat utleievirksomhet vs. DNTs åpningstider på sine hytter. DNTs hytter er i dag pålagt å holde stengt i kalvingsperioden (1.mai-10.juni). En slik stenging bør gjelde også for private utleiehytter.

Nasjonalparkriket reiseliv AS, som dekker Nord-Gudbrandsdalsregionen, arbeider for å bli sertifisert som et bærekraftig reisemål, men sliter som nasjonalparkstyret med kapasiteten til å følge opp samarbeidsrelasjoner. Nasjonalparkriket reiseliv AS vil imidlertid være en viktig samarbeidsaktør for nasjonalparkforvaltningen framover.

7.7 Motorferdsel

Alle former for motorisert ferdsel er i utgangspunktet forbudt både i nasjonalparken og landskapsvernområdene. Det kan imidlertid søkes om dispensasjon for ulike former for motorisert ferdsel. Årsrapporten for 2020 (figur 1, s. 15) viser at antall tillatelser til motorferdsel har økt kraftig fra 2015 til 2020

https://www.nasjonalparkstyre.no/uploads/files_rondane_dovre/Arssrapporter/2020/Rondane-ogDovre-nasjonalparker-med-tilliggende-landskapsvernomrader-og-naturreservat-arsrapport-2020.pdf

Dette er en økning som ikke er ønskelig for verneverdiene. Oversikten viser imidlertid kun antalldispensasjoner, ikke antall turer. Det hadde vært ønskelig at forvaltningen gikk dypere inn i materialet for å se på utviklingen i antall turer, og for hvilke formål det har vært en økning. Dette som grunnlag for eventuelt å stramme inn på dispensasjonspraksisen.

Det gis i dag dispensasjon til transport av brensel, materialer, proviant og utstyr til hytter og buer, forutsatt at det benyttes leiekjører godkjent av kommunen og forvaltningsmyndigheten. Dette gjelder for inntil 4 turer i Frydalen LVO og 2 turer i

Rondane nasjonalpark, Grimsdalen og Hemmeldalen pr. vinter for hver hytte/seter. Dette nivået for antall turer bør videreføres, og ikke økes.

7.8 Informasjon

Informasjon er et viktig virkemiddel for forvaltningen, både i forhold til å skape forståelse for verneverdiene og aksept for forvaltningstiltak. Det er positivt at informasjonsarbeidet er styrket gjennom en felles informasjonsarbeider for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, Dovrefjell nasjonalparkstyre og Norsk Villreinsenter Nord. Det vil være behov for å styrke dette arbeidet ytterligere, særlig dersom ferdselsregulerende tiltak blir iverksatt.

Informasjon er pr. i dag også ett av de viktigste virkemidlene for å styre ferdselen. En har imidlertid begrensa kunnskap om hvordan ulike informasjonstiltak virker i praksis. Når en de målgrupper en ønsker å nå, og oppnår en de effektene en ønsker? Dette kan for noen tiltak være vanskelig å måle, mens for andre tiltak, som om plasseringen av et skilt er riktig, kan være tilstrekkelig å foreta enkle observasjonsstudier. Det anbefales at nasjonalparkstyret om mulig knytter seg til et forskningsprosjekt for å vurdere effektene av informasjon og andre ferdselsregulerende tiltak. Finner en fram til indirekte tiltak som er effektive for å styre ferdselen, vil behovet for direkte ferdselsreguleringer bli mindre.

8. Organisering av arbeidet

Revisjonsarbeidet omfatter 14 ulike verneområder; nasjonalparker, naturreservater og landskapsvernområder. I dag er det en felles forvaltningsplan for verneområdene i Rondane-Dovre, mens Hemmeldalen naturreservat har sin egen forvaltningsplan. I tråd med føringer fra Miljødirektoratet legger prosjektplanen for revisjonen opp til at det skal lages egne forvaltningsplaner for hvert enkelt verneområde som kun skal være tilgjengelig på nett.

Det vil bli krevende i forhold til en økosystemtilnærming å ivareta områdeovergripende hensyn, som villrein, på tvers av de 14 forvaltningsplanene. For områdeovergripende verne- og brukerinteresser er det derfor viktig at nasjonalparkmyndighetene i revisjonsarbeidet utarbeider et kunnskapsgrunnlag og gjør vurderinger på tvers av de 14 verneområdene.

For villreinen er kunnskapsgrunnlaget kraftig forbedret siden gjeldende forvaltningsplan ble utarbeidet. Forvaltningsmyndigheten må derfor foreta en ny gjennomgang av villreininteressene. Det må settes av tid til dette tidlig i prosessen, dvs. rett etter at Nasjonalparkstyret har hatt en gjennomgang av innspill i desember 2021 (jfr. prosjektplan).

9. Oppsummering

Gjeldende forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane (2009) peker på at *«Hovedutfordringen for de store verneområdene i Rondane er å legge opp til en forvaltning som tar vare på naturkvalitetene i et langsiktig perspektiv, og eventuelt forbedrer disse, samtidig som området fortsatt skal kunne utnyttes til jakt, fiske, friluftsliv og tradisjonell landbruksvirksomhet. I de tilfeller det er motstridende interesser mellom bruk og vern, skal som hovedregel brukerinteressene vike til fordel for verneformålet»*.

Siden 2009 har utfordringene mellom å balansere bruk og vern blitt stadig større. For å ivareta villreinstammen i Rondane er det framover nødvendig å ta tydeligere valg enn tidligere, ikke bare mellom bruk og vern, men også mellom ulike brukerinteresser. Tradisjonell landbruksdrift bidrar til å ivareta verneverdiene gjennom beiting, og den ivaretar kulturhistoriske verdier i seterlandskapet. I tillegg bidrar landbruksdrifta til å opprettholde bosetting i lokalsamfunnene rundt verneområdene. Dette er vektige argumenter for å prioritere tradisjonell landbruksdrift foran allmenhetens ferdsel.

Allemannsretten er et gode som er rotfestet i norsk allmenhet, og som det er viktig å hegne om. Det synes imidlertid å ha vokst fram en oppfatning om at allemannsretten, som er lovfestet i friluftsloven, er nesten uten begrensninger. Dette er ikke riktig. I forarbeidene til

loven fremgår det at det er det miljøvennlige (tradisjonelle) friluftslivet loven skal beskytte. Friluftsloven sier også at

«Ferdsl skal skje hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet» (§2) og at utøverne plikter å opptre «varsomt og hensynsfullt for å ikke volde skade eller ulempe for grunneier, bruker eller andre, eller påføre miljøet skade» (§11). Brudd på hensynsregelen eller andre bestemmelser i friluftsloven er straffbart (§39).

Fritidsbruken av natur har endret seg mye siden friluftslova ble vedtatt, både i forhold til økt interesse, aktivitetsformer og -utstyr, og omfattende informasjonsdeling gjennom sosiale medier og internett ellers. Dette er i ferd med å skape et press som overskrider naturens tålegrenser, og dermed en utfordring som må løses, ikke minst i verneområder. Men også av hensyn til framtida for allemannsretten er en helt nødt til å løse utfordringene med «overbruk».

Det er lite sannsynlig at vi vil ha en villreinstamme i Rondane i framtida uten en sterkere styring av ferdselen. Ferdselsrestriksjoner innføres nå av flere kommuner rundt om i landet, grunnet i forurensingshensyn og sikkerhetshensyn. Ferdselsrestriksjoner er også innført i fuglereservater for avgrensede perioder. Det bør da være legitimt å innføre ferdselsrestriksjoner for å ivareta en av de få gjenværende bestandene av den siste europeiske villreinen, som sammen med villreinen i Snøhetta og Sølknkletten er blant de genetisk mest opprinnelige. En skal ikke legge begrensninger på allmenhetens ferdsel utover tilfeller der det ikke er absolutt nødvendig, men en er nå kommet til et stadium i Rondane der dette må vurderes.

Det er mer enn 30 år siden Norman Heitkøtter advarte mot opphør av trekket på vestsida av Rondanemassivet. Det er 7 år siden NINA publiserte sin omfattende forskningsrapport der de ropte et kraftig varsko om utviklingen i Rondane og pekte på behov for tiltak (NINA Rapport 1013). Det har opp gjennom årene vært avholdt utallige dialogmøter med diskusjoner om behovet for tiltak. Villreinen har vunnet noen slag, som flytting av Gråhøgdbu og omlegging av stinettet tilknyttet denne, men den solide forskningskunnskapen som nå foreligger dokumenterer at krigen tapes.

Med de ulike forvaltningsprosessene som nå pågår parallelt, har vi en sjelden mulighet til å ta et helhetsgrep for villreinen i Rondane fram mot 2050.

Forslag til vedtak

1. Det er behov for å ta et helhetlig grep for å sikre framtida til villreinen i Rondane:

a. Revisjonen av forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane og Dovre, samt Hemmeldalen naturreservat, må samordnes med arbeidet for kvalitetsnormen for villrein og varslede forskriftsendringer.

b. Klima- og miljødepartementet via Miljødirektoratet oppfordres til å sikre en formell kobling og samordning mellom de nevnte prosessene og virkemidlene, samt å igangsette en prosess for å revidere forskriftene for verneområdene som går utover den planlagte revisjonen av forskrifter for organisert ferdsel og sykling.

Nemnda sender en henvendelse til Miljødirektoratet om behovet for samordning av prosessene, som del av en satsing på «Villrein i Rondane 2050».

2. Villreinhensyn må legges som et hovedpremiss for revisjonsarbeidet. Kvalitetsnormen for villrein vil ikke erstatte det forebyggende arbeidet i arealforvaltninga. Det forebyggende perspektivet for å ivareta villreinenes leveområder må derfor tillegges stor vekt i revisjonsarbeidet.

3. I tråd med føringer fra Miljødirektoratet skal det lages egne forvaltningsplaner for hvert enkelt av de 14 verneområdene. Områdeovergripende verne- og brukerinteresser må imidlertid førs vurderes helhetlig, på tvers av de 14 verneområdene. Dette gjelder særlig for villreinen, der kunnskapsgrunnlaget er kraftig forbedret siden gjeldende forvaltningsplan ble utarbeidet. Det må settes av tid til områdeovergripende analyser tidlig i prosessen, dvs.

rett etter at Nasjonalparkstyret har hatt en gjennomgang av innspill i desember 2021 (jfr. prosjektplanen).

4. For villreinen foreslås følgende bevaringsmål: «Indikatorene i kvalitetsnormen for villrein skal ha en kvalitet som tilsvarer gul eller grønn klassifisering».

5. Kunnskapsgrunnlaget for villrein er i hovedsak godt, men det er behov for mer kunnskap om tilgjengelige sommerbeiter og mulig utveksling mellom Rondane og Sørkletten.

6. Det er solid forskningsmessig dokumentasjon på at menneskelig aktivitet har ført at Rondanestammen er delt i tre-fire mer eller mindre isolerte bestandsenheter (områdene nord for Ula, Vulufjell, Finnsjøfjellet og områdene sør for fv. 27) og at de mest verdifulle villreinområdene i Sel har gått helt ut av bruk.

For å hindre ytterligere tap og fragmentering av leveområder foreslås en to-delt arealstrategi/sonering, basert på arealvurderinger gjort i arbeidet med kvalitetsnormen for villrein:

a. Områder som i dag har begrenset ferdsel og aktivitet må skjermes.

b. I andre områder må ferdselen styres, og restaurerende tiltak må iverksettes der det er nødvendig, særlig i trekkområder.

En slik arealstrategi bør sikres gjennom sonering i forvaltningsplanene, jfr. soneringen som finnes for Jotunheimen nasjonalpark. I de områdene som trenger skjerming må dispensasjonspraksisen være særlig streng. I tillegg må ferdselsregulerende tiltak vurderes:

a. Følgende stier bør legges ned (tallene i parentes henviser til stisegmenter i gjeldende forvaltningsplan, vedlegg nr. 17)

- Sti fra Høvringen over Sletthøe (stisegment 11)
- Sti fra Høvringen gjennom Kvannslådalen til Dørålen (stisegment 14)

Den T-merka stien fra Bjørnhollia til Eldåbu gjennom Vulufjell går gjennom viktige beiteområder for villreinen (stisegment 22). For denne er det vanskelig å finne alternative ruter. Ferdselen bør imidlertid overvåkes og ferdselsregulerende tiltak må iverksettes dersom ferdselen øker vesentlig.

b. Skiløype 3 og 4 i vedlegg 18 i gjeldende forvaltningsplan bør ikke stikkes de vintrene Haverdalsseter ikke har åpent.

c. Organisert ferdsel utenom merka stier og løyper bør som hovedregel ikke tillates. All organisert ferdsel bør være søknadspliktig i disse sonene (dette vil kreve en forskriftsendring).

d. Det bør innføres parkerings- og campingforbud på og langs Haverdalsvegen på strekningen nord for Hornsjøhø og til Haverdalssetra. Det er nødvendig at trekkområdet er bredt nok til at villreinen kan trekke på flere steder, dersom den blir forstyrret i ett av områdene.

7. For å ivareta villreinen er det et generelt behov for å dempe ferdselspresset i fokusområdene, men helt nødvendig i de viktigste trekkområdene. Villreinnemnda foreslår her følgende tiltak for trekkområdene:

a. Utsatt åpning av Grimsdalsvegen til 15.juni for at reinen skal kunne utnytte vårbeitene i dalen under og etter kalving. Næringsdrivende i dalen (i hovedsak landbruksvirksomhet) får kjøre som i dag. (Krever forskriftsendring).

b. Parkerings- og campingforbud mellom bommen ved Eftansåa og Storberget. Det er nødvendig at trekkområdet er bredt nok til at villreinen kan trekke på flere steder, dersom den blir forstyrret i ett av områdene.

For Dørålvegen bør det tas en ny vurdering av plasser avsatt til kortere parkering i forbindelse med turgåing, jakt og fiske (jfr. vernebestemmelsene §3.1.1.) og behov for ferdselsregulerende tiltak for øvrig.

Når det gjelder restaurerende tiltak i fokusområdene ellers, så viser villreinnemnda til de tiltak som allerede er foreslått både gjennom arbeidet med en besøksstrategiene for Rondane og Dovre nasjonalparker (<https://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/publikasjoner/besoksstrategifor-rondane-nasjonalpark>), og innspill til forvaltningsplanarbeidet fra villreinutvalgene og fjellstyrene. Tiltak i fokusområdene vil gjerne være sammensatte. Det er derfor behov for grundigere analyser for fokusområdene der en ser ulike tiltak i sammenheng, og det er behov for samarbeid mellom flere parter. Vi har derfor ikke gått nærmere inn på konkrete tiltak i fokusområdene, bortsett fra tre tiltak:

- Nedlegging av stien mellom Peer Gynt og Rondvassbu.
- Hvor langt inn Vabuløypa (mot Sletthø) bør gå må vurderes på nytt, ut fra påvirkninger på villreinsens bruk av Sletthø.
- Åpningstidene på selvbetjeningskvarter for DNT og private utleiehytter, med tanke på å redusere ferdselen i skuldresesongene.

8. Antall dispensasjoner for motorferdsel har økt kraftig fra 2015 til 2020. Det bør gjennomføres en oppsummering av innsendte kjørebøker for å kartlegge omfanget av motorferdsel og utviklingen i denne, for å se på hvilke typer av motorferdsel som har økt, som grunnlag for videre dispensasjonspraksis. Antall turer som tillates til buer og hytter bør videreføres som i dag. Det samme gjelder krav om bruk av leiekjører.

9. Det er behov for å gå gjennom retningslinjene for landbruksdrifta, og vurdere:

a. Retningslinjer for hva som kan regnes som «landbruksdrift» på setra (krav til beitebruk og/eller bruk av jorda). Mange seterhus går etter hvert over til å fungere som fritidsboliger. Det er en lempeligere dispensasjonspraksis i byggesaker og motorferdselsaker for landbruksdrift enn for private hytteeiere. For å kunne videreføre dette er det viktig at landbruksdrifta er reell.

b. Det bør vurderes om utplassering av saltsteiner bør inngå i en beiteplan e.l.l. der plassering og inngjerding vurderes opp mot faren for sjukdomsspredning (jfr. forebyggende tiltak som er innført i områder med skrantesjuka).

c. Bruk av droner for ettersyn av beitedyr: Bør kun tillates i unntakstilfeller og ikke som ordinært tilsyn.

10. For organisert ferdsel bør forskriftene endres (jfr. punkt 2). Ulike former for organisert ferdsel må likestilles ut fra hvilken skade de gjør på naturgrunnet. All organisert ferdsel bør ha meldeplikt. I soner med relativt liten ferdsel i dag bør alle organiserte turer være søknadspliktige.

11. DNTs hytter er i dag pålagt å holde stengt i kalvingsperioden (1.mai-10.juni). En slik stenging bør innføres også for private utleiehytter.

12. Ferdselsregulerende tiltak må følges av god informasjon for å forklare bakgrunnen for de tiltak som innføres.

13. Hemmeldalen naturreservat har en viktig funksjon som kalvings- og oppvekstområde for villreinen i Rondane Sør. Hemmeldalen naturreservat har, sammenlignet med områdene lengre nord, relativt liten ferdsel. Forvaltningsplanen bør ha som mål at ferdselen og forstyrrelsene i området ikke skal øke. Retningslinjene i forvaltningsplanen bør i hovedsak videreføres med noen endringer:

- a. Nye stier og løyper i området skal ikke etableres.

- b. Lengden på skiløypa innover til Støypholen bør vurderes, og det bør vurderes å begrense bruken om våren for å skjerme trekk til kalvingsområder.
- c. Motorferdsel vinterstid bør avsluttes andre påskedag, dvs. så tidlig som mulig.

14. Et overvåkingsprogram bør etableres for verneområdene i Rondane-Dovre med særlig fokus på villrein og ferdsel.

15. For å ivareta villreinstammen i Rondane er det framover nødvendig å ta tydeligere valg enn tidligere, ikke bare mellom bruk og vern, men også mellom ulike brukerinteresser. Tradisjonell landbruksdrift bidrar til å ivareta verneverdiene gjennom beiting, og den ivaretar kulturhistoriske verdier i seterlandskapet. I tillegg bidrar landbruksdrifta til å opprettholde bosetting i lokalsamfunnene rundt verneområdene. Dette er vektige argumenter for å prioritere tradisjonell landbruksdrift foran allmenhetens ferdsel.

16. Allemannsretten er et gode som er rotfestet i norsk allmenhet, og som det er viktig å hegne om. Det er imidlertid lite sannsynlig at vi vil ha en villreinstamme i Rondane i framtida uten en sterkere styring på ferdselen. Ferdselsrestriksjoner innføres nå av flere kommuner rundt om i landet, grunnet i forurensingshensyn og sikkerhetshensyn. Ferdselsrestriksjoner er også innført i fuglereservater for avgrensa perioder. Det bør da være legitimt å innføre ferdselsrestriksjoner for å ivareta en av de få gjenværende bestandene av den siste europeiske villreinen, som sammen med villreinen i Snøhetta og Sølnekletten er blant de genetisk mest opprinnelige. En skal være forsiktig med å legge begrensinger på allmenhetens ferdsel, men en er nå i Rondane kommet til et stadium der dette må vurderes.

STYRETS BEHANDLING

Forslaget til vedtak ble diskutert i grupper før plenumsbehandling.

Flere framhevet at situasjonen for villreinen i Rondane Nord og Midt nå er slik at det kreves kraftige og inngripende tiltak for å regulere ferdselen i området. Det er samtidig viktig at lokale næringsutøvere som rammes av tiltakene blir kompensert økonomisk fra nasjonale myndigheter.

I tillegg til forslagene i saksinnstillingen ble følgende diskutert:

- sykling
- tiltak for å redusere ferdselen på Spranget
- parkerings, stopp- og campingforbud for hele vegnettet
- stenging av gjennomkjøring i Grimsdalen, med unntak for rettighetshavere og næringsutøvere i området (nyttekjøring)
- rovdyr påvirkning på kalvingsområdene
- bruk av gamle traktorveger til transport sommerstid
- bruk av droner for ettersyn av husdyr
- storfebeiting, og om fjellova hjemler den omfattende beitebruken av kjøttfe
- behov for informasjonstiltak for å få allmenheten til å forstå behovet for inngripende tiltak for å redusere ferdselstrykket i området.

Sekretæren ble bedt om å komme med et nytt forslag til vedtak der tilleggene fra diskusjonen ble innarbeidet. Dette ble gjort, og sendt nemndas medlemmer for ny gjennomgang etter møtet.

VEDTAK

1. Det er behov for å ta et helhetlig grep for å sikre framtida til villreinen i Rondane:

a. Revisjonen av forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane og Dovre, samt Hemmeldalen naturreservat, må samordnes med arbeidet for kvalitetsnormen for villrein, varslede forskriftsendringer, og vurderinger av om Dovre nasjonalpark skal utvides.

b. Klima- og miljødepartementet via Miljødirektoratet oppfordres til å sikre en formell kobling og samordning mellom de nevnte prosessene og virkemidlene, samt å igangsette en prosess for å revidere forskriftene for verneområdene som går utover den planlagte revisjonen av forskrifter for organisert ferdsel og sykling.

Nemnda sender en henvendelse til Miljødirektoratet om behovet for samordning av prosessene, som del av en satsing på «Villrein i Rondane 2050».

2. Villreinhensyn må legges som et hovedpremiss for revisjonsarbeidet. Kvalitetsnormen for villrein vil ikke erstatte det forebyggende arbeidet i arealforvaltninga. Det forebyggende perspektivet for å ivareta villreins leveområder må derfor tillegges stor vekt i revisjonsarbeidet.

3. I tråd med føringer fra Miljødirektoratet skal det lages egne forvaltningsplaner for hvert enkelt av de 14 verneområdene. Områdeovergripende verne- og brukerinteresser må imidlertid først vurderes helhetlig, på tvers av de 14 verneområdene. Dette gjelder særlig for villreinen, der kunnskapsgrunnlaget er kraftig forbedret siden gjeldende forvaltningsplan ble utarbeidet. Det må settes av tid til områdeovergripende analyser tidlig i prosessen, dvs. rett etter at Nasjonalparkstyret har hatt en gjennomgang av innspill i desember 2021 (jfr. prosjektplanen).

4. For villreinen foreslås følgende bevaringsmål:
«Indikatorene i kvalitetsnormen for villrein skal ha en kvalitet som tilsvarer gul eller grønn klassifisering».

5. Kunnskapsgrunnlaget for villrein er i hovedsak godt, men det er behov for mer kunnskap om tilgjengelige sommerbeiter og omfanget av utveksling mellom Rondane og Sølknkletten. Det er også behov for mer kunnskap om hvordan store rovdyr påvirker villreins arealbruk, særlig kalvingsområder. Dette vil imidlertid være en forskningsmessig oppgave som ligger utenfor denne forvaltningsplanrevisjonen.

6. Det er solid forskningsmessig dokumentasjon på at menneskelig aktivitet har ført at Rondanestammen er delt i tre-fire mer eller mindre isolerte bestandsenheter (områdene nord for Ula, Vulufjell, Finnsjøfjellet og områdene sør for fv. 27) og at de mest verdifulle villreinområdene i Sel har gått helt ut av bruk.

For å hindre ytterligere tap og fragmentering av leveområder foreslås en to-delt arealstrategi/sonering, basert på arealvurderinger gjort i arbeidet med kvalitetsnormen for villrein:

a. Områder som i dag har begrenset ferdsel og aktivitet må skjermes.

b. I andre områder må ferdselen styres, og restaurerende tiltak må iverksettes der det er nødvendig, særlig i trekkområder.

En slik arealstrategi bør sikres gjennom sonering i forvaltningsplanene, jfr. soneringen som finnes for Jotunheimen nasjonalpark.

6.1 Ferdseisregulerende tiltak i soner som i dag har liten ferdsel:

I de områdene som trenger skjerming må dispensasjonspraksisen være særlig streng. I tillegg må

følgende tiltak vurderes:

a. Nedlegging av:

- Sti fra Høvringen over Sletthøe (stisegment 11, vedlegg nr. 17 i gjeldende forvaltningsplan)

- Sti fra Høvringen gjennom Kvannslådalen til Dørålen (stisegment 14)

Den T-merka stien fra Bjørnhollia til Eldåbu gjennom Vulufjell går gjennom viktige beiteområder for villreinen (stisegment 22). For denne er det vanskelig å finne alternative

ruter. Ferdseleu bør imidlertid overvåkes og ferdseleuregulerende tiltak må iverksettes dersom ferdseleu øker vesentlig.

b. Skiløype 3 og 4 i vedlegg 18 i gjeldende forvaltningsplan bør ikke stikkes de vintrene Haverdalsseter ikke har åpent.

c. Organisert ferdseleu utenom merka stier og løyper bør som hovedregel ikke tillates. All organisert ferdseleu bør være søknadspliktig i disse sonene (dette vil kreve en forskriftsendring).

d. Det bør innføres parkerings- og campingforbud på og langs Haverdalsvegen på strekningen nord for Hornsjøhø og til Haverdalssetra. Det er nødvendig at trekkområdet er bredt nok til at villreinen kan trekke på flere steder, dersom den blir forstyrret i ett av områdene.

6.2 Ferdseleuregulerende tiltak i soner som i dag har stor ferdseleu (fokusområder)

For å ivareta villreinen er det et generelt behov for å dempe ferdseleupresset i fokusområdene, men helt nødvendig i de viktigste trekkområdene. Villreinnemnda foreslår her følgende tiltak for trekkområdene:

Grimsdalsvegen:

- Utsatt åpning til 15.juni for at reinen skal kunne utnytte vårbeitene i dalen under og etter kalving. Næringsdrivende og rettighetshavere i dalen (i hovedsak landbruksvirksomhet) får kjøre som i dag. (Krever forskriftsendring).

- Parkerings- og campingforbud mellom bommen ved Eftansåa og Storberget. Det er nødvendig at trekkområdet er bredt nok til at villreinen kan trekke på flere steder, dersom den blir forstyrret i ett av områdene.

- Forbud mot gjennomkjøring for andre enn rettighetshavere og næringsdrivende (nyttekjøring)

For Dørålvegen bør det tas en ny vurdering av plasser avsatt til kortere parkering i forbindelse med turgåing, jakt og fiske (jfr. vernebestemmelsene §3.1.1.) og behov for ferdseleuregulerende tiltak for øvrig.

Når det gjelder restaurerende tiltak i fokusområdene ellers, så viser villreinnemnda til de tiltak som allerede er foreslått både gjennom arbeidet med en besøksstrategiene for Rondane og Dovre nasjonalparker (<https://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/publikasjoner/besoksstrategifor-rondane-nasjonalpark>), og innspill til forvaltningsplanarbeidet fra villreinutvalgene og fjellstyrene.

Tiltak i fokusområdene vil gjerne være sammensatte. Det er derfor behov for grundigere analyser for fokusområdene der en ser ulike tiltak i sammenheng, og det er behov for samarbeid mellom flere parter. Vi har derfor ikke gått nærmere inn på konkrete tiltak i fokusområdene, bortsett fra følgende tiltak:

- Nedlegging av stien mellom Peer Gynt og Rondvassbu.
- Hvor langt inn Vabuløypa (mot Sletthø) bør gå må vurderes på nytt, ut fra påvirkninger på villreinens bruk av Sletthø.
- Åpningstidene på selvbetjeningskvarter for DNT og private utleiehytter, med tanke på å redusere ferdseleu i skuldersongene.
- Stenging av parkeringsplassen på Spranget, og innføring av skyttelbuss fra Mysusæter til Rondavassbu, jfr. dagens bussordning fra Hjerkinntil Snøheim. Campingforbud rundt Spranget, og vurdering av ferdseleuforbud langs vegeu i avgrensa perioder.

7. Antall dispensasjoner for motorferdseleu har økt kraftig fra 2015 til 2020. Det bør gjennomføres en oppsummering av innsendte kjørebøker for å kartlegge omfanget av motorferdseleu og utviklingen i denne, for å se på hvilke typer av motorferdseleu som har økt,

som grunnlag for videre dispensasjonspraksis. Antall turer som tillates til buer og hytter bør videreføres som i dag. Det samme gjelder krav om bruk av leiekjører.

8. Det er behov for å gå gjennom retningslinjene for landbruksdrifta, og vurdere:

a. Retningslinjer for hva som kan regnes som «landbruksdrift» på setra (krav til beitebruk og/eller bruk av jorda). Mange seterhus går etter hvert over til å fungere som fritidsboliger. Det er en lempeligere dispensasjonspraksis i byggesaker og motorferdselsaker for landbruksdrift enn for private hytteeiere. For å kunne videreføre dette er det viktig at landbruksdrifta er reell.

b. Det bør vurderes om utplassering av saltsteiner bør inngå i en beiteplan e.l. der plassering og inngjerding vurderes opp mot faren for sjukdomsspredning (jfr. forebyggende tiltak som er innført i områder med skrantesjuka).

9. For organisert ferdsel bør forskriftene endres (jfr. punkt 2). Ulike former for organisert ferdsel må likestilles ut fra hvilken skade de gjør på naturgrunnlaget. All organisert ferdsel bør ha meldeplikt. I soner med relativt liten ferdsel i dag bør alle organiserte turer være søknadspliktige.

10. DNTs hytter er i dag pålagt å holde stengt i kalvingsperioden (1.mai-10.juni). En slik stenging bør innføres også for utleiehytter inne i området.

11. Ferdseksregulerende tiltak må følges av god informasjon for å forklare bakgrunnen for de tiltak som innføres.

12. Hemmeldalen naturreservat har en viktig funksjon som kalvings- og oppvekstområde for villreinen i Rondane Sør. Hemmeldalen naturreservat har, sammenlignet med områdene lengre nord, relativt liten ferdsel. Forvaltningsplanen bør ha som mål at ferdselen og forstyrrelsene i området ikke skal øke. Retningslinjene i forvaltningsplanen bør i hovedsak videreføres med noen endringer:

- a. Nye stier og løyper i området skal ikke etableres.
- b. Lengden på skiløypa innover til Støypholen bør vurderes, og det bør vurderes å begrense bruken om våren for å skjerme trekk til kalvingsområder.
- c. Motorferdsel vinterstid bør avsluttes andre påskedag, dvs. så tidlig som mulig.

13. Et overvåkingsprogram bør etableres for verneområdene i Rondane-Dovre med særlig fokus på villrein og ferdsel.

14. Nemnda er negativ til å åpne for sykling på andre strekninger enn det som er tillatt i dag, og frarår også at det åpnes for bruk av el-sykkel.

15. Det bør tas en gjennomgang av parkerings-, stopp- og campingregimet for hele det eksisterende vegnett, ikke bare de strekningene der forbud er foreslått foran.

16. Det bør avsettes statlige midler til å fjerne bygninger og anlegg som er uheldige for villreinen, for eksempel «Antonhuset» langs Grimsdalsvegen.

17. For å ivareta villreinstammen i Rondane er det framover nødvendig å ta tydeligere valg enn tidligere, ikke bare mellom bruk og vern, men også mellom ulike brukerinteresser. Tradisjonell landbruksdrift bidrar til å ivareta verneverdiene gjennom beiting, og den ivaretar kulturhistoriske verdier i seterlandskapet. I tillegg bidrar landbruksdrifta til å opprettholde bosetting i lokalsamfunnene rundt verneområdene. Dette er vektige argumenter for å prioritere tradisjonell landbruksdrift foran allmenhetens ferdsel.

18. Allemannsretten er et gode som er rotfestet i norsk allmenhet, og som det er viktig å hegne om. Det er imidlertid lite sannsynlig at vi vil ha en villreinstamme i Rondane i framtida uten en sterkere styring på ferdselen. Ferdseksrestriksjoner innføres nå av flere kommuner rundt om i landet, grunnet i forurensingshensyn og sikkerhetshensyn. Ferdseksrestriksjoner er også innført i fuglereservater for avgrensede perioder. Det bør da være legitimt å innføre ferdselsrestriksjoner for å ivareta en av de få gjenværende

bestandene av den siste europeiske villreinen, som sammen med villreinen i Snøhetta og Sølnekletten er blant de genetisk mest opprinnelige. En skal være forsiktig med å legge begrensninger på allmenhetens ferdsel, men en er nå i Rondane kommet til et stadium der dette må vurderes.

Sekretariatets kommentar:

Regional plan for Rondane Sølnekletten gir en overordna arealstrategi for villreinen. I tillegg vil kvalitetsnormen for villrein kunne komme med nye føringer for arealbruken.

Det primære å gjennomføre rulleringen av forvaltningsplanen nå. Forvaltningsplanen kan rulleres dersom det kommer nye føringer i regional plan eller som følge av nye nasjonale føringer.

Spørsmålet om ferdselsreguleringer vil bli vurdert i arbeidet med forvaltningsplan. En tenker da på hjemmelen som Miljødirektoratet har etter verneforskriftene til å vedta forskrift om ferdselsrestriksjoner. Slike restriksjoner må være målretta mot bedring av villreins bruk av leveområder og trekkveger, og ikke en allmenn inngripen i allemannsretten.

Traseer for stier og løyper vil bli et sentralt tema, og vi vil vurdere villreinnemndas konkrete innspill til nedlegging av enkelte traseer. Det samme gjelder bruken av vegger og kjørespor.

Det har kommet et nytt og oppdatert kunnskapsgrunnlag som i stor grad blir lagt til grunn i forvaltningen av områdene.

Fokusområdene som er definert i arbeidet med Kvalitetsnormen for villrein, delnorm 3 er et godt utgangspunkt for å vurdere tiltak for å ivareta villreins leveområder i forvaltningsplanarbeidet.

Vi tar med innspillet om en to-delt arealstrategi/sonering i forvaltningsplanarbeidet.

Vi er enig i at det bør fastsettes bevaringsmål for villrein, men må ta en nærmere vurdering av hvordan dette skal utformes, innenfor systemet NatStat.

Det er aktuelt å utarbeide ulike tema-/sårbarhetskart i forbindelse arbeidet med forvaltningsplanen.

Generelt er det SNO som forestår oppsyn i verneområdene. Videre er det lagt opp til at overvåking av verneverdiene i stor grad skal følges opp gjennom fastsetting av bevaringsmål i fagsystemet NatStat/Nat Reg.

Det blir opp til nasjonalparkstyret å avgjøre hvilke forslag til forskriftsendringer som skal spilles inn til Miljødirektoratet.

Definisjon av og retningslinjer for organisert ferdsel/ferdselsformer som kan være til skade for verneverdien blir et tema i forvaltningsplanarbeidet.

Vi legger til grunn at definisjonen av landbruk (LNF) i plan- og bygningsloven blir videreført. Vi har en etablert praksis for uttransport av slatsteiner, og inntrykket er at det fungerer greit.

Nasjonalparkstyret kan ikke pålegge turisthytter (DNT/private) å holde stengt i perioder. Dette må i såfall være en selvpålagt ordning fra aktørene.

Forvaltningsplanen må legge opp til at motorferdselen holder seg på et minimum, og at det ikke blir en lempeligere praksis innenfor verneområdene enn utenfor.

Retningslinjer om perioder og traseer m.m. for motorferdsel i Hemmeldalen NR må vurderes opp mot et oppdatert kunnskapsgrunnlag om villreins bruk av områdene.

Sekretariatet opplever å ha god dialog med ulike forvaltningsniv, og legger stor vekt på å videreføre det.

Sekretariatet slutter seg til at overvåking av villrein og ferdsel i Rondane videreføres.

Vi legge til grunn et felles kunnskapsgrunnlag og overordna målsettinger for de ulike verneområdene. Områdene er av ulik vernekategori, og dette må en ta hensyn til i planarbeidet.

Innspillet blir ellers tatt til orientering.

25

Kiær Mykleby, 01.09.21

Som næringsdrivende med et betydelig areal innenfor Hemmeldalen naturreservat har Kiær Mykleby følgende tilbakemeldinger og forslag til ny forvaltningsplan.

Ønske om endring i verneforskriften

Vi er oppmerksomme på at rullering av forvaltningsplan ikke innebærer endring av verneforskriften. Like fullt står det nevnt i høringsbrevet vi har mottatt at det i den grad det kommer inn slike innspill (som innebærer endring i verneforskriften), så kan disse samles og legges frem i en egen sak for nasjonalparkstyret, som i sin tur kan sende en anmodning til Statsforvalteren og Miljødirektoratet om å ta innspillene opp til videre behandling. I den forbindelse vil vi be om at skånsom plukkhogst på frossen mark vinterstid bør tillates i Søkkunddalen, da det har vært en vesentlig faktor med på å forme det spesielle skoglandskapet som i dag fremstår verneverdig. I hele Søkkunddalen kan man finne gamle stubber fra tidligere tiders plukkhogst og stripehogst, og både hogsten og beiting har vært med på å forme skog- og artsbildet i denne dalen.

Stier

Det eksisterer noen gamle stier i terrenget, som det ser ut til at ikke er registrert i nåværende forvaltningsplan. Ett slikt eksempel er stien sørover på hardbakken fra Søkkundsetra, som deler seg i to. Den ene stien går østover og krysser myrdraget og Søkkunda, for så å komme inn på sti i nordenden av vestre Søkkundsjøen. Den andre går videre sørover mot Gråberget og Himmelsjøen. Det går også en gammel sti fra Søkkundsetra opp på Storbekkfjell.

Motorferdsel, søknader og rapporteringer

Dette er et hjertesukk fra vår side - det blir for mange søknader og rapporteringer. Både i forhold til Hemmeldalen naturreservat, og samlet sett for gårdsdrift og næringsliv. Hver for seg er de fleste av disse byråkratiske rundene overkommelige, men totalen blir for stor, og det er rett og slett vanskelig å finne tid til alt. Vi oppfordrer sterkt til å holde disse kravene på et minimum; tillate så enkle prosedyrer som mulig.

Ett eksempel på et område hvor prosedyren lett kan forenkles, er fra søknadskravene for vedlikehold av traktorveien inn til Søkkundsetra. Forrige gang det var behov for vedlikehold der ble det stilt krav om både befaring fra vernemyndighetene, samt GPS-merking av alle punkter langs veien som trengte litt ekstra grus og reparasjon. Med tidspresset landbruket må håndtere føles slike krav unødvendig strenge og direkte belastende. Det går med mye tid, og det som kunne vært en relativt enkel søknadsprosess blir en mange timers jobb - for å få lov til å gjøre jobben.

Organisert bruk av hest

I verneforskriften står det i § 3 ledd 6 at sykling og organisert bruk av hest bare er tillatt på traseer utpekt i forvaltningsplanen. Ingen slike traseer er utpekt i den gjeldende forvaltningplanen.

På side 7 i prosjektplanen som nå er sendt på høring (styresak 8/2021, Rondane-Dovre nasjonalparkstyre), står det følgende om organisert bruk av hest: "Enkeltpersoners bruk av hest skal være tillatt. Organisert bruk av hest skal normal være tillatt på veier, samt traseer og områder som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen. Aktuelle traseer og eventuelt områder skal således angis i forvaltningsplan. Organisert bruk av hest utenfor veg og slike angitte traseer skal da være søknadspliktig. Det er særlig hensynet til markslitasje som

gjør det nødvendig å legge restriksjoner på denne typen organisert virksomhet.” Dette forstår vi slik at det ikke er nødvendig å søke om at traktorveien til Søkkundsetra skal utpekes som trase for organisert ferdsel med hest, siden dette normalt skal være tillatt på veg.

Traséforslag for organisert ferdsel med hest

Vi søker herved om å få godkjent disse tre stiene som traseer for organisert ferdsel med hest:

- Stien fra Myklebysetra opp over Myklebyskarven, ned til vestre Søkkundsjøen, over Søkkunddalen og nordover langs hardbakken inn på Søkkundsetra.

- Stien som begynner ved demningen i nordenden av Myklebysjøen og går vestover. Denne deler seg i to like etter at man kommer innenfor naturreservatets grenser, hvor søndre sti går vestover forbi lille Helgetjern, mens nordre sti går nord for topp merket “1069”, og kommer ut på Birkebeinerveien ca 1 km lengre nord.

Disse tre stiene utgjør en veldig fin rute mellom gårdens setre på Myklebysetra, Søkkundsetra, og Skarvsetra ved Birkebeinerveien, som undertegnede har ridd et par ganger selv. Dette hadde vært en veldig fin tur å kunne ta med gjester på. Omfanget det er snakk om, er maksimalt 3-4 turer i året, og maks 10 ryttere i gruppen.

Bruk av hest til jordbruksoppgaver:

Saueslipp og sauesanking

Undertegnede har svært god hjelp av hest i forbindelse med slipp av gårdens saueflokk på utmarksbeite i fjellet i juni, og sanking i september. Når saueflokken drives fra Myklebysetra og inn til Søkkundsetra for fjellbeite, spares 10-12 kjøreturer inn til Søkkundsetra med traktor og henger, som ellers er måten å få flokken inn til setra. Hestene gjør en uvurderlig jobb for å holde kontroll på den store saueflokken når vi følger veien innover, hver gang sauene tar feil vei i kryss, eller sprer seg i åpne områder. Området spares da for flere dager med kontinuerlig traktorkjøring. Tilsvarende spares også kjøring i forbindelse med sankingen.

Etter gjennomgang av gjeldende forvaltningsplan, og undersøkelser av relevante definisjoner, synes det åpenbart for oss at en slik bruk av hest faller utenfor hva man normalt forstår med begrepet “organisert ferdsel”. På side 30 i gjeldende forvaltningsplan står følgende definisjon av organisert ferdsel med hest: “Ferdslen der en planlegger, koordinerer eller arrangerer en aktivitet som er kunngjort/markedsført på forhånd.” Når det gjelder saueslipp og sanking så vil det ikke arrangeres en aktivitet for aktivitetens eller deltagernes skyld, men gjester vil inviteres med for å gjøre en jobb i jordbruket, som uansett må gjøres. Vi mener det må være en vesentlig forskjell på å koordinere en gruppe ryttere for å få en nødvendig jordbruksjobb gjort, og det å planlegge og å markedsføre en vanlig guidet ridetur. I regjeringens publikasjon “Hesten som ressurs - Lokal næringsutvikling”, vises det på side 14 til en veileder om opprettelse av verneområder etter naturmangfoldloven, utgitt av Miljødirektoratet. Det gjengis her at “Guidede turer med større grupper regnes som organisert ferdsel”. Dette mener vi støtter vår tolkning; at en slik begrenset bruk av hest til en jordbruksoppgave, ikke er å anse som organisert ferdsel med hest. Saueslipp og -sanking begrenser seg til noen få dager i året: Én dag med slipp i juni og en helg med sanking i september, pluss eventuelt noen få enkeltdager på sauesanking etter hovedsankehelgen. Det gjelder en begrenset gruppe (normalt 4-8 ekvipasjer), og foregår ikke som en guidet tur; det er en jobb.

For ordens skyld vil vi legge til at denne bruken av hest ikke truer formålet med vernet (jf § 2 i verneforskriftene), eller verneverdiene som er beskrevet nærmere i forvaltningsplanen. Denne ferdselen er skånsom, og i tråd med målet i gjeldende forvaltningsplan; at all ferdsel skal skje varsomt og slik at ikke vegetasjon, dyreliv og kulturminner blir ødelagt,

skadet eller unødig forstyrret. En slik bruk av hest bidrar ikke til uheldig markslitasje eller forstyrrelser av villreinen. Det må være positivt at bruken av hest gir mindre motorferdsel. Undertegnede bidrar gjerne med mer informasjon dersom det er ønskelig.

Sekretariatets kommentar:

Det blir opp til nasjonalparkstyret å avgjøre hvilke forslag til forskriftsendringer som skal spilles inn til Miljødirektoratet.

Verneforskriften for Hemmeldalen NR sier bl.a. at sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på traseer utpekt i forvaltningsplan etter § 7. Innspillet fra Kiær er således relevant, men må vurderes i det videre forvaltningsplanarbeidet, opp mot hensynet til verneformålet og verneverdiene.

26

Vulufjell fjellstyre, 14.09.21

Forvaltningsplanen for Rondane – Dovre nasjonalpark skal rulleres i år. Fjellstyret sammen med flere kommuner har fått utsatt frist til 1.10 til å komme med innspill. Det er viktig at fjellstyret kommer med innspill før høringsforslaget blir sendt ut til berørte parter.

VURDERING:

Generelt.

Den nåværende forvaltningsplanen har ikke fungert etter hensikten. I stor grad skyldes dette at man ikke så for seg den utviklingen som kom bla. med økende aktivitet i hele nasjonalparken. Noe som har medført at verneformålet ikke kan sies å være oppfylt. En rulling må føre til en innstramning og en mer likebehandling, som samtidig tar mer hensyn til bruksrettene som beitebruk, jakt og fiske. Slik det fungerer i dag vil hver ny aktivitet som tillates gå utover en annen aktivitet som er der i dag.

Forvaltningsplanarbeidet må også ta hensyn til at det foregår en parallell prosess, Villreinnormen. Dette arbeidet vil definere de ulike villreinområdene etter et trafikklyssystem, slik det er gjort for villaksen. Her sees det på ulike parametere, og for Rondane sin del vil de fleste av disse sannsynligvis bli røde. Det vil da fra sentralt hold bli utarbeidet et sett med tiltak slik at Rondane kan klassifiseres som gult eller grønt. Det er viktig å ha dette med seg i arbeidet med rulleringen, slik at en ny forvaltningsplan ikke forverrer situasjonen vi har i Rondane i dag. Situasjonen for villrein i dag, er at den kun benytter halvparten av det arealet som opprinnelig ble vernet for å ta vare på den i 1962.

Organisert ferdsel.

Organisert ferdsel må omsøkes om det foregår utenfor merkede stier. Unntaket her er skoleklasser, turistforeninger, idrettslag og ideelle organisasjoner. Her bør dette innskrenkes til kun å gjelde skoleklasser, og søknadsplikten bør gjøres gjeldene også på merkede stier. De senere årene har vi sett at idrettsarrangementer f.eks. ultraløp, blir arrangert langs merkede stier. Det er en økende bruk av nasjonalparken for denne typen arrangementer/stevner.

DNT regnes ikke som reiselivsaktør, men som turistforening/ideell organisasjon. Dette innebærer bla. at de kan drive guidede turer uten søknad også utenfor merkede stier. En lokal reiselivsarrangør må søke dispensasjon. Det bør være et krav i ny forvaltningsplan at DNT ikke lenger får særbehandling, men likestilles med andre reiselivsaktører.

Merking/tilrettelegging.

DNT stien fra Søre Eldåseter til Bjørnhollia går tvers igjennom statsallmenningen, øst - vest. Her er det økende turisttrafikk, DNT markedsfører denne ruten og arrangerer også guidede fellesturer(SAGA turen), i barmarksperioden. Dette fører til økt ferdsel i området, ikke bare av de som går fellesturer, men mange følger DNT sine markedsførte ruter som privatpersoner.

Slik aktivitet vil medføre et strengere regime for de bruksberettigede og bygdefolks bruk av fjellet. Stien virker også forstyrrende på villreinens muligheter til å benytte beiteområder i nærheten av stien. Tilgangen på beite for villrein i vulufjell har begrenset seg de senere årene da de i tillegg til forstyrrelser fra ferdsel, konkurrerer med storfe. Det er derfor viktig at stien ikke lenger merkes og markedsføres av DNT.

FJELLSTYRETS VEDTAK:

Vulufjell fjellstyre har følgende innspill til rullering av Forvaltningsplanen for Rondane – Dovre:

1. Merking av DNT stien fra Eldåbu til Bjørnhollia vurderes.
2. Det må vurderes om organiserte turer må omsøkes, både på og utenfor merkede stier. Unntaket kan være skoleklasser.
3. Bruksrettene som beite, jakt og fiske, samt allemannsretten og formålet med vernet, må ivaretas, selv om det kan gå på bekostning av tilrettelegging og annen DNT/reiselivsaktivitet.
4. Villreinnormen må tas med i betraktning, i samband med rulleringen av forvaltningsplanen.

Vedtaket var enstemmig.

Sekretariatets kommentar:

Fokusområdene som er definert i arbeidet med Kvalitetsnormen for villrein, delnorm 3 er et godt utgangspunkt for å vurdere tiltak for å ivareta villreinens leveområder i forvaltningsplanarbeidet.

Definisjon av og retningslinjer for organisert ferdsel/ferdselsformer som kan være til skade for verneverdien blir et tema i forvaltningsplanarbeidet.

Traseer for stier og løyper vil bli et sentralt tema, og vi vil vurdere fjellstyrets konkrete innspill til nedlegging av enkelte traseer.

Bruksretter som beite, jakt og fiske, samt allemannsretten er ivaretatt i verneforskriftene og gjeldende forvaltningsplan.

27

Sel fjellstyre, 24.09.21

Innledning:

Norge har villrein som særlig ansvarsart. De to mest genetisk reine villreinstammene er Rondane og Dovrefjell, derfor har disse særlig stor fokus. I Rondane har villrein blitt delt opp i tre stammer av menneskelig aktivitet. Reinens arealbruk tyder på at en ytterligere oppspalting er i ferd med å skje.

Da Rondane nasjonalpark ble opprettet var et av formåla å ta vare på villreinen. I dag bruker villreinen bare halve arealet til nasjonalparken pga. menneskelig aktivitet.

Villreintrekket over Ula og videre forbi Peer Gynt har vært hovedtrekket nord – sør, men har nå stoppet opp. Alle dyregravene ved Ula og på Dahleranden viser at dette har vært hovedtrekket i hundrevis av år.

Det er nå vedtatt en Kvalitetsnorm for villrein. Den trådte i kraft 23.06.2020 og ligger på Lovdata som forskrift. Alle villreinområder i Norge skal vurderes etter denne. Vurderinga for Rondane vil være ferdig i høst. Flere elementer i villreinområdene blir vurdert og resultatet angis i tre farger: grønt, gult og rødt. Hvis et element blir rødt betyr det at tiltak skal iverksettes. Alt tyder på at pga. at trekket over Ula har stoppet vil Rondane få rødt på dette punktet. Det betyr at tiltak skal iverksettes.

Sel kommune har nå to valg. Man kan enten la være å komme med forslag, og vente på de tiltakene Miljødirektoratet foreslår. Så kan vi forsøke å forhandle om, eller å avverge

disse. Alternativt kan Sel kommune sette seg i førersetet, ta styring over prosessen, og komme med forslag til tiltak som er gunstig for villrein samtidig som næringslivsinteressene ivaretas og utvikles. Kunnskapen om dette er lokalt, og ved å innta en aktiv rolle viser vi at vi klarer å handtere dette lokalt. Hvis Miljødirektoratet styrer prosessen, vil tiltaka være ensidig fokusert på villrein. Ut fra uttalelser som har kommet i prosessen er det grunn til å regne med at tiltakene vil bli inngripende.

Hvis Sel kommune styrer prosessen kan vi kombinere hensynet til villrein med tiltak som kommer reiselivet til gode. Det er grunn til å tro at Miljødirektoratet vil være positiv til en slik tankegang.

Forslaga nedenfor er en omfattende liste med tiltak som forsøker å balansere hensyn til både villrein og reiseliv. Målet er at man gjennom justeringer av dagens situasjon, samt utvikling av nye reiselivsmuligheter på Mysusæter, vil finne løsninger som kan komme både villrein og reiseliv til gode. Planen kan synes ambisiøs, men det er ingen tvil om at skal et slikt prosjekt lykkes er tidspunktet nå. Vurderinga etter Kvalitetsnormen kommer nå, Forvaltningsplan skal revideres nå og det er et stort miljøfokus generelt – ikke minst på villrein.

Vi tror at Miljødirektoratet vil være villig til å gå inn med betydelige midler i en slik pakke. Betingelsen vil være at de vurderer at nytteeffekten for villrein er tilstrekkelig stor.

Viewpoint på Ranglarhøa har vært forsøkt utredet før, da styrt av Sel kommune. I første omgang kom det ikke midler fordi det var sett på som et ensidig tiltak for reiselivet, og ikke var kombinert med tiltak for villrein. Nå er det bevilget kr. 920 000 til forprosjekt, men nå er det Innlandet fylkeskommune som styrer prosessen. Dette er et eksempel på hvordan vi risikerer å miste lokalt eierskap over lokale prosesser, samt midler til utvikling, ved ikke å fokusere på tiltak for villreinen i tilstrekkelig grad når planer legges.

Gjennomføring av tiltaka nedenfor vil gi Mysusæter et løft, og vil være gunstig for en videre utvikling av Mysusæter. Mysusæter vil bli det naturlige stoppepunkt, og ikke som i dag at turistene i stor grad kjører direkte til Spranget. Formålet for de fleste som besøker Mysusæter i dag er enten fottur med første stopp Rondvassbu, eller dagsturer i området og så kjører de videre etterpå. Det er mulig å utvikle andre opplevelsesturer i nærområdene som gjør at turistene vil oppholde på seg på Mysusæter lenger. Samtidig er det viktig å kanalisere denne økte trafikken, og en betydelig del av nåværende trafikk, til områder som ikke er i konflikt med villrein. Forslaga nedenfor er et ledd i dette.

Forslaga vil ikke gjøre at det er mulig for villrein å trekke nord – sør i høysesong for turisttrafikken (St. Hans til ut august og rundt påske). Men seinhøstes til ut i januar og i perioden etter påske fram til St.Hans.

Går Sel kommune inn for en slik plan er neste skritt å gå inn i forhandling med Miljødirektoratet om hvilken muligheter for støtte det er til et slikt prosjekt. Når det er avklart vil en vite om det er realistiske muligheter for gjennomføring. Da blir trinn to å søke om støtte til et forprosjekt der en kan få nødvendige avklaringer med grunneiere og de formelle ting som må på plass.

Generelt:

- Miljøkvalitetsnormen for Villrein må tas inn i arbeidet med rullering av planen.
- Beitenæringen bør få dispensasjon for et visst antall turer på veiene Spranget – Rondvassbu og Straumbu – Bjørnhollia i forbindelse med sanking av beitedyr.

Tiltak for villrein og næringsliv:

1. Nasjonalparksenter for Rondane Nasjonalpark på Mysusæter ved butikken.
2. Viewpoint på Ranglarhøa med merket sti fra Nasjonalparksenteret.
3. Merket tursti opp sør for Nasjonalparksenteret mot Gråhøa.

4. Informasjon i Nasjonalparksenteret om Kvitskriuprestein. Det bør vurderes å utvikle et stialternativ videre fra Kvitskriuprestein.
 5. Langtidsparkering på Mysusæter.
 6. Dagparkering på Spranget, fysiske sperre som for eksempel grøfter for å hindre uønsket parkering langs veien.
 7. Ny bru over Ula ved Ultunga for vintertransport til Rondvassbu og for løypemaskin for kjøring av skiløyper om vinteren. Brua er under bygging.
 8. Fjerning av brua ved Spranget, og dermed stien langs Ula på vestsida.
 9. Etablering av ny utleggsbru for beitenæringa lenger ned langs Ula. Denne legges ut ved start av beitesesongen (15.06) og tas inn ved beitesesongens slutt (01.10). Det skal ikke settes opp skilt som viser at brua er der.
 10. Nedlegging av stien fra Rondvassbu til Per Gynt over Randen.
 11. Åpningstida på sjølbetjeningshytta på Rondvassbu må være lik åpningstida på hovedhytta. Alternativt flyttes sjølbetjeningsbua ved Rondvassbu ned til Mysusæter.
 12. Peer Gynt bua må følge samme åpningstider som Rondvassbu som ytre rammer for når de kan drive virksomhet inkludert utleie av hyttene på Per Gynt.
 13. Det bør gis løyve til at beitelaga kan kjøre inn et gitt antall turer til Rondvassbu med bil/traktor og sankehenger i tidsrommet 1. juli til 25. september for tilsyn og å ta ned beitedyra.
 14. Det må søkes om all organisert ferdsel uansett hvem som står bak. Det eneste unntaket er skoleklasser.
 15. Vernemyndighetene bør være med å finansiere tilrettelegging av stier utenom verneområdene når de inngår som planlagte avbøtende tiltak.
 16. Nedlegging av DNT stien gjennom Kvernslådalen til Dørålseter, og DNT ti over Sletthø til Haverdalen.
- Begrunnelse for tiltaka:
1. Nasjonalparksenter for Rondane Nasjonalpark på Mysusæter ved butikken. Nasjonalparksenteret må være av en betydelig størrelse slik at det er attraktivt å stoppe og gå inn der. Rondane er Norges første nasjonalpark. Mysusæter er hovedinnfallsporten til nasjonalparken, og en naturlig lokasjon for å lage et påkostet nasjonalparksenter. Senteret må inneholde informasjon om nasjonalparken, fangstkultur, dyre- og planteliv. Alt som et Nasjonalparksenter for Rondane bør inneholde. Det må være toalettløsning i Nasjonalparksenteret som er åpen både sommer og vinter. Dette vil være med å gi Mysusæter et løft som reisemål, og gjøre Mysusæter til et naturlig stoppunkt for turister. Det vil ikke bli som i dag at turistene i stor grad kjører direkte til Spranget. Dette vil føre til at mange turister besøker Nasjonalparksenteret, går turen opp til Viewpoint, og lar det være opplevelsen av Rondane. Noen vil overnatte og bruke de andre tilrettelagte opplevelsene i området. Dette er et viktig tiltak for å redusere ferdselen innover mot Rondvassbu. Det bør vurderes å gi kontorplass til Fjellstyret og annen oppsynstjeneste i Nasjonalparken i Nasjonalparksenteret.
 2. Viewpoint på Ranglarhøa. Det må etableres en sti opp fra Nasjonalparksenteret på Mysusæter til Viewpoint. Langs stien må det settes opp informasjonsskilt om nasjonalparken, verneformål, dyreliv, fangstkultur og planteliv i fjellet. Stien må være en opplevelsestur, og forberedelse til den flotte opplevelsen de får når de kommer opp på Viewpoint.
 3. Informasjon på Nasjonalparksenteret om andre turstier i området som er tilrettelagt som opplevelsesstier. Det bør merkes en sti opp sør for Nasjonalparksenteret opp mot Gråhøa.

Stien må lages som opplevelsestur med informasjon om fjelltopper og nasjonalparker du ser fra toppen.

4. På Nasjonalparksenteret bør det være informasjon om Kvitskriuprestein. Det bør vurderes om det kan utvikles en tursti videre langs Ula med informasjonsskilt langs stien om kvartærgeologi, planteliv i bekkekløfter, osv.

5. Langtidsparkering på Mysuseter. Det skal være anledning og kjøre opp med bil til dagparkeringa. Der kan de slippe av folk og bagasje, og kjøre ned til langtidsparkeringa igjen. Dette for ikke å gjøre det unødvendig tungvint for folk som skal på langtur med tunge sekker.

6. Dagparkering på Spranget. Det må kun være tillatt å stå parkert der fra 06.00 til 22.00 om kvelden for å sikre at ikke langtidsparkering skjer der. Overtredelse må føre til bøtelegging.

7. Sti fra Mysuseter til utkikkspunkt Ranglarhø. Det er et flatt platå, ikke langt opp i sida, der en har flott utsikt. Dette er og tegnet av landskapsarkitektkontoret Feste. Utsiktspunktet skal ha horisontal tavle med navnsetting av alle fjelltoppene en ser. Informasjonsskilt om nasjonalparken, verneformål, dyreliv, fangstkultur og planteliv i fjellet. Det må være tilstrekkelig med sitteplasser og bord, slik at folk kan sitte der og kose seg med mat og kaffe. Dette er et viktig tiltak som vil føre til at en del av dagsturistene som bare skal oppleve Rondane, går til utsiktspunktet istedenfor å gå innover veien mot Rondvassbu. Det vil dermed være et viktig kanaliseringstiltak for å redusere trafikken innover mot Rondvassbu.

8. Ny bru over Ula ved Ultunga for vintertransport til Rondvassbu, og for løypemaskina for kjøring av skiløyper om vinteren. Brua er under bygging. DNT vil ha ansvaret for denne.

9. Fjerning av brua ved Spranget, og dermed stien langs Ula på vestsida. Dette er et svært viktig tiltak for å skape ro i området mot botnene. Dette området var tradisjonelt et viktig område for rein under trekket nord-sør. Dette var ofte pauseområde før de trakk over Ula eller etter de hadde trukket over Ula.

10. Etablering av ny utleggsbru for beitenæring og småviltjakt lenger ned langs Ula. Denne legges ut ved beitesesongens start (15.06) og tas inn ved beitesesongens slutt (01.10), eller litt senere for å ta hensyn til småviltjakta. Det skal ikke settes opp skilt som viser at brua er der. Så lenge det ikke blir skilta ned til brua vil det bare være de som bruker den i næring/småviltjakt som vil ta den i bruk fordi de besøkende turistene ikke vil vite om den. Beitenæringa trenger brua til flytting av dyr og tilsyn, og den er praktisk for småviltjegeren.

11. Nedlegging av stien fra Rondvassbu til Per Gynt over Randen. Den er viktig fordi villrein bruker botnene på vestsida av Ula som mellomstasjon på trekket nord-sør. Hvis det blir tilstrekkelig ro i botnene kan villrein begynne å bruke dette området utenom trekket igjen. Begrunnelsen blir den samme som under pkt. 10. Derfor bør det ikke gis tillatelse til guida turer til Sagtind (Troltdinden) gjennom Kaldbekkbotn for å redusere trafikken inn mot botnene.

12. Åpningstida på sjølbetjeningshytta på Rondvassbu må være lik åpningstida på hovedhytta. Det vil være i skuldresesongene (sein høst/tidlig vinter og vår/forsommer) at det vil være mulig å få i gang trekket igjen. Det er derfor viktig at sjølbetjeningshytta ikke har åpent, og dermed skaper trafikk, utenom åpningstida på hovedhytta

13. Peer Gynt bua, inkludert utleie av hyttene på Per Gynt, må følge samme åpningstider som Rondvassbu som ytre rammer for når de kan drive virksomhet. Villrein må passere innenfor Peer Gynt for å komme nord-sør. Dette passasjen er like viktig som Spranget. Det må derfor gjøres tiltak som gjør det lettere for rein å passere dette punktet. Det betyr at det er nødvendig å begrense tida på aktiviteten rundt Peer Gynt.

14. Det bør gis tillatelse til at beitelaga kan kjøre et gitt antall turer inn til Rondvassbu med bil og sankehenger i tidsrommet 1. september til 1. oktober for å ta ned beitedyra. Dette vil være lite konfliktfyllt i forhold til villrein, men viktig for beitelaga.

Sekretariatets kommentar:

Sel fjellstyre kommer med mange relevante innspill og synspunktsom må vurderes i det videre arbeidet. Flere av innspillene av konkret art, som det er for tidlig å ta stilling nå.

Kvalitetsnormen for villrein vil kunne komme med nye føringer for arealbruken. Det primære er å gjennomføre en rullering av forvaltningsplanen nå. Forvaltningsplanen kan rulleres dersom det kommer nye føringer i regional plan eller som følge av nye nasjonale føringer.

28

Innlandet Bondelag, 24.09.21

Vi viser til varsel om oppstart / prosjektplan der vi inviteres til å gi innspill på noen aktuelle temaer i arbeidet med rullering av forvaltningsplan.

Generelt

Landbruket har vært og er den viktigste forvalteren av nasjonalparken gjennom aktiv drift og bruk av utmarksressursene, først og fremst ved setring og beiting. For å forvalte og beholde naturverdiene, er det viktig at det også i fortsettelsen legges best mulig til rette for aktiv bruk av utmarka. Det er også viktig at utmarksressursene brukes til å sikre matproduksjonen med grunnlag i de store utmarksressursene som vi har i bl.a. dette området.

Det er viktig at forvaltningsplanen tar hensyn til tidligere tradisjoner og bruk av området.

Beiterett, seterrett og bruksrett er helt avgjørende for forvaltningen av nasjonalparkene. Disse rettighetene må ikke svekkes.

Våre innspill bygger på innspill fra lokallagene, og er innspill knyttet til forvaltningen av verneområdene, først og fremst tiltak som er viktige for næringsmessig utnyttning av området.

Innspillene fra lokallagene følger vedlagt.

Innspill til konkrete tiltak

Motorferdsel:

- Ønske om noe fleksibilitet når det gjelder åpning av veiene ved behov for å kunne gjøre nødvendig arbeid på jorda i fjellet, drift av setrer, gjerding etc. til riktig tid. Det bør være mulig å bruke veiene til nødvendig arbeid i næringsøyemed utenom de fastsatte åpningstidene.
- Fjellveiene i ett område bør ha samme åpningstider, f.eks. Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen.
- Fire turer ved kjøring til hytter med proviant, brensel etc. er lite og er en betydelig begrensning i forhold til det verneforskriften sier. Vi mener det ikke er behov for antallsbegrensning ut fra at antall hytter dette gjelder er få og omfanget lite, samt at det er godt innarbeidede leiekjørere som kjører.
- Utkjøring av saltstein skjer årlig. Det bør gis hjemmel for det i verneforskriften.
- Ved skadefelling av rovvilt må det på plass rutiner og opplegg som sørger for raske svar for bruk av snøscooter for utkjøring av mannskap og evt. grovlokalisering av spor i forbindelse med skadefelling. Det bør vurderes å gi flerårig godkjenning.
- Ved bås jakt på jerv bør det legges opp til at det i samarbeid med Statsforvalter og kommune gis flerårige tillatelser. Det har til nå vært gitt 8 turer årlig, dette er tilstrekkelig.

- For å forenkle næringsvirksomhet og også forvaltning, bør det legges til rette for flerårige tillatelser der dette er mulig.

Bilveger

- Strekningen Fryvollane - Storgranbakken er fortsatt å anse som bilveg. I forvaltningsplanen må det legges til rette for at denne strekningen vedlikeholdes og brukes på samme måte som den var brukt før vernet.

Hogst

- Gjeldende regelverk videreføres, dvs. at hogst er tillatt i tråd med verneskogbestemmelsene i skogbruksloven.
- Skjøtselstiltak i Frydalen landskapsvernområde
- Det er registrert tre viktige lokaliteter i Nord-Fron med verdifull naturbeitemark, hvor lokalitetene er avhengig av godt beitetrykk for at naturverdiene skal opprettholdes. Vi håper Rondane – Dovre nasjonalparkstyre fortsetter det gode samarbeidet som er etablert med de ulike aktørene, og at det blir prioritert tilstrekkelig med midler til gjennomføring av nødvendige skjøtselstiltak.

Annet

- La vardene stå selv om stier «legges ned». Vardene er viktig å «navigere etter» ved tilsyn og sanking av dyr.
- På grunn av organisert beitebruk ønsker vi at beitebrukere skal falle inn under enkeltpersoner.
- I tidsrommet for høsting av naturressurser som fisk, bær og vilt bør det ikke være søknadspliktig for organisert bruk av hest såfremt hesten brukes i forbindelse med høsting av fisk, bær og vilt.
- Beitebrukere bør ha stående tillatelse til bruk av sykkel, herunder også elektrisk sykkel, under sanking utenfor sti for å muliggjøre en kortere sankingsperiode og behovet for mindre mannskap i fjellet. Dette er også gunstig for reinsdyrstammen.
- Under skadefelling bør jegere på kommunalt jaktlag ha lov til å benytte mekanisk og elektrisk sykkel utenfor sti fra og til post.
- - Det må legges til rette for at hjelpemannskaper kan benytte visse motoriserte/elektrifiserte kjøretøy uten behov for søknad når liv og helse er i fare.

Sekretariatets kommentar:

Åpningstider på vegene er regulert i verneforskriftene.

En begrensning i antall turer er viktig for å begrense motorferdselen. Sekretariatet opplever ikke å få mange søknader der det er ønske om flere enn fire turer. Bruk av leiekjører i landskapsvernområdene, utan at oppdragsgiver trenger søke om tillatelse, for inntil fire turer, er etter sekretariatets vurdering en prøveordning som har fungert godt.

Søknadsplikten for utkjøring av saltstein er styrt av verneforskriftene. Det gis flerårige tillatelser.

Ved behov for kjøring på Peer Gynt seterveg før 1. juni, kan det gis dispensasjon ved dokumenterte behov i samband med utøving av næringsvirksomhet, jf. det som står om samme i Grimsdalen LVO.

Behandles etter § 48, og i tråd med brev fra Miljødirektoratet (15.05.20) om redningstjenestens øvingsvirksomhet.

Sekretariatet mener vi har gode rutiner for behandling av søknader om motorferdsel i samband med skadefellingsløyver. Slike saker må behandles etter naturmangfoldoven § 48, og det kan derfor ikke gi stående tillatelser for en hel sesong. (sjekke tillatelser til bruk fangstbås)

Sekretariatet har en etablert praksis for å gi flerårige tillatelser for kurante, kjente, gjentatte formål, jf. gjeldende forvaltningsplan.

Sekretariatet har også gode erfaringer med samarbeid om skjøtselstiltak i Frydalen, og dette vil søkes videreført, jf. også at skjøtselplanen er på høring.

Det kan ikke gis stående tillatelser, da dette vil innebære en utvidelse av verneforskriftene. Bruk av el-sykkel er definert som motorferdsel, jf. brev fra Miljødirektoratet, datert 14.05.19.

Motorferdsel i samband med reelle redningsaksjoner er tillatt med direkte hjemmel i verneforskriftene.

Hvis vardene skal stå ved fjerning av T-merking, blir det et dilemma m.t.p. å få full effekt av tiltakets mål om redusert allmenn ferdsel.

29

Dovre Bondelag, 15.08.21

Innspill til oppstarten av rullering av forvaltningsplan for Rondane og Hemmeldalen i

Begrepet forvaltning liar vært gjennomgående brulct i alle planer laget for å opprettholde nasjonalparkene våre. Det begrepet er forenelig med alt landbruket har stått for og fortsatt står for i dag. Naturressursene har til alle tider vært forvaltet av de som bor i og livnærer seg av dem - enten det er snakk om jord, skog, vann, fjell eller vilt. De lokale som bor i og ved nasjonalparkene, og har sitt liv og virke her; bønder, gjetere, skogbrukere, jegere, fiskere, sankere- innehar derfor en unik førstehåndskunnskap. Vi mener det sier seg selv at i en forvaltningsplan av en nasjonalpark bør og skal denne kunnskapen utgjøre en stor del. Jordbrukernes og jegernes forvaltning av naturressurser beror seg på erfaringer gjort gjennom generasjoner, og utgjør hele grunnmuren av at et naturområde har en slik unik verdi at det skal vernes.

Uten jevnlig beiting, jakt, fangst og hogst ville landskapet sett ganske annerledes ut. Det ser vi stadig flere eksempler på i dagens samfunn i form av for eksempel sterk gjengroing. Forskning-sågar forskning gjort i Grimsdalen i Rondane Nasjonalpark-har vist at artsmangfoldet øker i beitede områder. Der floraen er rik er også insektene mange, og videre fuglene. Alt henger sammen med alt. Og bidrar til en nasjonalpark som lever.

I en tid der vi ser økende etterspørsel etter ren, norsk mat-herunder lokalprodusert mat-har stadig flere bønder svart med å forsøke å ta i bruk flere av utmarksressursene til beiting, samt setring. Det kan nevnes Norturas satsning på Høgfjellslam, flere nyoppstartede forretninger som satser på kortreist kjøttmat fra fjellregionen vår, TINE ønsker mer melk produsert i sommerhalvåret, det legges mer til rette for setring i form av tilskuddsordninger- og med økt interesse for ferie i Norge under pandemien ser vi et klart økende marked.

Det er dermed helt tydelig at både myndigheter og befolkning ønsker at naturressursene våre skal bestå. Skal produksjonen av egen mat til egen befolkning fortsette og økes, må de samme myndighetene legge til rette for at naturressursene omkring oss kan brukes og slik forvaltes. Det gjelder også i høyeste grad i nasjonalparkene. Landbruk gir mat-det mest grunnleggende for et menneske-og det gir samtidig et kulturlandskap vérdt å verne og vérdt å ta vare på, 'A

legge til rette for landbruk i nasjonalparkene er vinn-vinn!

Beiterett, seterrett og bruksrett helt avgjørende for forvaltningen og skal ikke svekkes.

Konkrete tiltak:

- Der det vedtas at stier skal «legges ned», i form av fjerning av T-ér på varder og steiner langs stiene samt fjerning av merking på turkart, må vardene i seg selv få bli stående, Stiene er ofte svært gamle og opprinnelig dyretråkk eller benyttet i

forbindelse med tilsyn og sankning av dyr. Vardene er her helt avgjørende den dag i dag for å kunne navigere i for eksempel dårlig vær under tilsyn og sankning. Der stiene såkalt legges ned vil det i mange tilfeller være for å unngå sterk trafikk av gående og syklende. At stiene fortsatt kan brukes i forbindelse med nevnte forvaltning gir ikke på langt nær en slik uønsket trafikk.

- Blant annet Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen ble i sin tid bygget og finansiert av gårdene ved pliktarbeid og i næringsøyemed. Da som nå kan sesongvariasjonene være store fra år til år, og det er helt avgjørende for årets avling og beite at tilsyn, jordarbeiding, vanning og gjødsling av jorder og kveer bli gjort til riktig tid. Behovet kan ofte komme før ordinær åpningstid av fjellveiene, og det bør derfor være mulig å få bruke veiene i næringsøyemed også utenfor åpningstid. Dette kan uten problemer koordineres med fjelloppsyn av hensyn til villrein og annet vilt, samt veilag med tanke på veistandard.
- Fjellveiene i ett område bør ha lik åpningstid, eksempelvis Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen. Åpningstidene er i dag ulike, men er likevel satt av hensyn til én og samme villreinstamme som holder til i hele området. Åpningsdato for Haverdalsvegen bør derfor fremskyndes til å bli 5. juni som Grimsdalsvegen ellers. De to fjellveiene henger forøvrig sammen.
Vi ser frem til videre samarbeid om forvaltning av nasjonalparkene våre.

Sekretariatets kommentar:

Hvis vardene skal stå ved fjerning av T-merking, blir det et dilemma m.t.p. å få full effekt av tiltakets mål om redusert allmenn ferdsel.

Åpningstider på vegene er regulert i verneforskriftene

30

Nord-Fron Bondelag, udatert

2. Motorferdsel

a. Fire turer ved kjøring til hytter med proviant, brensel etc. er lite og er en betydelig begrensning i forhold til det verneforskriften sier. Vi mener det ikke er behov for antallsbegrensning ut fra at antall hytter dette gjelder er få og omfanget lite, samt at det er godt innarbeidede leiekjørere som kjører.

b. Ved utkjøring av saltstein i utgangspunktet burde vært gitt direkte hjemmel for dette i verneforskriften, da dette er noe som skjer årlig.

c. Vi mener det i forbindelse med drift av setrer, gjerdning før beiteslipp etc. bør åpnes for kjøring før 1. juni.

d. Ved skadefelling av rovvilt må det på plass rutiner og opplegg som sørger for raske svar for bruk av snøscooter for utkjøring av mannskap og evt. grovlokalisering av spori i forbindelse med skadefelling, og at det bør vurderes å gi flerårig godkjenning

e. Ved bås jakt på jerv bør det legges opp til at det i samarbeid med Statsforvalter og kommune gis flerårige tillatelser. Det har til nå vært gitt 8 turer årlig, dette er tilstrekkelig.

g. Det må generelt legges til rette og veiledes til at det velges flerårige tillatelser der dette er mulig.

3. Bilveger

a. Strekingen Fryvollane-Storgranbakkert er fortsatt å anse som bilveg og at det i forvaltningsplanen må legges til rette for at denne strekingen vedlikeholdes og brukes på samme måte som den var brukt før vernet.

4. Hogst

Gjeldende regelverk videreføres, dvs. at hogst er tillatt i tråd med vernskogbestemmelsene i skogbruksloven.

5. Skjøtselstiltak i Frydalen landskapsvernområde

a. Det er registrert tre viktige lokaliteter i Nord-Fron med verdifull naturbeitemark, hvor lokalitetene er avhengig av godt beitetrykk for at naturverdiene skal opprettholdes. Vi håper Rondane-Dovre nasjonalparkstyre fortsetter det gode samarbeidet som er etablert med de ulike aktørene, og at det blir prioritert tilstrekkelig med midler til gjennomføring av nødvendige skjøtselstiltak.

Sekretariatets kommentar:

Åpningstider på vegene er regulert i verneforskriftene.

En begrensning i antall turer er viktig for å begrense motorferdselen. Sekretariatet opplever ikke å få mange søknader der det er ønske om flere enn fire turer. Bruk av leiekjører i landskapsvernområdene, utan at oppdragsgiver trenger søke om tillatelse, for inntil fire turer, er etter sekretariatets vurdering en prøveordning som har fungert godt.

Søknadsplikten for utkjøring av saltstein er styrt av verneforskriftene. Det gis flerårige tillatelser.

Ved behov for kjøring på Peer Gynt seterveg før 1. juni, kan det gis dispensasjon ved dokumenterte behov i samband med utøving av næringsvirksomhet, jf. det som står om samme i Grimsdalen LVO.

Behandles etter § 48, og i tråd med brev fra Miljødirektoratet (15.05.20) om redningstjenestens øvingsvirksomhet.

Sekretariatet mener vi har gode rutiner for behandling av søknader om motorferdsel i samband med skadefellingsløyver. Slike saker må behandles etter naturmangfoldoven § 48, og det kan derfor ikke gi stående tillatelser for en hel sesong. (sjekke tillatelser til bruk fangstbås)

Sekretariatet har en etablert praksis for å gi flerårige tillatelser for kurante, kjente, gjentatte formål, jf. gjeldende forvaltningsplan.

Sekretariatet har også gode erfaringer med samarbeid om skjøtselstiltak i Frydalen, og dette vil søkes videreført, jf. også at skjøtelsesplanen er på høring.

Det kan ikke gis stående tillatelser, da dette vil innebære en utvidelse av verneforskriftene. Bruk av el-sykel er definert som motorferdsel, jf. brev fra Miljødirektoratet, datert 14.05.19.

Motorferdsel i samband med reelle redningsaksjoner er tillatt med direkte hjemmel i verneforskriftene.

Hvis vardene skal stå ved fjerning av T-merking, blir det et dilemma m.t.p. å få full effekt av tiltakets mål om redusert allmenn ferdsel.

31

Rondane nord villreinutvalg, 24.09.21

Rondane Nord Villreinutvalg er invitert til å gi innspill til arbeidet med revisjon av forvaltningsplan for Verneområdene i Rondane.

Villreinutvalget ønsker arbeidet velkommen. Foreliggende forvaltningsplan er av eldre dato og ikke dimensjonert eller utformet ut fra dagens utfordringer og endringer i bruk og utnytting av verneområdene slik både reiseliv- og friluftslivsaktivitet har utviklet seg.

Sammendrag

En generell utfordring er at den i utgangspunktet positive veksten i friluftslivsaktivitet og interesse for å være i naturen rekrutterer fra nye brukergrupper med et annet kunnskaps- og erfaringsgrunnlag mht å være i naturen. Nye friluftslivsformer og lavere kompetansenivå om sporløs ferdsel og skadevirkninger av unødig forstyrning oppveier i stort monn disse gruppernes ønsker om ikke medføre skade eller ødeleggelse på naturverdier. Samtidig er summen av aktivitet økt betydelig innenfor sektoren reiselivsvirksomhet. Den vesentligste økningen skjer så langt villreinutvalget opplever det langs etablerte løyper og stier, åpne veger og etablerte destinasjoner. Markedsføringen av disse har medført betydelig vekst de senere år. Villreinutvalget er i denne sammenheng alvorlig bekymret for at dagens sti- og løypenett samt åpne veier nå har et ferdselstrykk som gjør at de allerede i dag har overskredet terskelverdier og uten tiltak vil dokumenteres å være barrierer for villreinenes trekk innen det definerte leveområdet i løpet av relativt kort tid. Rondane Nord Villreinutvalg vil derfor understreke at ny forvaltningsplan må inneholde tiltak for å reversere utviklingen noe på enkelte områder, først og fremst med fokus på trekkveier/-korridorer mellom ulike deler av leveområdet for villreinen, i tillegg til å forhindre økt forstyrning på de arealer som fortsatt er intakte og benyttes av villrein ut fra de biologiske forutsetninger villreinen har. Villreinutvalget vil henvise spesielt til de grundige faglige vurderinger villreinnemndas innspill inneholder, og forventer at disse faglige vurderingene legges til grunn i revisjonsarbeidet med forvaltningsplanen.

Overordna føringer

Gjennom internasjonale avtaler og med verneformålet for Rondane-regionen der villrein står sentralt innebærer arbeidet med revisjon av forvaltningsplan intet mindre enn et ansvar for forvaltningsmyndigheten til å innfri målene i disse styringsdokumentene. Handlingsrommet synes å være meget lite med tanke på ytterligere tilrettelegging uten at man først reetablerer funksjonalitet til leveområder og trekkveier mellom disse. Sammen med de faglige vurderinger som følger av kvalitetsnormen for villrein og den dokumentasjon av arealunnvikelse som fremkommer der, kan ikke alle interesser gis økt handlingsrom innenfor kravene i overordnede føringer. Lovverket begrenser muligheten til å begrense og regulere ferdsel. Allemannsretten i friluftsløven står meget sterkt juridisk som kulturelt. Like fullt registrerer villreinutvalget en gryende samfunnsdebatt som viser en viss forståelse og vilje til å se allemannsretten i lys av den tid den ble innført i lovverket, og at man på den tid hverken hadde forutsetninger eller kompetanse til å se fremtidig samfunnsutvikling. Verneforskrifter er lite dynamiske og overordnede. Vi registrerer at forvaltningsplaner i stor grad benyttes som referansedokument i saksbehandling og planarbeid. Det faktum at et område er vernet gir anledning til å gjennom forvaltningsplanen sikre at allemannsretten kan videreføres innenfor et område og verneverdienes tålegrense.

Kunnskapsgrunnlaget om villreinen i Rondane

Kunnskapsgrunnlaget som, jf naturmangfoldloven skal legges til grunn ved all virksomhet, er i hovedsak godt. Både status på villreinbestanden, status på arealsituasjonen og villreinenes bruk av leveområdet har lange dataserier. Vi kjenner dessverre ikke effektene av dagens forstyringsgrad. Effekten kommer over tid, og selv med stabilisering av ferdsel og aktivitet på dagens nivå frykter villreinutvalget at det på enkelte problemområder allerede er i ferd med å utvikle seg barrierer som slår ut svært negativt for villrein og villreinenes arealbruk.

Kunnskapsgrunnlaget bør forbedres på området kunnskap om omfang og status på vår- og sommerbeite for villrein. En del av kartleggingen må omhandle villreinenes faktiske

tilgang til disse arealene.

Det understreker alvorret at Rondane Nord Villreinutvalg i ny bestandsplan for perioden 2021-2025 satte ned bestandsmålet for villreinbestandene både sør og nord for Ula elv. Dette har direkte økonomiske konsekvenser for rettighetshaverne og understreker hvor alvorlig disse ser på situasjonen. Realiteten er at bestandsmålet ligger godt under biologisk bæreevne i Rondane Nord.

Dette er en konsekvens av dagens ferdselstrykk. Det vises for øvrig til villreinnemndas innspill om mulige dramatisk bestandsmessige og lokalkulturelle konsekvenser ved små delbestander. Videre vises det til villreinnemndas faglige grunnlag om villreinens arealbruk

Hva må inn i forvaltningsplanen?

Rondane Nord Villreinutvalg ønsker følgende momenter vurdert og fulgt opp i ny forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane:

Generelt:

*Områder som i dag har liten ferdsel må skjermes for økning i denne

*Basert på det faktagrunnlag som foreligger i arbeidet med kvalitetsnormen og lenger tids dataserier, å innføre sterkere styring på ferdsel. Om nødvendig gjennom restriksjoner som dessverre også rammer utøvelse av allemannsretten.

*Det må stilles til rådighet ressurser til informasjon og tilsyn. Gjennom fjelloppsynets løpende arbeid oppleves stor forståelse for skjerming hos besøkende, men dette behovet er man ikke alltid bevisst på ved besøk, og kompetanse- og erfaringsgrunnlaget til å på egenhånd vurdere hensyn som bør tas er noe dalende besøkende sett under ett.

Tilstedeværelse for veiledning, særlig i tid og rom hvor sårbarheten er størst, er et nødvendig onde.

*Forvaltningsplanen må inneha klare bestemmelser om sterk restriktiv praksis ved dispensasjonssøknader.

Konkrete forslag til tiltak:

*Sti fra Høvringen over Sletthøe legges ned

*Sti fra Høvringen via Kvannslådalen og til Dørålen legges ned

*Sti fra Rondvassbu over Randen til Peer Gynt hytta legges ned

*Sti fra Bjørnhollia til Eldåbu gjennom Vulufjell legges ned dersom man etter kartlegging av konsekvenser ikke ser at ferdselen da vil flytte seg til andre og ennå mer sårbare områder.

*Skiløype 3 og 4 i vedlegg 18 skal ikke stikkes vinterstid.

*Organisert ferdsel som begrep må defineres nøyere. Slik organisert ferdsel kan reguleres i dag, og verneforskrift bør foreslås endret i forvaltningsplanen slik at all organisert ferdsel kommer under samme ordning. I samme forslag om endring av verneforskrift må det, for å kunne oppnå verneformålenes oppnåelse, legges inn forslag om å åpne for ferdselsregulering i tid og rom ut fra det skjermingsbehov viktige leveområder for villrein har i deler av året.

*Faglig vurdering av **hvorvidt** regulering av åpningstid på overnattingsbedriftene i verneområdet kan virke hensiktsmessig i perioder som er viktige for villreinen. Primært tenker villreinutvalget det gjelder skuldensesongene i forhold til dagens drift. Dette må også vurderes i forhold til å regulere vekstpotensialet i turistsammenheng.

*Åpningen i foreliggende forvaltningsplan om tilretteleggingsmuligheter i området HardbakkenStåkån bør tas ut for å opprettholde og sikre villreinens bruk av området.

*Traseer for Kongevegen og Pilgrimsleden underlegges vurderinger av hvorvidt dagens lokalisering kan omgjøres for å gjøre ferdselen på disse mindre synlig og i større grad da

åpne for villreinens bruk av de nordvestvendte områdene under Hardbakken-Høgstgråhø-Fokstuguhø.

*Det bør innføres camping- og parkeringsforbud på Haverdalsvegen fra nord for Hornsjøhø til Haverdalsseter bortsett fra på tilrettelagte og godkjente steder.

*Senere åpning av Grimsdalsvegen (15. juni) unntatt for beitebrukere/landbruksformål.

*Det bør vurderes om kjøretider/brukstider (sykkel etc) på Grimsdalsvegen kan gjøre det enklere for reinen å krysse veien, også da hensyntatt næringsrelatert bruk av veien samt et regime som hensyntar adkomst under gjennomføring av reinsjakta.

* Det bør innføres parkeringsforbud på Dørålsvegen bortsett fra på tilrettelagte og godkjente steder.

Sekretariatets kommentar:

Det har kommet et nytt og oppdatert kunnskapsgrunnlag som i stor grad blir lagt til grunn i forvaltningen av områdene. Kvalitetsnormen for villrein vil kunne komme med nye føringer for arealbruken.

Spørsmålet om ferdselsreguleringer vil bli vurdert i arbeidet med forvaltningsplan. En tenker da på hjemmelen som Miljødirektoratet har etter verneforskriftene til å vedta forskrift om ferdselsrestriksjoner. Slike restriksjoner må være målretta mot bedring av villreinens bruk av leveområder og trekkveger, og ikke en allmenn inngripen i allemannsretten.

Traseer for stier og løyper vil bli et sentralt tema, og vi vil vurdere villreinutvalgets konkrete innspill til nedlegging av enkelte traseer. Det samme gjelder bruken av veger og kjørespor.

Tilrettelagte og godkjente steder for parkering langs Dørålsvegen blir et tema i forvaltningsplanarbeidet.

Vi tar med innspillet om en to-delt arealstrategi/sonering i forvaltningsplanarbeidet.

Generelt er det SNO som forestår oppsyn i verneområdene. Videre er det lagt opp til at overvåking av verneverdiene i stor grad skal følges opp gjennom fastsetting av bevaringsmål i fagsystemet NatStat/Nat Reg. Villreinutvalget har et godt poeng, når de peker på behovet for ressurser til oppsyn og veiledning.

Det blir opp til nasjonalparkstyret å avgjøre hvilke forslag til forskriftsendringer som skal spilles inn til Miljødirektoratet.

Definsjon av og retningslinjer for organisert ferdsel/ferdselsformer som kan være til skade for verneverdien blir et tema i forvaltningsplanarbeidet.

Nasjonalparkstyret kan ikke pålegge turisthytter (DNT/private) å holde stengt i perioder. Dette må i såfall være en selv pålagt ordning fra aktørene.

Innspillet blir ellers tatt til orientering.

32

Sel jeger- og fiskerforening, 28.09.21

Innledning:

Norge har villrein som særlig ansvarsart. De to mest genetisk reine villreinstammene er Rondane og Dovrefjell, derfor har disse særlig stor fokus. I Rondane har villrein blitt delt opp i tre stammer av menneskelig aktivitet. Reinens arealbruk tyder på at en ytterligere oppspalting er i ferd med å skje. Da Rondane nasjonalpark ble opprettet var et av formåla å ta vare på villreinen. I dag bruker villreinen bare halve arealet til nasjonalparken pga. menneskelig aktivitet. Villreintrekket over Ula og videre forbi Peer Gynt har vært hovedtrekket nord – sør, men har nå stoppet opp. Alle dyregravene ved Ula og på Dahleranden viser at dette har vært hovedtrekket i hundrevis av år.

Det er nå vedtatt en Kvalitetsnorm for villrein. Den trådte i kraft 23.06.2020 og ligger på Lovdata som forskrift. Alle villreinområder i Norge skal vurderes etter denne. Vurderinga for Rondane vil være ferdig i høst. Flere elementer i villreinområdene blir vurdert og resultatet angis i tre farger: grønt, gult og rødt. Hvis et element blir rødt betyr det at tiltak skal iverksettes. Alt tyder på at pga. at trekket over Ula har stoppet vil Rondane få rødt på dette punktet. Det betyr at tiltak skal iverksettes.

Etter vår oppfatning må framdriften i revisjon av Forvaltningsplan samkjøres med Kvalitetsnormen. Resultatene fra vurderinga/tiltaka etter Kvalitetsnormen må innarbeides i Forvaltningsplan. Det vil bli merkelig hvis Forvaltningsplan ikke inneholder de tiltaka som prosessen etter Kvalitetsnormen kommer fram til. Vurderinga etter Kvalitetsnormen vil måtte resultere i helt konkrete tiltak for å få trekket over Ula i gang igjen, ellers vil ikke prosessen tilfredsstillende ordlyden i lovteksten.

Vi er en lokal jeger- og fiskerforening så vi vil begrense vår uttalelse til Sel kommunes areal.

Å flytte parkeringsplassen fra Spranget ned på Mysusæter, kombinert med en skyttelbuss, har vært fremme i diskusjonene tidligere. Dette vil fungere greit for turistene, men være svært inngripende for bygdefolk. Bygdefolk vil oppleve dette som en utestengelse av fjellet som først og fremst rammer oss som bor her. Å komme inn i fjellet på jakt, fiske, plukking av bær, ettersyn av beitedyr og sanking av beitedyr vil bli mer tungvint. Vi vet ikke om forvaltningsmyndighetene vil gå til så sterke tiltak som en følge av vurderinga etter Kvalitetsnormen, men det ligger som en mulighet. Flytting av parkeringsplassen til avtaket mot måsabuene vil være et tiltak som er langt mindre inngripende for bygdefolk.

Forslaga nedenfor er en omfattende liste med tiltak som forsøker å balansere hensyn til både villrein og reiseliv. Målet er at man gjennom justeringer av dagens situasjon, samt utvikling av nye reiselivsmuligheter på Mysusæter, vil finne løsninger som kan komme både villrein og reiseliv til gode. Planen kan synes ambisiøs, men det er ingen tvil om at skal et slikt prosjekt lykkes er tidspunktet nå. Vurderinga etter Kvalitetsnormen kommer nå, Forvaltningsplan skal revideres nå og det er et stort miljøfokus generelt – ikke minst på villrein.

Vi tror at Miljødirektoratet vil være villig til å gå inn med betydelige midler i en slik pakke. Betingelsen vil være at de vurderer at nytteeffekten for villrein er tilstrekkelig stor. Viewpoint på Ranglarhøa har vært forsøkt utredet før, da styrt av Sel kommune. I første omgang kom det ikke midler fordi det var sett på som et ensidig tiltak for reiselivet, og ikke var kombinert med tiltak for villrein. Nå er det bevilget midler til prosjekt, men nå er det Innlandet fylkeskommune som styrer prosessen. Dette er et eksempel på hvordan vi risikerer å miste lokalt eierskap over lokale prosesser, samt midler til utvikling, ved ikke å fokusere på tiltak for villreinen i tilstrekkelig grad når planer legges.

Gjennomføring av tiltaka nedenfor vil gi Mysusæter et løft, og vil være gunstig for en videre utvikling av Mysusæter. Mysusæter vil bli det naturlige stoppepunkt, og ikke som i dag at turistene i stor grad kjører direkte til Spranget. Formålet for de fleste som besøker Mysusæter i dag er enten fottur med første stopp Rondvassbu, eller dagsturer i området og så kjører de videre etterpå. Det er mulig å utvikle andre opplevelsesturer i nærområdene som gjør at turistene vil oppholde på seg på Mysusæter lenger. Samtidig er det viktig å kanalisere denne økte trafikken, og en betydelig del av nåværende trafikk, til områder som ikke er i konflikt med villrein. Forslaga nedenfor er et ledd i dette.

Forslaga vil ikke gjøre at det er mulig for villrein å trekke nord – sør i høysesong for turisttrafikken (St.

Hans til ut august og rundt påske). Men seinhøstes til ut i januar og i perioden etter påske fram til St.Hans.

Generelt:

• Resultata fra vurderinga/tiltaka etter Miljøkvalitetsnormen for Villrein må tas inn i arbeidet med rullering av Forvaltningsplan.

• Beitenæringen bør få dispensasjon for et visst antall turer på veiene Spranget – Rondvassbu og Straumbu – Bjørnholla i forbindelse med sanking av beitedyr.

Tiltak for villrein og næringsliv:

1. Nasjonalparksenter for Rondane Nasjonalpark på Mysusæter ved butikken.
2. Viewpoint på Ranglarhøa med merket sti fra Nasjonalparksenteret.
3. Merket tursti opp sør for Nasjonalparksenteret mot Gråhøa.
4. Informasjon i Nasjonalparksenteret om Kvitskriuprestein. Det bør vurderes å utvikle et stialternativ videre fra Kvitskriuprestein.
5. Langtidsparkering på Mysusæter.
6. Fjerning av parkeringsplassen på Spranget. Veien stenges etter avtak til måsabuene.
7. Dagparkering ved avtak til måsabuene på venstre side av vegen mot Spranget.
8. Sti fra dagparkering til utsiktspunkt i Ranglarhøa.
9. Ny bru over Ula ved Ultunga for vintertransport til Rondvassbu og for løypemaskin for kjøring av skiløyper om vinteren. Brua er alt omsøkt.
10. Fjerning av brua ved Spranget, og dermed stien langs Ula på vestsida.
11. Etablering av ny utleggsbru for beitenæringa lenger ned langs Ula. Denne legges ut ved start av beitesesongen (15.06) og tas inn ved beitesesongens slutt (01.10). Det skal ikke settes opp skilt som viser at brua er der.
12. Nedlegging av stien fra Rondvassbu til Per Gynt over Randen.
13. Åpningstida på sjølbetjeningshytta på Rondvassbu må være lik åpningstida på hovedhytta. Alternativt flyttes sjølbetjeningsbua ved Rondvassbu ned til Mysusæter.
14. Peer Gynt bua må følge samme åpningstider som Rondvassbu som ytre rammer for når de kan drive virksomhet inkludert utleie av hyttene på Per Gynt.
15. Det bør gis løyve til at beitelaga kan kjøre inn et gitt antall turer til Rondvassbu med bil/traktor og sankehenger i tidsrommet 1. juli til 25. september for tilsyn og å ta ned beitedyra.
16. Det må søkes om all organisert ferdsel uansett hvem som står bak. Det eneste unntaket er skoleklasser.
17. Vernemyndighetene bør være med å finansiere tilrettelegging av stier utenom verneområdene når de inngår som planlagte avbøtende tiltak.

Begrunnelse for tiltaka:

1. Nasjonalparksenter for Rondane Nasjonalpark på Mysusæter ved butikken. Nasjonalparksenteret må være av en betydelig størrelse slik at det er attraktivt å stoppe og gå inn der. Rondane er Norges første nasjonalpark. Mysusæter er hovedinnfallsporten til nasjonalparken, og en naturlig lokasjon for å lage et påkostet nasjonalparksenter. Senteret må inneholde informasjon om nasjonalparken, fangstkultur, dyre- og planteliv. Alt som et Nasjonalparksenter for Rondane bør inneholde. Det må være toalettløsning i Nasjonalparksenteret som er åpen både sommer og vinter. Dette vil være med å gi Mysusæter et løft som reisemål, og gjøre Mysusæter til et naturlig stoppunkt for turister. Det vil ikke bli som i dag at turistene i stor grad kjører direkte til Spranget. Dette vil føre til at mange turister besøker Nasjonalparksenteret, går turen opp til Viewpoint, og lar det være opplevelsen av Rondane. Noen vil overnatte og bruke de andre tilrettelagte opplevelsene i området. Dette er et viktig tiltak for å redusere ferdselen innover mot

Rondvassbu. Det bør vurderes å gi kontor plass til Fjellstyret og annen oppsynstjeneste i Nasjonalparken i Nasjonalparksenteret.

2. Viewpoint på Ranglarhøa. Det må etableres en sti opp fra Nasjonalparksenteret på Mysusæter til Viewpoint. Langs stien må det settes opp informasjonsskilt om nasjonalparken, verneformål, dyreliv, fangstkultur og planteliv i fjellet. Stien må være en opplevelsestur, og forberedelse til den flotte opplevelsen de får når de kommer opp på Viewpoint.

3. Informasjon på Nasjonalparksenteret om andre turstier i området som er tilrettelagt som opplevelsesstier. Det bør merkes en sti opp sør for Nasjonalparksenteret opp mot Gråhøa. Stien må lages som opplevelsestur med informasjon om fjelltopper og nasjonalparker du ser fra toppen.

4. På Nasjonalparksenteret bør det være informasjon om Kvitskriuprestein. Det bør vurderes om det kan utvikles en tursti videre langs Ula med informasjonsskilt langs stien om kvartærgeologi, planteliv i bekkekløfter, osv.

5. Langtidsparkering på Mysusæter. Det skal være anledning og kjøre opp med bil til dagparkeringa. Der kan de slippe av folk og bagasje, og kjøre ned til langtidsparkeringa igjen. Dette for ikke å gjøre det unødvendig tungvint for folk som skal på langtur med tunge sekker.

6. Fjerning av parkeringsplassen på Spranget. Veien stenges etter avtak til måsabuene. Parkeringsplassen og aktiviteten rundt den er et viktig hinder for reintrekket nord – sør. Estetisk er parkeringsplassen per i dag skjæmmende og den er synlig fra mange av de populære turmålene i Rondane.

7. Dagparkering ved avtaket til måsabuene på venstre side av veien mot Spranget. I 1994 tegnet landskapsarkitektkontoret Feste på Lillehammer skisser på løsning for parkering på dette stedet, som viser hvordan denne kan plasseres og gjøres lite synlig i terrenget. Det må legges til rette med søppelhåndtering og toalett. Det må kun være tillatt å stå parkert der fra 06.00 til 22.00 om kvelden for å sikre at ikke langtidsparkering skjer der. Overtredelse må føre til bøtelegging.

8. Sti fra dagparkering til utsiktspunkt i Ranglarhøa. Det er et flatt platå, ikke langt opp i sida, der en har flott utsikt. Dette er tegnet av landskapsarkitektkontoret Feste. Utsiktspunktet skal ha horisontal tavle med navnsetting av alle fjelltoppene en ser. Informasjonsskilt om nasjonalparken, verneformål, dyreliv, fangstkultur og planteliv i fjellet. Det må være tilstrekkelig med sitteplasser og bord, slik at folk kan sitte der og kose seg med mat og kaffe. Dette er et viktig tiltak som vil føre til at en del av dagsturistene som bare skal oppleve Rondane, går til utsiktspunktet istedenfor å gå innover veien mot Rondvassbu. Det vil dermed være et viktig kanaliseringstiltak for å redusere trafikken innover mot Rondvassbu.

9. Ny bru over Ula ved Ultunga for vintertransport til Rondvassbu, og for løypemaskina for kjøring av skiløyper om vinteren. Brua er alt planlagt og omsøkt midler til. DNT er med på denne søknaden.

10. Fjerning av brua ved Spranget, og dermed stien langs Ula på vestsida. Dette er et svært viktig tiltak for å skape ro i området mot botnene. Dette området var tradisjonelt et viktig område for rein under trekket nord-sør. Dette var ofte pauseområde før de trakk over Ula eller etter de hadde trukket over Ula.

11. Etablering av ny utleggsbru for beitenæring og småviltjakt lenger ned langs Ula. Denne legges ut ved beitesesongens start (15.06) og tas inn ved beitesesongens slutt (01.10), eller litt senere for å ta hensyn til småviltjakta. Det skal ikke settes opp skilt som viser at brua er der. Så lenge det ikke blir skilta ned til brua vil det bare være de som bruker den i næring/småviltjakt som vil ta den i bruk fordi de besøkende turistene ikke vil vite om den. Beitenæringa trenger brua til flytting av dyr og tilsyn, og den er praktisk for småviltjegeren.

12. Nedlegging av stien fra Rondvassbu til Per Gynt over Randen. Den er viktig fordi villrein bruker botnene på vestsida av Ula som mellomstasjon på trekket nord-sør. Hvis det blir tilstrekkelig ro i botnene kan villrein begynne å bruke dette området utenom trekket igjen. Begrunnelsen blir den samme som under pkt. 10. Derfor bør det ikke gis tillatelse til guida turer til Sagtind (Troltdinden) gjennom Kaldbekkbøtn for å redusere trafikken inn mot botnene.

13. Åpningstida på sjølbetjeningshytta på Rondvassbu må være lik åpningstida på hovedhytta. Det vil være i skuldervesongene (sein høst/tidlig vinter og vår/forsommer) at det vil være mulig å få i gang trekket igjen. Det er derfor viktig at sjølbetjeningshytta ikke har åpent, og dermed skaper trafikk, utenom åpningstida på hovedhytta

14. Peer Gynt bua, inkludert utleie av hyttene på Per Gynt, må følge samme åpningstider som Rondvassbu som ytre rammer for når de kan drive virksomhet. Villrein må passere innenfor Peer Gynt for å komme nord-sør. Dette passasjen er like viktig som Spranget. Det må derfor gjøres tiltak som gjør det lettere for rein å passere dette punktet. Det betyr at det er nødvendig å begrense tida på aktiviteten rundt Peer Gynt.

15. Det bør gis tillatelse til at beitelaga kan kjøre et gitt antall turer inn til Rondvassbu med bil og sankehenger i tidsrommet 1. september til 1. oktober for å ta ned beitedyra. Dette vil være lite konfliktfyllt i forhold til villrein, men viktig for beitelaga når veien blir stengt ved avtaket til måsabuene.

Sekretariatets kommentar:

Sel JFF kommer med mange releavnte innspill og synspunktsom må vurderes i det videre arbeidet. Flere av innspillene av konkret art, som det er for tidlig å ta stilling nå.

Kvalitetsnormen for villrein vil kunne komme med nye føringer for arealbruken. Det primære er å gjennomføre en rullering av forvaltningsplanen nå. Forvaltningsplanen kan rulleres dersom det kommer nye føringer i regional plan eller som følge av nye nasjonale føringer.

33

Norges jeger- og fiskerforbund Oppland; Norges jeger- og fiskerforbund Hedmark;

Hovedmålet med vern av Rondane-området er å ta vare på et stort fjelløkosystem med en viktig del av den siste gjenværende bestanden av Nord-Europas opprinnelige villrein. I tillegg er Rondane et område med store friluftslivsverdier og mange ulike brukerinteresser. Forvaltningen av området må være langsiktig og konfliktdempende, og det må gjøres gode avveininger mellom villreininteressene og brukerinteresser innenfor rammen av verneforskrifta.

Det betydelige og langvarige presset på villreinens leveområder i Rondane er dokumentert gjennom omfattende forskning. Her beskrives en alvorlig situasjon for villreinen i Rondane; hvor bestandsmålet ikke er oppnådd, at villreinområdet har blitt delt i tre delbestander fordi tidligere trekk er opphørt og at området den lever i er halvert siden Rondane nasjonalpark ble opprettet i 1962.

Vi har isolert ingen merknader til framlagt prosjektplan og det som danner grunnlaget for revidering av forvaltningsplanene for de store verneområdene i Rondane og Hemmeldalen. Vi vil likevel tilkjenne følgende forventninger til videre prosess:

1) Nasjonalparkstyrets arbeid med revidering av forvaltningsplan etter verneforskrifta må samkjøres med Miljødirektoratets pågående arbeid med kvalitetsnorm for villrein. Kvalitetsnormen for villrein ble fastsatt i 2020. «Formålet med kvalitetsnormen er å bidra til at villrein, og de ulike villreinområdene, forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige

bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås.» Det er forventet at konklusjonene fra nedsatt utvalg for Rondane vil foreligge før nyttår.

2) Nasjonalparkstyret må rette en formell henvendelse til Innlandet fylkeskommune om viktigheten av å revitalisere Regional plan for Rondane og Sølknkletten. Handlingsprogrammet til denne planen må revideres til samme tid som forvaltningsplanene for verneområdene. Ikke bare med tanke på at tiltak må koordineres mellom nasjonalparkstyrets arbeid etter verneforskrift og fylkeskommunens arbeid etter plan- og bygningslov. Like viktig er intensjonene i regional plan om sikre gode, årlige møtearenaer og samarbeidsformer mellom de svært mange aktørene som er involvert i forvaltninga av dette fjellområdet. Et regionalt planråd i en eller annen form kan være et viktig steg for i større grad å kunne foreta nødvendige vurderinger av inngrep i randsonen av verneområdet, og derav se sumvirkninger av hytteutbygging, reiselivsvirksomhet og annen næringsetablering i et større perspektiv. Her må fylkeskommunen etter vårt syn kjenne sitt ansvar. Ved at revidering av handlingsprogrammet til regional plan til samme tid som forvaltningsplan og kvalitetsnorm sikres en grundig demokratisk prosess med tilstrekkelig involvering av de mange interesser, noe som er viktig.

Det foreligger som Nasjonalparkstyret er godt kjent med, en stor kunnskapsbase om villrein og ferdsel i Rondane, populærvitenskapelig oppsummert i NINAs temahefte "Silhuett Rondane: Hvordan bevare villreinen?". Her framkommer også mange tiltak som kan vurderes for å sikre en bærekraftig forvaltning av villreinen. Det er viktig at eksisterende forskningskunnskap så vel som praktisk erfart kunnskap fra fjellstyrene, villreinnemnd og annen lokal forvaltning er del av faktagrunnlaget sammen med politiske føringer fra bl.a. friluftsmeldinga (st.meld. nr. 18 2015-2016) når videre forvaltning av Rondane skal utformes. Bare ved å forene gode krefter kan en sikre Rondanes villrein og øvrige verneverdier i dette sårbare fjelløkosystemet.

Sekretariatets kommentar:

Regional plan for Rondane Sølknkletten gir en overordna arealstrategi for villreinen. Ansvaret for rullering av denne ligger på fylkeskommunen.

Kvalitetsnormen for villrein vil kunne komme med nye føringer for arealbruken. Det primære er å gjennomføre en rullering av forvaltningsplanen nå. Forvaltningsplanen kan rulleres dersom det kommer nye føringer i regional plan eller som følge av nye nasjonale føringer.

Spørsmålet om ferdselsreguleringer vil bli vurdert i arbeidet med forvaltningsplan. En tenker da på hjemmelen som Miljødirektoratet har etter verneforskriftene til å vedta forskrift om ferdselsrestriksjoner. Slike restriksjoner må være målretta mot bedring av villreinenens bruk av leveområder og trekkveger, og ikke en allmenn inngripen i allemannsretten.

Det har kommet et nytt og oppdatert kunnskapsgrunnlag som i stor grad blir lagt til grunn i forvaltningen av områdene.

34

Naturvernforbundet i Innlandet; Norsk Ornitologisk Foreining avd. Hedmark; Norsk Ornitologisk Foreining avd. Oppland; 01.10.21

Vi ønsker å gi følgende høringsinnspill:

Gjennom Bern-konvensjonen og den internasjonale konvensjonen om biologisk mangfold, har Norge forpliktet seg til å ta vare på sin opprinnelige flora og fauna. Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) som er en global avtale om bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold er også forpliktende for Norge. Hovedmålet med vern av Rondane-området er å ta vare på et fjelløkosystem med en viktig del av den siste gjenværende bestanden av NordEuropas ville fjellrein.

Vår uttalelse har villreinenes behov som prioritet, samtidig som vi er kjent med at flere fuglearter også er negativt påvirket i sine leveområder. Merking av stier/utkikkspunkt for å lede ferdsel langs stier for å unngå press på sårbare, hekkende fuglearter både i hekke- og ungetid, hvor det også er mye menneskelig ferdsel, er betydningsfullt. Vi oppfatter ellers innholdet i prosjektplanen til å være relevant når det gjelder de ulike plantema.

Status for villreinen:

Det betydelige og langvarige presset på villreinenes leveområder i Rondane fra menneskelig ferdsel og inngrep er dokumentert gjennom omfattende forskning. Her beskrives en alvorlig situasjon for villreinen i Rondane; hvor bestandsmålet ikke er oppnådd, at villreinområdet har blitt delt i tre delbestander fordi tidligere trekk er opphørt og at området den lever i er halvert siden Rondane nasjonalpark ble opprettet i 1962.

Denne menneskelige aktiviteten har konkret ført at Rondane-stammen nå er delt i mer eller mindre isolerte bestandsenheter (områdene nord for Ula, Vulufjell, Finnsjøfjellet og områdene sør for fv. 27) og at de mest verdifulle villreinområdene i Sel har gått helt ut av bruk.

Det er i tillegg uvisst hvilke langsiktige konsekvenser dagens bruk vil ha for villreinen i framtida. Vi viser også til forsker Olav Strand ved Norsk institutt for naturforskning (NINA), sin uttalelse til NRK; «...det er godt dokumentert at villreinstammen i Rondane på lang sikt er i fare hvis ikke ferdselen reduseres».

Innspill på tiltak:

Vi mener at arbeidet med rullering av forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane og Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat, må samkjøres med arbeidet med kvalitetsnormen for villrein. Vi ber også nasjonalparkstyret ta initiativ til en ny gjennomgang av handlingsdelen i regional plan for Rondane – Sølknletten.

De overnevnte planarbeidene må føre til at flere tiltak vurderes for å redusere ferdselen i de viktigste leveområdene til villreinen. Et viktig tema er hensynet til friluftsløven og brukerinteressene. Rondane er et område med store friluftslivsverdier. Forvaltningen av området må være langsiktig og konfliktdepende, og gjøre gode avveininger mellom villreininteressene og ulike brukerinteresser innenfor rammen av verneforskriften.

Den frie ferdselsretten (allemannsretten), jf friluftsløven er et grunnleggende fundament for utøvelse av det tradisjonelle friluftslivet i Norge. Vi er derfor i prinsippet imot enhver regulering som kan rukke ved denne retten. Vi kan imidlertid se at det i noen spesielle tilfeller kan være behov for å regulere ferdselen av hensyn til sårbare naturtyper og/eller arter. Det er imidlertid svært viktig at reguleringen ikke legger unødige og ikke begrunnede restriksjoner på det enkle friluftslivet. Det er derfor viktig at eventuelle ferdselsrestriksjoner er godt begrunnet og dokumentert. Vi mener at dette er tilfelle, når formålet i Rondane-området er å ta vare på et fjelløkosystem med en del av den siste gjenværende bestanden av Nord-Europas ville fjellrein.

Når det gjelder tiltak for å ivareta hensynet til friluftsliv, mener vi NINA sitt temahefte - Silhuett Rondane har gode løsningsforslag:

«...I hovedtrekk må ferdsel og bruk i selve trekkområdet reduseres mye. Samtidig må en utvikle destinasjoner og opplevelser utenom de mest sårbare områdene. Områder utenfor og i randsonen til villreinområdet har heldigvis store og hittil ubenyttede kvaliteter som kan utgjøre kjernen i framtidige satsninger og strategier. Eksemplene er, så som gode utsiktspunkt, korte rundturer eller korte turer til attraksjoner. Utvikling av gode utsiktspunkt vil være spesielt

viktig fordi så mange kommer for å se Rondanemassivet med 2000-metertoppene. Noen er allerede ganske godt utnyttet slik som Formokampen, men de fleste vil kreve en langt bedre tilrettelegging og markedsføring enn i dag. Viewpoint SNØHETTA på Dovrefjell har vist hvilke potensiale som ligger i gode utsiktspunkt.»

Kvalitetsnormen for villrein ble fastsatt i 2020. «Formålet med kvalitetsnormen er å bidra til at villrein, og de ulike villreinområdene, forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås.»

Et aktuelt tiltak for å hindre ytterligere tap og fragmentering av villreinens leveområder, kan være å gjennomføre en form for sonering gjennom bruk av en to-delt arealstrategi/sonering, basert på arealvurderinger gjort i arbeidet med kvalitetsnormen:

- Områder som i dag har begrenset ferdsel og hvor aktivitet må begrenses.
- I andre områder må det være behov for at menneskelig ferdsel reduseres i sårbare perioder og områder for villreinen. Restaurerende tiltak må iverksettes der det er nødvendig, særlig i trekkområder. Aktuelle tiltak kan være en ny gjennomgang av forskriftene for verneområdene med tanke på ferdselsreduksjon, en vurdering av tilpassede i åpningstider for turisthytter og private utleiehytter, en gjennomgang i forvaltningsregimer på viktige veger og fortsatt vurdering av tiltak for merkede stier.

I randområdene rundt verneområdene er utvilsomt metningspunktet når det gjelder antall hytter nådd. Vi mener derfor det er viktig med en utbyggings- og utvidelses-stopp for hytter i de viktigste villreinområdene/randsoner til verneområder. Konsekvensen av flere utbygginger i randområdene er påvist å være en betydelig begrensning for villreinens arealbruk gjennom året. Bærekraftige og framtidrettede løsninger, som flytting av parkeringsplass i tilliggende områder som ved Spranget, må også gjennomføres.

Forvaltningsplanene for de store verneområdene i Rondane og Dovre, samt Hemmeldalen, må legge sterke føringer for forvaltningen av Rondane villreinområde de neste ti årene. Det forebyggende perspektivet for å ivareta villreinens leveområder må derfor tillegges stor vekt

Sekretariatets kommentar:

Regional plan for Rondane Sørnkletten gir en overordna arealstrategi for villreinen. Ansvaret for rullering av denne ligger på fylkeskommunen.

Kvalitetsnormen for villrein vil kunne komme med nye føringer for arealbruken. Det primære er å gjennomføre en rullering av forvaltningsplanen nå. Forvaltningsplanen kan rulleres dersom det kommer nye føringer i regional plan eller som følge av nye nasjonale føringer.

Spørsmålet om ferdselsreguleringer vil bli vurdert i arbeidet med forvaltningsplan. En tenker da på hjemmelen som Miljødirektoratet har etter verneforskriftene til å vedta forskrift om ferdselsrestriksjoner. Slike restriksjoner må være målretta mot bedring av villreinens bruk av leveområder og trekkveger, og ikke en allmenn inngripen i allemannsretten.

Det har kommet et nytt og oppdatert kunnskapsgrunnlag som i stor grad blir lagt til grunn i forvaltningen av områdene.

Sel kommunestyre saksnummer 2021/59

Vedlegg

- 1 Forslag til prosjektplan
- 2 Innspill fra Mysusæter/Kampen beitelag v. Odd Ivar Svelstad og Hans Ulmo
- 3 Innspill fra Sel jeger og fisk v. Tormod Pedersen
- 4 Vedlegg fra Sel jeger og fisk - Kart med grenser over Tjønnbakken
- 5 Vedlegg fra Sel jeger og fisk - Parkeringsplass og utsiktsplass
- 6 Innspill fra Høvringen sankelag v. Erlend Dokken
- 7 Innspill fra Høvringen vel v. Jon Lehn-Pedersen
- 8 Innspill fra Mysusæter vel v. Hanne Toftdahl

Saksutredning

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre vedtok i møte den 30.11.20 å sette i gang arbeidet med revidering av Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane og Forvaltningsplan for Hemmeldalen. Den 10.02.21 vedtok nasjonalparkstyre å sende på høring «Prosjektplan for Rullering av Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane og Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat» til berørte parter.

Det bes om særlig innspill til:

- aktuelle problemstillinger knyttet til forvaltningen av verneområdene, besøksforvaltning, informasjon, skjøtsel og tiltak.
- oversikten over aktører
- kunnskapsgrunnlaget
- organiseringen av planarbeidet
- tidsplanen

Kommunedirektøren vil i saksutredningen fokusere på rullering av forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, som har areal i Sel kommune og vil ikke kommentere forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat.

Kunnskapsgrunnlaget for gjeldende forvaltningsplaner er lagt i årene før planene ble godkjent. Miljødirektoratet har nå laget en egen nettløsning «Forvaltningsplan på nett». Nye og reviderte forvaltningsplaner skal nå bli gjort tilgjengelig i dette fagsystemet.

«En forvaltningsplan er en praktisk veileder som skal bidra til beslutninger og bruk som sikrer vernet. Innenfor rammen av verneforskriften kan planen gi retningslinjer om bruk, informasjon, skjøtsel, tilrettelegging mv., samt mål og tiltak for å ivareta verneverdiene.»

Høringsfristen var 01.09.21, men Sel kommune har fått utsatt høringsfrist til 01.10.21.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe i Sel kommune:

Navn	Organisasjon
Hans Ulmo	Mysusæter/Kampen beitelag
Knut Erik Ulen	Sel fjellstyre
Tormod Pedersen	Sel jeger og fisk
Erlend Dokken	Høvringen sankelag
Bård Hagen	Høvringen utmarkslag

Ole Erik Bjørnstadhaugen	Nasjonalparkriket reiseliv
Pål Erik Skaugen	Høvringen Aktivitetsselskap
Hans Ellingsve	Mysusæter vel
Elin Fiske Lyngø	Mysusæter vel
Rune Bjørnsrud	Sel idrettsråd
Jon Fredrik Lehn-Pedersen	Høvringen Vel (Høvringen Sti og Løypelag)
Torje Bjørke	Sel kommune, Landbrukskontoret
Ingunn Synstnes	Sel kommune

Arbeidsgruppen hadde møte 03.09.21. I innkallingen til møte ble alle medlemmene i arbeidsgruppa oppfordret til, før møte å ha diskutert saken i sitt styre og ha med seg styrets synspunkter skriftlig. Synspunktene kunne gjerne sendes inn i forkant av møte, noe flere gjorde, innspillene er vedlagt.

Vurdering

Beite

I Sel kommune er nasjonalparken et viktig beiteområde og det viktig med tilgang til beiteområdene. Beitedyr i nasjonalparken er viktig av flere grunner, de skjøtter landskapet og gardbrukerne er avhengig av å benytte utmarka. Det er press fra det offentlige om at dyr skal gjetes og passes på. Det er gjeter i Veslelegerbua, men avstandene er store. Beitenæringen mener at dette ikke er tilrettelagt i eksisterende forvaltningsplan med tanke på økt beitetilsyn og bruk av vegnettet. Beitenæringen mener de må få benytte veiene til Rondvassbu og Bjørnhollia i forbindelse med tilsyn og sanking av dyr. De ønsker en rett til dette og henviser til tradisjonell bruk av fjellet som har vært drevet i generasjoner tilbake. Beitenæringen mener de har blitt fratatt en rettighet ved at gamle rettigheter med beite og bruk av fjellet har blitt strengere.

Det må være mulig med uttransport av skadde og syke dyr langs eksisterende veier, og det må være mulig å kjøre inn nødvendig utstyr på vinterstid, som salt og materiell på snøscooter. Beitebrukerne ønsker at dette nedfelles i forvaltningsplanen.

Det er viktig med en likestilling av næringer til bruk av veier. Turistnæringene og beitenæring må likestilles da det til tider oppleves som at turistnæringer enklere får løyver enn beitenæringen.

For beitenæringen er brua over Ula viktig, den benyttes av sau og folk. Sauen krysser ikke Ula uten bru.

Det må være en bru over Ula som er stor nok og kan benyttes av dyra.

Det må tilrettelegges for en effektiv skadefelling av rovvilt. For å få jegere inn i området må det være tillatt med transport innover veien fra Spranget til Rondvassbu. Det er ofte store skader langt inn i fjellet i området Illmandalen og Musvolddalen og ting skjer fort når det først blir rovviltskader. Det gjør at det blir behov for å få jegere inn i fjellet raskt. Slike transportløyver må begrenses til konkrete turer i tett dialog med kommunen, nasjonalparkforvalter, oppsyn etc. Kommunedirektøren mener det er viktig at det tas hensyn til beitenæringen i det videre planarbeid.

Turister

Høvringen og Mysusæter har utviklet seg fra setergrender til de reiselivsdestinasjonene de er i dag.

For Sel kommune er det fjellbaserte reiselivet viktig. Nasjonalparken er et viktig område for friluftslivet. Det er flere tilretteleggingstiltak inne i nasjonalparken, med merkede stier og

oppkjørte skiløyper, disse er viktige for reiselivet rundt nasjonalparken både på Høvringen og Mysusæter.

Sel kommune mener tiltak som Nasjonalparksenter på Mysusæter, Viewpoint på Ranglarhøe kan få turister som kommer til Mysusæter, til å stoppe i randområdene istedenfor at de reiser lengre inn i fjellet. Det er viktig å få til verdiskapning knyttet til nasjonalparken og med Mysusæter som utgangspunkt. Viewpoint vil føre til "ny" bruk av området og næringsutvikling, og et nasjonalparksenter vil føre til arbeidsplasser.

I tilknytning til utviklingen av Mysusæter med et nasjonalparksenter bør flere dagers parkering og overnatting skje på Mysusæter. Slik at det kun er dagsparkering på Spranget. Dette vil frigjøre mange parkeringsplasser på Spranget og trekker turistene til Mysusæter som har butikk, kafe og toalettanlegg.

Guiding

Sel kommune mener det bør utarbeides kurs som gir guidene kursbevis. Dette vil gi guidene kunnskap, og det vil være en kvalitetssikring av guidene. Mange ønsker å oppleve Rondane med en guide. En guide vil kunne informere og lære folk om hvordan de skal oppføre seg i nasjonalparken, og på en aktiv måte styre trafikken unna de mest sårbare områdene. Det må være en likestilling av alle som driver med guiding.

Lokalbefolkning

For lokalbefolkningen er Rondane viktig. Det er nærområdet for folk, det er dit de reiser på korte turer og på dagsturer. Tilgangen til fjellet er viktig i et folkehelse perspektiv. Det å kunne oppsøke naturen til alle årstider.

Lokale skoler og barnehager må ha mulighet til å oppsøke nasjonalparken uten å søke forvaltningsmyndigheten når de vil ut i naturen. Å ta med barn og unge ut i naturen er viktig for å gi de en lokal tilhørighet og for at de skal opplev de kvalitetene naturen her har. Samtidig har nasjonalparken en viktig lokal historie om hvordan folk her har levd før oss.

Beboere ved Sel sjukeheim og Sel bo- og servicesenter har årlig busstur til Rondvassbu. Det er viktig at tillatelsen til denne bussturen etter søknad videreføres for beboerne.

Jakt og fiske

Villreinjakta er den mest utbredte formen for storviltjakt i verneområdet. Småviltjakt, spesielt rypejakt er også utbredt. Det er flere fiskevann i nasjonalparken. Villreinjakt, rypejakt og fiske er viktige kilder til rekreasjon for mange innbyggere i kommunen.

Soner

Nasjonalparken er delt inn soner, med ulik grad av tilrettelegging, og der ulike aktiviteter er tillatt uten å søke. Sel kommune mener det kan vurderes å etablere soner utenom hovedsesongen der nattopphold ikke er lov. Det vil gi reinen ro til å trekke over større områder om natten. Stier virker kanalisierende, og kanalisering av ferdsel reduserer ferdsel i uønskede områder.

Tilrettelegging rundt Høvringen, Mysusæter og Ranglarhøe vil trekke folk utenfor nasjonalparken.

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

Sel kommunestyre har følgende innspill til prosjektplan for oppstart av arbeidet med rullering av forvaltningsplanen for Rondane:

- Det må tas hensyn til beitenæringen i det videre planarbeid.
- For Sel kommune er det fjellbaserte reiselivet viktig, og det må hensyntas i det videre arbeidet, blant annet merkede stier og oppkjørte skiløyper.
- For å kanalisere turister til randområdene utenfor nasjonalparken må det arbeides for et Nasjonalparksenter på Mysusæter og et Viewpoint på Ranglarhøe.
- Parkeringsplassen på Spranget bør kun ha dagsparkering. Flere dagers parkering og overnatting må skje på Mysusæter, som har butikk, kafe og toalettanlegg.
- Det må være en likestilling av alle som driver med guiding.

- Lokale skoler og barnehager må ha mulighet til å oppsøke nasjonalparken uten å søke forvaltningsmyndigheten når de vil ut i naturen.
- Den årlige bussturen til beboere ved Sel sjukeheim og Sel bo- og servicesenter må videreføres.
- Det må tilrettelegges for jakt og fiske i verneområdene.
- Videreføring av sone-inndelingen i nasjonalparken.

Kommunestyrets behandling av sak 59/2021 i møte den 27.09.2021:

Behandling

Lars Ekre (Sp) hadde permisjon og deltok ikke i behandling av saken.

AP v/Monica H. Eide fremmet følgende forslag til tilleggspunkt samt forandring på ett av punktene:

- Sel kommune mener at det er viktig at det blir satt i gang prosesser som munner ut i tiltak som forbedrer situasjonen for villreinen.

Forslaget ble vedtatt med 13 mot 12 stemmer (ordfører benyttet sin dobbeltstemme).

- Forvaltningsplanprosessen bør samkjøres med Arbeidet for miljøkvalitetsnorm for villrein.

Forslaget falt med 13 mot 11 stemmer.

I tillegg foreslår vi ei endring i punkt 3:

- For å kanalisere turister til randsonen utenfor nasjonalparken må det arbeides for et Nasjonalparksenter på Mysusæter.

Forslaget falt med 16 stemmer mot 8 stemmer.

Sp v/Pål Ellingsbø fremmet følgende endringsforslag (endringer markert med rødt):

Sel kommunestyre har følgende innspill til prosjektplan for oppstart av arbeidet med rullering av forvaltningsplanen for Rondane:

- Det må tas hensyn til beitenæringen i det videre planarbeid.
- **Regelverket for uttransport av syke og skadde dyr skal videreføres som i dag.**

Forslaget fra Sp ble enstemmig vedtatt.

- **Beitenæringen skal få benytte veiene til Peer Gynt, Rondvassbu og Bjørnhollia.**

Forslaget fra Sp ble enstemmig vedtatt.

- For Sel kommune er det fjellbaserte reiselivet viktig, og det må hensyntas i det videre arbeidet, blant annet merkede stier og oppkjørte skiløyper.
 - For å kanalisere turister til randområdene utenfor nasjonalparken må det arbeides for et Nasjonalparksenter på Mysusæter og at Viewpoint Ranglarhø gjennomføres.
- Forslaget ble
- **Sel kommune vil følge opp arbeidet med regulering for bruken av parkeringsplassen på Spranget.**

Forslaget fra Sp ble vedtatt med 15 mot 9 stemmer for kommunedirektørens forslag til vedtak.

- Det må være en likestilling av alle som driver med guiding, **og det må sees på en sertifiseringsordning for guidefirma i regi av Nasjonalparkstyret.**

Forslaget fra Sp ble enstemmig vedtatt.

- Lokale skoler og barnehager må ha mulighet til å oppsøke nasjonalparken uten å søke forvaltningsmyndigheten når de vil ut i naturen.

- Den årlige bussturen til beboere ved Sel sjukeheim og Sel bo- og servicesenter må videreføres.
- Det må tilrettelegges for jakt og fiske i verneområdene.
- Videreføring av sone-inndelingen i nasjonalparken.

Øvrige punkt ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

Sel kommunestyre har følgende innspill til prosjektplan for oppstart av arbeidet med rullering av forvaltningsplanen for Rondane:

- Det må tas hensyn til beitenæringen i det videre planarbeid.
- Regelverket for uttransport av syke og skadde dyr skal videreføres som i dag.
- Beitenæringen skal få benytte veiene til Peer Gynt, Rondvassbu og Bjørnhollia.
- For Sel kommune er det fjellbaserte reiselivet viktig, og det må hensyntas i det videre arbeidet, blant annet merkede stier og oppkjørte skiløyper.
- For å kanalisere turister til randområdene utenfor nasjonalparken må det arbeides for et Nasjonalparksenter på Mysusæter og et Viewpoint på Ranglarhøe.
- Sel kommune vil følge opp arbeidet med regulering for bruken av parkeringsplassen på Spranget.
- Det må være en likestilling av alle som driver med guiding, og det må sees på en sertifiseringsordning for guidefirma i regi av Nasjonalparkstyret.
- Lokale skoler og barnehager må ha mulighet til å oppsøke nasjonalparken uten å søke forvaltningsmyndigheten når de vil ut i naturen.
- Den årlige bussturen til beboere ved Sel sjukeheim og Sel bo- og servicesenter må videreføres.
- Det må tilrettelegges for jakt og fiske i verneområdene.
- Videreføring av sone-inndelingen i nasjonalparken.
- Sel kommune mener at det er viktig at det blir satt i gang prosesser som munner ut i tiltak som forbedrer situasjonen for villreinen.

Sekretariatets kommentar:

Vi tar med innspillet om videreføring av sonering i forvaltningsplanarbeidet.

En endring i bruken av veiene/kjørespor til Peer Gynt, Rondvassbu og Bjørnhollia vil kreve en forskriftsendring. Det blir opp til nasjonalparkstyret å avgjøre hvilke forslag til forskriftsendringer som skal spilles inn til Miljødirektoratet.

Forslag om å innføre sertifiseringsordninger for reiselivsbedrifter kommer opp i ulike sammenhenger, men ligger utenfor forvaltningsplanens virkeområde. Vi vil likevel peke på ordningen med «Kommersielt merke», som er en del av besøksstrategien.

Definsjon av og retningslinjer for organisert ferdsel/ferdselsformer som kan være til skade for verneverdien blir et tema i forvaltningsplanarbeidet.

Utøving av jakt og fiske er ikke særlig regulert i verneforskriftene, men følger egne lovverk.

Traseer for stier og løyper vil bli et viktig tema i rullering av forvaltningsplanen.

Innspillet blir ellers tatt til orientering.

36

Høvringen sankelag, 02.09.21

Høvringen sankelag består av gardbrukere som har sau og storfe i området fra Høvringen sætergrend Dovre grense i nord, til Ula i sør, inkludert området rundt Putten/Formokampen og ned Grønliia mot Kampen setergrend. Det er 10 aktive drivere tilknyttet sankelaget per i dag og i 2020 ble det sluppet 881 sau/lam og 34 storfe i området.

For sankelaget er det viktig at tilgangen til beiteområdene ikke begrenses unødig i rullering av forvaltningsplanen. Beitenæringa har et særlig behov for tilgang i området med tanke på ordinært tilsyn samt ved eventuelle uforutsette hendelser i forbindelse med for eksempel rovdyr eller på annen måte skadet buskap. Generelt anser vi beitedyra som viktige, ikke bare med tanke på matproduksjon, men også i forhold til bevaring av flere av områdets kvaliteter. Beitedyra er viktig både for artsmangfold, men også som skjøttere av landskapet slik vi kjenner det i dag. Det er derfor viktig at det ved rullering av forvaltningsplanen tas hensyn til beitenæringas interesser.

Høvringen sankelag ønsker å komme med følgende innspill til rullering av forvaltningsplanen:

1. I forskriften til Rondane og Dovre nasjonalparker heter det at vernebestemmelsene ikke er til hinder for nødvendig uttransport av syke/skadde bufe når det er gitt melding til forvaltningsmyndighet. Denne ordningen må opprettholdes.
2. Ved omlegging av sti-nett, opprettelse av turmål eller andre endringer av menneskelig trafikk i nasjonalparken må hensyn til beitenæring vurderes.
3. Det må gis anledning til motorisert vintertransport av nødvendig materiell til beitesesong, som for eksempel saltsteiner, kraftfôr mm.
4. Løshunder har blitt et økende problem i beiteområdet vårt. Det er viktig at båndtvangbestemmelsene for ordinært hundehold beholdes strenge. I tillegg ønsker vi å se at informasjon om båndtvang kommer tydeligere fram og tilgjengeliggjøres på flere språk.
5. Ordningen med tillatelse til bruk av fjellstyrets buer ved godkjent lisensjakt på rovvilt for å sikre effektiv jakt må fortsette.
6. Vi stiller oss bak punkt 1. og punkt 4. i innspill fra Mysusetter og Kampen beitelag da disse er relevante også for oss. I tillegg ønsker vi at veien fra Kampen til Peer Gynt hytta kan nyttes på samme måte som i punkt 1. i innspill fra Mysusetter og Kampen beitelag.

Sekretariatets kommentar:

Pkt. 1 – 4 er det etablerte ordninger for som sekretariatet mener fungerer godt.

Til pkt. 6. En endring i bruken av veiene/kjørespor til Peer Gynt, Rondvassbu og Bjørnholla vil kreve en forskriftsendring. Det blir opp til nasjonalparkstyret å avgjøre hvilke forslag til forskriftsendringer som skal spilles inn til Miljødirektoratet.

Innspillet blir ellers tatt til orientering.

37

Pål Klomstad

Bruken av setrene har endret seg, noe som har medført fjøs og låver står der uten nytte. Det medfører dårlig vedlikehold og at mange av disse husene forfaller. Det bør vurderes å åpne for endring av bruk for disse husene for å utnytte de til f.eks. enkel overnatting, servering e.l. Eventuelt at det gis full støtte til vedlikeholdskostnader for å ta vare på setrene.

Med tiden kan det tenkes at det på nytt kan bli aktuelt å bruke setrene til melkeproduksjon, dog i mere moderne former enn det som hittil har blitt gjort. Derfor er det viktig at husene blir tatt vare på, og ikke minst at vernebestemmelsen ikke er til hinder for ny teknologi, nye bygg og nye tekniske løsninger.

Til slutt et hjertesukk:

Det er flere eiendommer som ikke har fått erstatning etter utvidelse av nasjonalparken og opprettelse av Frydalen Landskapsvernområde. Av en eller annen ukjent grunn har disse

falt ut av systemet. Det er stor skam at dette ikke er rettet opp og at disse eiendommene ikke har fått tildelt erstatning. Dette må være første prioritet å rette opp

Sekretariatets kommentar:

Sekretariatet viser til at landbruk (jf. plan- og bygningslovens definisjon) i hovudsak kan drives som før vernet ble vedtatt i 2003. Det er også anledning til å vedlikeholde bygninger, og ved dokumentert landbruksmessig behov kan det gis tillatelse til oppføring av nye bygninger.

Når det gjelder spørsmål om erstatningsoppgjøret blir det vist Statsforvalteren i Innlandet.

37

Mysuseter og Kampen beitelag

Innledning:

Mysuseter og Kampen beitelag har beitedyr av sau og storfe fra Kampen sætergrend i vest og østover via Mysuseter/Spranget til og med Ilmanddalen, Musvorddalen ned til Bjørnhollia, og sørover til grensa mot Frons-kommunene.

Det er viktig at tilgjengeligheten til beiteområdene ikke begrenses unødig. Stadig skjerpede krav for tilsyn i beitesesongen og økende rovdyrbestand spesielt på jerv, gjør at det kreves tettere oppfølging. Til nå er det etter søknad gitt tillatelse til bruk av veier i nasjonalparken ved akutte situasjoner, med for eksempel rovdyrangrep eller uttransport av skadde dyr av andre årsaker. Like viktig er det forbyggende arbeidet med regelmessig tilsyn og gjeting.

Beitenæringen må ha samme vilkår som andre som driver næringsvirksomhet i parken når det gjelder bruk av veiene.

Dette ble ikke tilstrekkelig tatt hensyn til da forvaltningsplanen ble vedtatt, kanskje både på grunn av mindre beiting og at beitenæringa sov litt i timen i forarbeidet til planen.

Tiltak vi mener for vår del er viktige:

1. Beitenæringa må kunne benytte bilvegane til Rondvassbu og Bjørnhollia ved tilsyn/gjeting og sanking av beitedyr
2. Nødvendig utstyr, som saltstein, kraftfor, gjerdemateriell med mer må kunne kjøres inn med snøskuter på vinterstid
3. Det er etter hvert blitt mange instanser som har en mening om brua over Ula ved Spranget skal rives. Kommuna bør sette seg i førersetet her, og samordne de ulike interessene, og komme fram til en omforent løsning. Inntil så skjer, må brua beholdes slik som i dag.
4. Det må gis mulighet til å ta i bruk ny teknologi, som for eksempel droner for ettersyn i beitesesongen. Slik teknologi vil lette arbeidet og kan føre til mindre menneskelig aktivitet i sårbart område for dyrelivet.
5. For bruken av Musvorddalen er det viktig at det gode samarbeidet om bruken av Veslelægerbua for gjeter blir videreført.
6. Rovdyrsituasjonen er for tiden uholdbar i vårt område. Jerven er hovedproblemet og har i sommer herjet verre enn på lenge, og har ført til at sauene måtte tas ned lenge før tiden. Jakt er krevende da avstandene til fots er store. Vi krever at når fellingstillatelse gis, må det legges bedre til rette for uttak. Slik det er nå blir det gitt altfor knappe tidsrom for å få til effektivt uttak. På vinterstid må det gis tillatelse til bruk av snøskuter.

Sekretariatets kommentar:

Sett bort fra bruken av vegen til Rondvassbu, er det etter sekretariatets oppfatning etablert ordninger/lemplig praksis for pkt. 1, 2, og 6.

Pkt. 3 og 4 må avklares i egne prosesser/søknader, jf også retningslinjene for behandling av søknader om bruk av drone. Saken omm bru over Ula ligger hos Statskog SF og Sel kommune.

Innspillet blir ellers tatt til orientering.

38

Pilegrimssenter Dovrefjell, 23.09.21

Planarbeid som berører Pilegrimsleden over Dovrefjell.

Styret i Pilegrimssenter Dovrefjell ønsker å gi innspill til pågående planarbeid.

Det er flere planarbeid på gang på Dovrefjell og flere av disse berører områder hvor Pilegrimsleden går. Det gjelder besøksstrategier, skjøtselsplaner, kvalitetsnorm for villrein og rullering av forvaltningsplaner. Dette notatet omhandler regulering av forvaltningsplan for verneområdene i Rondane og Dovre nasjonalpark. For Pilegrimsleden gjelder dette strekningen fra Åteigen til Fokstugu – den delen av strekningen som ligger innenfor Dovre nasjonalpark.

Det er et nært samarbeid mellom forvaltningsmyndighetene for verneområdene på Dovrefjell og Pilegrimssenter Dovrefjell, mye takket være felles kontorplassering og god involvering der vi har felles interesser. Pilegrimssenter Dovrefjell er derfor involvert i planprosessene – enten gjennom informasjon eller deltakelse på befaringer og i arbeidet med noen av planene, som for eksempel i pågående arbeid med skjøtselsplan for strekningen Åteigen – Fokstugu.

Det kan allikevel stilles et spørsmål om Pilegrimsleden er tilstrekkelig involvert og på hvilket nivå i vår organisasjon slik involvering bør skje. Pilegrimsleden styres gjennom et nasjonalt nivå – Nasjonalt pilegrimssenter i Trondheim. De fem regionale senterne på Gudbrandsdalsleden har et regionalt ansvar hvor Pilegrimssenter Dovrefjell har ansvar for pilegrimsleden gjennom kommunene Dovre, Oppdal, Rennebu og Orkland – en strekning på i alt 210 km. Det tredje leddet i organisasjonen er den enkelte kommune. Pilegrimsleden ble i sin tid merket og tilrettelagt under den forutsetningen at vertskommunene tok ansvaret for rydding, merking og lokal informasjon om leden. Pilegrimssenter Dovrefjell finner det riktig at alle disse tre nivåene blir informert når viktige planprosesser igangsettes.

Pilegrimssenter Dovrefjell sammen med de to andre ledd i organisasjonen har ett anliggende når forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane skal reguleres. Det er å sikre at pilegrimsleden blir nevnt med navn i planen og at Pilegrimsleden fortsatt kan gå der den ligger i dag og brukes både av uorganisert og av organisert ferdsel/vandring. Det kan for eksempel gjøres ved at soner for organisert ferdsel (jfr. forvaltningsplanen fra 2009, s. 74) blir opprettholdt.

Pilegrimssenter Dovrefjell mener dette er en svært viktig sak for pilegrimsleden fordi denne strekningen er den mest autentiske delstrekningen på hele leden mellom Oslo og Trondheim. Her går vi i et veifar som kan dokumenteres tilbake til middelalderen, på denne strekningen er det gjort funn av en vandringsstav og et pilegrimsmerke – det eneste pilegrimsmerke som er funnet ved en ferdselsåre, Allmannrøysa er en gammel påkastrøys pilegrimene brukte. Dette betyr at veien eller strekningen i seg selv er et kulturminne av høy verdi, et kulturminne som må skjøttes og holdes i hevd. Den eneste måten å gjøre det på er å la kulturminnet være i bruk.

Pilegrimssenter Dovrefjell er klar over at vårt sterke ønske kan være i konflikt med andre interesser i området. Vi ønsker derfor å invitere til en dialog om hvordan det kan etableres avbøtende tiltak på strekningen. Det kan være tiltak som at strekningen brukes i en

definert periode i året, for eksempel at den ikke skal brukes før en bestemt dato. Eller andre tiltak som regulerer ferdselen. Dette for å sikre at Pilegrimsleden kan merkes over Hardbakken også i årene som kommer.

Nasjonale myndigheter og aktører er ikke involvert på sentralt nivå i denne planprosessen. Sekretariatet har ikke innvendinger til at Pilegrimsenter Dovrefjell eventuelt sørger for en slik involvering, hvis de ser det som nødvendig.

Traseer for merkede stier og soner for organisert ferdsel blir et tema i forvaltningsplanarbeidet. Pilegrimsleden er et viktig element som det er naturlig å omtale i forvaltningsplanen, jf. også det som står i Besøjsstrategien for Dovre nasjonalpark. Vi noterer oss innspillet om en periodisk regulering av ferdselen på Pilegrimsleden med interesse.

39

Statens vegvesen – prosjekt Kongevegen over Dovrefjell

Innspill til rullering av forvaltningsplan for Rondane-Dovre nasjonalpark m.fl.

Statens vegvesen og prosjekt Kongevegen over Dovrefjell gir herved innspill til arbeidet med rullering av forvaltningsplanen for Rondane-Dovre nasjonalpark m.fl. Kulturminner utgjør et viktig verneformål for nasjonalparkene på Dovrefjell, og vi vil her gjøre oppmerksom på de veghistoriske kulturminnene på Dovrefjell som har stor verneverdi.

Statens vegvesen har et sektoransvar for nyere tids veghistoriske kulturminner, et ansvar som er pålagt etaten gjennom kongelig resolusjon av 1. sept. 2006. For Statens vegvesen gjelder dette ansvarsområdet veier, bruer, bygninger og andre vegrelaterte kulturminner. Det styrende dokumentet for arbeidet er Nasjonal verneplan fra 2002 med 211 lokaliteter og omtrent 450 enkeltminner. Strekingen fra Hjerkinnhø til Kongsvold og Vårstigen inngår i Statens vegvesens nasjonale verneplan som objekt 139. Strekingene over Hjerkinnhø og Vårstigen er også registrert i Riksantikvarens kulturminnedatabase som et teknisk industrielt kulturminne. Middelaldervegfarene mellom Fokstugu og Åteigen på Dovre, som flere steder ligger i samme trasé som Kongevegen, er likeledes registrert som et automatisk fredet kulturminne i Riksantikvarens kulturminnedatabase.

Det historiske vegmiljøet mellom Åteigen og Fokstugu, som går gjennom Dovre nasjonalpark, er særegent. Ferdselsrelaterte funn fra jernalder og middelalder, varder fra middelalder, samt flere parallelle løp av Kongevegen, viser et rikt ferdselslandskap som har vært i bruk over en lang tidsperiode. Både middelaldertraséen og Kongevegen er kulturminner av nasjonal verdi som symboliserer viktige perioder i norsk historie, som pilegrimstrafikken til Trondheim i middelalderen og pionertiden i norsk offentlig vegbygging. Kongevegen er også et vitnesbyrd om den store lokale innsatsen som ble lagt ned for å anlegge den første kjørbare vegen over et høyfjellsområde i Norge. Prosjekt Kongevegen over Dovrefjell har som hovedmål å bevare Kongevegen, gjennom istandsetting, formidling og tilrettelegging. Kulturminner ivaretas bedre med kunnskap og ved en bærekraftig bruk. Faren ved at viktige historiske traséer går ut av bruk, er at de glemmes, gror igjen og på den måten går tapt.

Prosjekt Kongevegen over Dovrefjell har også som et av sine mål å være et kanalisierende tiltak for ferdsel utenfor de mest sårbare områdene. I gjeldende forvaltningsplan fra 2009 er Kongevegen og Pilegrimsleden avsatt til sone for organisert ferdsel. Vi er kjent med at det er ulike interesser for området, og vi vil gjerne være i dialog gjennom planprosessen for å finne fram til den beste forvaltningen av området, både for kulturminner og naturområdene.

Vi vil ellers vise til brukerundersøkelsen for Kongevegen som ble gjennomført av NINA i 2019, og for mer informasjon om Kongevegen over Dovrefjell og prosjektet, kan vi vise til rapporten fra forprosjektet.

Vi ønsker dere lykke til med arbeidet, og ser fram til et godt samarbeid!

Sekretariatet er kjent med de viktige kulturminneverdiene som knyttet til Kongevegen over Dovrefjell, og setter pris på at Kongevegprosjektet inviterer til dialog om dette temaet.

40 | **Åmot kommune, 10.11.21**

Kommunestyret i Åmot kommune vedtar høringsuttalelse til prosjektplan for Rullering av Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane og Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat versjon 1.0 forslag fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre – styresak 8/2021 av 10. februar 2021.

Høringsinnspill til prosjektplanen oversendes Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. Per Walmsnæs (H) ber om at Forsvaret for mulighet til å komme med høringsuttalelse til forslag til ny forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat

Merknader/innspill til prosjektplan og gjeldende forvaltningsplan:

Aktuelle problemstillinger knyttet til forvaltningen av verneområdene, besøksforvaltning, informasjon, skjøtsel og tiltak.

Forholdet mellom gjeldende forvaltningsplan og plan- og bygningsloven

- Nasjonalparkforvalterens behandlingen av søknader om vedlikehold av eksisterende bygninger mv. oppleves som unødig streng og byråkratisk og enkelte søknader synes unødvendig for nasjonalparkforvalter å behandle. For eksempel: Å behandle saker og bruke tid både for seg selv, nasjonalparkstyret og ikke minst for de som eksempelvis pr. i dag skal søke/dokumentere behov for dør- og vindusutskifting/utforming, fargevalg, solceller/plassering, utskifting/erstatning av doer, mindre trapp eller plattinger osv. synes helt unødvendig og vitner om liten tiltro/tillit til brukerne av naturreservatet. Det vises til verneforskriftens § 4 Generelle unntak (fra § 3) pkt. 10 der vedlikehold av eksisterende bygninger mv. kan gjøres uten søknad hvis vedlikeholdet skjer i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Vi mener at eierne av bygningsmassen innenfor Hemmeldalen naturreservat bør vises såpass tillit. De har tross alt lagt standarden i området, som de selvsagt ønsker å fortsette med.
- Etter tidligere diskusjoner er det avklart at vedlikehold av eksisterende grøfter i tilknytning til setre er tillatt uten søknad. For at dette ikke skal være uklart i ettertiden bør dette komme skriftlig fram i forvaltningsplanen under kommentarene «Forbudene i verneforskriftens § 3 er ikke til hinder for....» osv. Det bør også likeledes komme fram at det er tillatt å fjerne tilvekst på slåtter og gressvoller for å holde kulturlandskapene ved like, hvilke ikke ble funnet nødvendig ifølge pkt. 5.6 Skjøtsel i forvaltningsplanen fra 2011.

Teknologisk utvikling siden stadfestet forvaltningsplan 2011.

- Viktig å ta med seg nye muligheter innenfor kommunikasjon som vil forbedre person- og dyresikkerhet og dyrevelferd. I flere områder innenfor Hemmeldalen naturreservat er det ikke vanlig teledekning. Pr. i dag er det

enkelte steder mulig å forsterke signaler slik at full teledekning oppnås. Permanent dekning vil kunne innebære installasjon av signalforsterking med permanent oppladet solcellebatteri på enkelte buer, hytter og setre.

- I forbindelse med husdyrbeiting er det også uttalt behov for bruk av droner/basestasjon for drone ved tilsyn. Stikkord her er: bedre dyrevelferd, effektivt og kostnadsbesparende tilsyn og redusert ferdsel.

Motorferdsel/ferdsel

- I forbindelse med behovet for kjøring knyttet til næring (sau) og vedlikehold av eksisterende bygg og tilbygg oppleves forvaltningen som unødvendig streng. Ingen ønsker unødig motorisert transport inn i Åmot vestfjell/Hemmaldalen naturreservat. Beitenæringen bør i spesielle tilfelle ha mulighet til å føre tilsyn med husdyr på beite uten formaliserte søknader. Slik kjøring rapporteres til nasjonalparkforvalter.
- Eneste område som det i Åmot er mulig å ha dyr på utmarksbeite er vest for Glomma og spesielt Åmot vestfjell som omfatter Hemmeldalen naturreservat. Det bør være mulig å kunne gi tillatelser til vinterkjøring av fem års varighet.
- Det oppsto tvist mellom nasjonalparkforvalter og en grunneier i 2018/19 om tolkningen av forvaltningsplanen mht. antall personer som kan sitte på en snøscooter i en ellers lovlig transport. Saken ble avklart av Miljødirektoratet i svar datert 7. oktober 2019: at antall personer som kan sitte på ikke lenger begrenset til en person.

Forvaltningsplan foreslås korrigeret, tekst på side 37 forandres til: *«Dersom det gis dispensasjon for transporter av ved/vedhogst, materialer og utstyr til hytte, bu eller seter **og utkjøring av saltsteiner** regnes det ikke som brudd på vernebestemmelsene **om det sitter på flere personer** dersom det er plass til det. Personer skal imidlertid ikke tas med dersom det utløser behov for flere turer. Ren persontrafikk er ikke tillatt.»*

- Som også forvaltningsplanen beskriver synes brukere av buer, hytter mfl. at standard-antallet på 2 turer pr år er for lite. Det bør minst økes til 4. Det bør tillegges kommunen, som uansett også må behandle søknaden, forvaltningsansvar å kunne gi inntil 4 turer for å avlaste nasjonalparkforvalter/styre. Utover 4 turer skal det søkes om tillatelse fra nasjonalparkstyret. Kommunens og nasjonalparkforvalter's behandlinger koordineres.
- Dispensasjonsperioden for kjøretillatelsene har gradvis økt og varierer nå fra 3 til 4 år. De flerårige avtalene bør økes til 5 år for å rasjonalisere/ redusere papirarbeid for alle parter. Det er i den sammenheng også vår oppfatning at kjøretillatelsene kan gis/utformes uten å utdype forutsetningene ved avskrift/henvisning av hva som er teksten i forvaltningsplanen.

- Persontransport er kun omtalt i forvaltningsplanen knyttet til transport på snødekt mark. For å gi eldre personer og personer med handikap med spesiell tilknytning til steder, buer, hytter, setre som ikke har mulighet til på egne ben å komme dit bør det kunne gis tillatelse til transport på barmark med beltegående kjøretøy på veier det allerede er gitt tillatelse til barmarkskjøring. Forutsetningen må være at antall turer holdes innenfor gitte antall barmarkskjøringer.
- På lik linje med annen kjørerapportering ville det være hensiktsmessig at SNO's kjøreaktivitet rapporteres slik at det er mulig for skiløpere ved kontakt med nasjonalparkforvalter å få avklart om observerte scooterspor utenfor vanlige kjøretraseer i reservatet er lovlig eller evt. ulovlig kjøring som skal rapporteres.
- Kjørerapportene som kreves etter både vinter og sommerkjøring slik de praktiseres i dag oppleves som uhensiktsmessige. De er også forskjellige for ulike søkergrupper. Det bør standardiseres uten km-oppføringer og mengdeangivelser, som må tas ut av rapporteringskravene.
- Høringsuttalelse fra Hans Næss Olstad dreier seg om et ønske om å kunne benytte ATV (med belter) med henger på barmark for å kunne utføre vedlikehold av hans seterhus som benyttes til lager for Vestre Åmot beitelag. Beitenæringen bør også ha samme mulighet inntil Dambua (beitenæringen benytter Dambua som gjeterbu og har sankeanlegg der).
- Norsk Folkehjelp opplever det vanskelig å få tillatelse til å kjøre kjentmannsturer i området. Av hensyn til beredskap er det viktig at NF er godt forberedt med mulighet til å gjøre seg kjent i reservatet. NF har beredskap og drifter serveringsaktivitet på Dambua – det bør gis generell tillatelse i skisesongen til denne aktiviteten.
- Det er gitt tillatelse til oppkjøring av løypenettet Dambua - Stensjøen – Mortenshøyda – Birkebeinerløypa – Dambua fra vinterferieuka uke 8 og tom 2. påskedag. Dette tilfredsstillende i hovedsak skifolkets interesse/behov. Det er i det senere et uttrykt ønske om at det også bør gis tillatelse til å opprettholde og samle skitrafikken i eget oppkjørt spor (snøscooter) innover Raufjellet fra Stensjøen til Pedersenhytta (ved Hemmelkampen) ifm. påskeperioden. Det er forholdsvis stor, spredt skitrafikk innover fjellet på denne tiden. Denne populære, tradisjonsbundne løypetraseen har vært der i mange årtier før nåværende forvaltningsplan. Den ble også påpekt som viktig av nevnte årsaker flere ganger under bearbeidelsen av eksisterende forvaltningsplan.
- Åmot kommune er i besittelse av kart som viser gamle stier i Åmot vestfjell og kan kompletteres i ny forvaltningsplan. Av kulturhistoriske hensyn er det viktig å ta vare på gamle stier og stedsnavn.

Bevaringsmål i gjeldende forvaltningsplan

- I avsnittet om naturkvaliteter og bevaringsmål s. 16: I ny forvaltningsplan under bevaringsmål bør det tilføyes bevaringsmål for faste eksisterende installasjoner eksempelvis: setre, jaktbuer, løer i fm. gamle slåtteeenger. Naturtyper og bevaringsmål må konkretiseres og presiseres da det er vanskelig å skjønne.
- Vi etterlyser bruk av Miljødirektoratets manual for bevaring av naturtyper som skulle innarbeides i gjeldende forvaltningsplan fra 2010 – vi forutsetter at den brukes i forbindelse med rullering av ny forvaltningsplan.

Oversikten over aktører.

- Det er ingen umiddelbare merknader til oversikten over aktører bortsett fra at ikke BIRKEN AS er nevnt i tabell 6 Oversikt over berørte reiselivsbedrifter i og rundt verneområdene. BIRKEN AS er en viktig og stor reiselivsaktør i området både på bar- og snødekt mark.
- Løyepentvalget i Åmot vestfjell er også en viktig aktør, som bør være med i oversikten over aktører.

Kunnskapsgrunnlaget.

- I styrevedtak av 10. februar 2021 8/2021 punkt B er det fem kulepunkter som nasjonalparkstyret særlig ber om innspill til. Et av punktene er «kunnskapsgrunnlaget». I prosjektplanen versjon 1.0 – Forslag fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre styresak 8/2021, som vi har på høring, kan en ikke se at det er noe kapittel om kunnskapsgrunnlaget og er derfor vanskelig å gi innspill til. En forutsetter at kunnskapsgrunnlaget ses på som en viktig del av ny forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat, spesielt sett i lys av at kunnskapsgrunnlaget har endret seg vesentlig siden første forvaltningsplan.
- Diskusjoner basert på sist tilgjengelig kunnskap om reinens opphold-, beite- og kalvings områder og adferd generelt må igangsettes og danne grunnlag for justering av forvaltningsplanens begrensninger og tillatelser som følge av reinens områdebruk.

Organisering av planarbeidet.

- Vi forutsetter at det legges opp til bred involvering og at det planlegges åpne informasjonsmøter i innspillsfasen og i forbindelse med høringen. Dette er riktig nok omtalt under kapittel om «Involvering» i prosjektplanen men erfaring tilsier at disse hensyn kan bli unnlatt som følge av mangel på

tid. Ser man at en går på kompromiss med dette er det ikke noe i veien for at ferdigstillelse av forslag til ny forvaltningsplan kan utsettes til et senere tidspunkt slik at hensyn til involvering og en forsvarlig høringsprosess er godt ivaretatt.

Tidsplanen.

- Det er ingen umiddelbare kommentarer til tidsplanen utover det som er nevnt i punktet over om organisering av planarbeidet.

Sluttkommentar

- Det hadde vært interessant og viktig å få frem fra ulike brukerinteresser og forvaltningen erfaringene etter mange års praktisering av forskrifter og forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat, å foreta en evaluering av innspillene gjennom diskusjon i rette fora. Det er mye som er bra, men det finnes også mange saker/tolkninger og rutiner som med fordel kunne justeres. Det må være viktig for alle parter å finne en arbeidsform som ivaretar hovedformålet (villreinstammen) med opprettelsen av naturreservatet som forutsatt i forskrifter og forvaltningsplan uten at man pålegger partene flere oppgave/rutiner enn nødvendig. Initiativet til en slik diskusjon bør komme fra den som er ansvarlig - antagelig nasjonalparkstyret.
- Når det gjelder behandling av dispensasjoner for tiltak på bygninger og motorferdsel synes nasjonalparkforvalter og være unødig detaljert i sin saksbehandling og i noen tilfelle har det blitt gitt avslag på feil grunnlag, som beskrevet over. Slik detaljeringsgrad og feiltolking av regelverk (grunneier fikk av Miljødirektoratet medhold i motorferdselssak omkring persontransport) er med på å undergrave og redusere tilliten til forvaltningen. Man skal selvsagt ha respekt for regelverket, men respekten og tilliten må være gjensidig – inntil det motsatte er bevist.
- Det må ikke være noe mål slik det ble uttrykt av nasjonalparkforvalter i TEAMS-møte 22. april 2021 at noe av hensikten med revisjonen også var å få standardisert forvaltningsplanene for hele Rondaneregionen. Det advares mot slike hensikter. Hemmeldalen Naturreservat har en forvaltningsplan som pr i dag er fremdiskutert med alle interesseparter i området og fremstår som et resultat av lokale tilpasninger og interesser. Slik skal også den nye rullerte forvaltningsplanen være.

Det er rimelig at Forsvaret blir en høringspart i det videre arbeidet med forvaltningsplanen.

Sekretariatet viser til at behandlingen av søknader må behandles etter verneforskriften, forvaltningsplanen og retningslinjer gitt av Miljødirektoratet. Det legges opp til å ha effektive saksbehandlingsrutiner.

Hva som forstås med vedlikehold av bygninger er/blir definert i forvaltningsplanen, og ikke ut fra en generell vurdering om hva som er tradisjonell byggeskikk.

Verneforskriften åpner ikke for tiltak i naturreservatet, som drenering. Beiting er tillatt, men fjerning av vegetasjon, slått osv. er ikke spesielt nevnt som unntak i verneforskriften.

Forvaltningsplanen kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltak.

Bruken av droner er ikke regulert av verneforskriften. Bruk av egne tekniske installasjoner i forbindelse med beitebruk må behandles etter søknad i det enkelte tilfellet.

Det er etablert praksis å gi flerårige tillatelser for motorferdsel. Høvet til å ta med personer «på lasset», hvis det ikke medfører flere turer, er også innarbeidet. Dette kan presiseres i forvaltningsplanen.

2 turer pr. tillatelse er et rimelig nivå. Hemmeldalen er et naturreservat, og tilsvarende retningslinje er brukt i f.eks. Rondane nasjonalpark. Behovet for flere turer bør ellers vurderes i den enkelte sak.

Det er ikke anledning til å gi retningslinjer som åpner for transport av eldre og funksjonshemmede på barmark.

Forvaltningsmyndigheten kan ikke pålegge SNO særlige rutiner for sin aktivitet, som er hjemlet i naturoppsynsloven.

Kjørerrapportene er standardisert for alle våre verneområder, og synes å fylle en grei funksjon for å følge opp om vilkårene i tillatelsene blir fulgt.

Transporter på barmark skal vurderes strengere enn transportert på vinterføre. Det er ikke anledning til å legge ut traseer for barmarkstransporter. Behovet må vurderes i den enkelte sak.

Norsk Folkehjelp har fått dispensasjon for å kunne drive kjentmannskjøring i et rimelig omfang.

Traseer for preparering og merking av skiløyper blir et tema i forvaltningsplanarbeidet. Likeledes gjelder for vedlikehold av merkede stier i naturreservatet.

Det skal etableres målbare bevaringsmål i systemet NatStat. Bevaringsmål vil knyttes til verneformålet for naturreservatet.

BIRKEN AS og Løypelaget i Åmot blir tatt inn i oversikten over aktører.

Et oppdatert kunnskapsgrunnlag vil bli gjort rede for i forvaltningsplanarbeidet.

Forvaltningsplanen vil bygge på verneforskriften. Innenfor rammene av verneforskriften må forvaltningsplanen tilpasses lokale forhold.